

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI
2014-YL-0003

HEIDEGGER FELSEFESİNDE “KAYGI”NIN YERİ

HAZIRLAYAN
Dilnur KARABULUT

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Talip KABADAYI

AYDIN-2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI
2014-YL-0003

HEIDEGGER FELSEFESİNDE “KAYGI”NIN YERİ

HAZIRLAYAN

Dilnur KARABULUT

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Talip KABADAYI

AYDIN-2014

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilnur KARABULUT tarafından hazırlanan **Heidegger’de Kaygı’nın Yeri** başlıklı tez, 04.07.2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı :

Kurumu :

İmzası : (Başkan)

Doç. Dr. Talip KABADAYI

ADÜ

.....

Doç. Dr. Metin BAL

DEÜ

.....

Yrd. Doç. Dr. Cengiz İskender ÖZKAN

ADÜ

.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun
Sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr.Fatma Neval GENÇ

Enstitü Müdürü

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Dilnur KARABULUT

ADI-SOYADI: Dilnur KARABULUT

BAŞLIK: HEİDEGGER FELSEFESİNDE KAYGI'NIN YERİ

ÖZET

Bu çalışmanın ele aldığı problem, 20. yüzyılın en önemli filozofu olarak görülen Heidegger'in felsefi görüşlerinde, insan varoluşunun önemli bir argümanı olan 'kaygı' ruhdurumunun etkisinden hareketle Heidegger felsefesini farklı bir bakış açısından anlamaktır. Bu incelemede, kaygı kavramının Heidegger'in felsefesinin en temelinde bir etkisi varsa, onu hangi bağlantı çerçevesinde etkilemiştir? Bu bağlamda Heidegger kendisinden sonra gelen filozoflara nasıl bir alan açmıştır? Sorularına yanıt aranmıştır. Heidegger'in fenomenolojik betimlemeleri kendinden önceki geleneksel felsefeden temel bir biçimde farklıdır. Zira Heidegger'e göre insanlar kendileri gibi diğer Varolanlarla (Dasein) birlikte yaşadıkları dünya içine fırlatılmışlardır. Bu çalışmada Heidegger'in düşüncesinin temel kavramlarının neler olduğu ortaya konulmaya ve "kaygı" kavramı ana hatlarıyla serimlenmeye çalışılmıştır. Dasein'in asli niteliği olan "kaygı" kavramı ele alınıp, kaygının insanın gerçekten kendisi olmasında eş deyişle otantik olması ve olanaklarının farkına varmasında ya da insanın kendisini günlük hayatın inotantikliğinde kaybetmesinde oynadığı rol gözler önüne serilir. Heidegger'e göre dünyaya ilişkin ilk kavrayış ve anlayışımız duyduğumuz kaygıyı ve onunla bağlantılı olan duygu durumlarını yansıtmaktadır. Zira dünya doğa bilimlerinin onu betimlediği gibi bir dünya değildir. Bu noktada Heidegger düşüncesinin merkezine "kaygı" kavramını alır; çünkü kaygı egzistensiyaller (existentials) denilen Dasein'in (insan egzistansı) varlık tarzının niteliklerinin hepsini kapsayan, birbirine bağlayan ve bunlar arasında en önemli olanıdır. Bunun yanı sıra üzerinde durulan temel kavramların Heidegger ve Heidegger sonrası felsefe dünyası üzerinde bir etkisinin olup olmadığı konusuna bir açıklık getirilmeye çalışılır.

Anahtar Kelimeler: Dasein, Ruhdurumları, Anlama, Kaygı, Otantik ve İnotantik Varlık.

NAME-SURNAME: Dilnur KARABULUT

TITLE: THE PLACE OF ANGST IN THE PHILOSOPHY OF HEIDEGGER

ABSTRACT

This thesis dealing with care centered reading of Martin Heidegger's philosophy, the leading philosopher in the 20th century philosophy. This study asserts that the care is a main problem of Heidegger for understanding of the Being and becoming. The thesis is interested in trying to find some answers to these questions: Why is the concept of angst very important in the philosophy of Heidegger? How does Heidegger start a discussion to copy with it and how does his inquiry open new ways of looking at things? Heidegger is philosophizing in a phenomenological way which is is very different kind of doing philosophy compared to the traditional philosophising way. According to Heidegger, since man exists, like the other Daseins, he is thrown to the World in which they live. Now, in this study, the main concepts of the Heidegger will be looked into and then the concept of the angst or care is to be elaborated, because for Dasein, the angst or care is a central mood. According to the Heidegger all of our sensations and hermeneutic interpretations includes our cares and sorges and the World is not in that shape which the natural sciences's depicted. In this point Heidegger centralizes the concept of the angst in his philosophy since it is the very first of the existentials for the Dasein. For Heidegger, care as an existential comprises the all charecteristics of the modes and interrelates them. Besides, in order to live authentic or inauthentic the concept of angst plays crucial role in Heidegger. All in all, this thesis will be discussing the influences of main Heideggerian concepts on the contemporary continental philosophy. It is obviously clear that Heidegger's philosophy has influenced the main tradition of European philosophy and his terminology has still been used by a number of philosophers.

Key Words: Dasein, moods, understanding, care(sorge), authentic and inauthentic Being.

ÖNSÖZ

Martin Heidegger, 26 Eylül 1889 tarihinde Almanya'nın Baden eyaletinin Messkirch kasabasında Katolik bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Freiburg Üniversitesi'nde Katolik İlahiyatı ve Hristiyan felsefesi tahsili yaptı. Hocası ve fenomenolojinin kurucusu olan Edmund Husserl'den etkilenerek kaygı, düşünme, merak, sıkıntı gibi durumlar üzerine yazdıklarını psikolojik değil, felsefi düzlemde ele aldı. 20. yüzyılın en önemli ve en etkili filozofu olarak görülen Heidegger'in, 1927'de kaleme aldığı *Varlık ve Zaman* adlı eseri anlaşılmasından Heidegger'den sonraki Kıta Avrupası felsefesi, hakkıyla anlaşılabilir. Hatta Heidegger çağdaş sanat, mimari, psikiyatri, psikoterapi, toplum ve siyaset kuramı ve teoloji ile ilgili alanlarda da bu eseriyle büyük yankı uyandırmıştır. Heidegger felsefesinde, kendisinin farkında olan insanın varoluşu daha anlamlı kılınır hatta Dasein'in varoluş anlayışı, hakkında kaygı ve endişe duyduğu edimlerde ortaya çıkar. İnsan egzistansı bu kaygı ve endişelerle yaşar; çünkü hayat dayanılması ya da katlanması güç bir şey olarak önündedir. Analitik felsefenin egemen olduğu bir çağda, Heidegger Ben, Ego, Self, Kişi, Özne vb. kavramları işin içine katmadan, DASEIN ile analitik felsefeye bir karşı duruş sergiler ve analitik felsefenin ilgilenmediği meselelerle ilgilenir. Heidegger; felsefeye ve varlığın anlamı sorusuna yeniden bir ilgi, merak ve hayret uyandırma çabası güder. Heidegger'in felsefi soruşturmasının hareket noktası, eş deyişle, problemi, bir yaşantı olan "Kaygı"dır; tıpkı Albert Camus'nün "Absürd" ve Jean Paul Sartre'ın "Bulantı" yaşantılarında olduğu gibi. Bu bize ayrıca felsefede yaşantı kaynaklı felsefe soruşturmalarının olduğunu göstermektedir.

Tez çalışmamda her satırda büyük emeği geçen, yaptığı çeviriler ve önerileriyle desteğini esirgmeden, sabırla bana yol gösteren tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Talip KABADAYI'ya sonsuz teşekkür ederim. Lisans yıllarımda bana felsefeyi sevdiren akademik hayata atılmamda destek olan ve bugün de desteklerini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Metin BAL'a şükranlarımı sunarım. Tezjüri üyeliğini kabul ederek çalışmamı onurlandıran Sayın Yrd. Doç. Dr. Cengiz İskender ÖZKAN'a teşekkür ederim. Çalışmalarım boyunca bana maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olduklarını hissettiren başta annem

Aliye KILIÇ, babam Mehmet KILIÇ olmak üzere bütün aileme ve hayatımın bir bahar şarkısı gibi geçmesini sağlayan sevgili eşim Emrah KARABULUT'a minnettarlığımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
DÜNYADA VAROLAN OLARAK DASEIN	23
1.1.Dünyadaki-Varlığın Genel Olarak İçinde-Varlığa Yönelimden Ön-Taslağı	25
1.2.Dünyadaki-Varlığın Ekipmanlarının Bütünselliği	27
İKİNCİ BÖLÜM	
BAŞKALARIYLA BİRLİKTE VAROLAN OLARAK DASEIN	34
2.1. Oradaki-Varlığın Kim'ine İlişkin Varoluşsal Soruya Yaklaşım	35
2.2. Başkalarının Birlikte-Oradaki-Varlığı ve Gündelik-Birlikte-Varlık	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
RUHDURUMLARI OLAN VAROLAN OLARAK DASEIN	45
3.1. Ruhdurumları Olan Varlığın Üzerinde Ekipmanların Etkisi	51
3.2. Ruhdurumları olan Varlığın Fırlatılmışlığı	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ANLAYAN VAROLAN OLARAK DASEIN	62
4.1. Anlama Olarak 'Oradaki-Varlık'	63
4.2. Oradaki-Varlık için Anlama ve Yorumlama	67
BEŞİNCİ BÖLÜM	
KAYGI DUYAN VAROLAN OLARAK DASEIN	75
5.1. Oradaki-Varlığın Açığa Serilmişliği Olarak Temel Endişe Ruhsal-Durumu	80

5.2. Kaygı Olarak Oradaki-Varlığın Varlığı	87
5.3. Oradaki-Varlığın Kaygı Olarak Varoluşsal Yorumunun Oradaki-Varlığın Ön-Varlıkbilimsel Öz-Yorumlamasından Doğrulanması	91
5.4. İnsan Egzistansı İçin Ölüm Fenomeni	98
SONUÇ	104
KAYNAKLAR	111
KISALTMALAR	116
ÖZGEÇMİŞ	117

GİRİŞ

Martin Heidegger'e göre "Felsefe, insan egzistansının (Dasein) yorumlanmasından hareket eden evrensel fenomenolojik bir ontolojidir" (Heidegger, 1993: 88). Buna göre, Heidegger, ontolojisinin yöntemi olarak fenomenolojiyi benimser. Fenomenolojinin açığa çıkardığı, üstünü açtığı fenomen Varlığın varolmasıdır. Öyleyse, fenomenolojinin içeriği ontolojidir. Ando'ya göre, "Nesnenin bakış açısından felsefe, ontolojidir; yöntemin bakış açısından felsefe, fenomenolojidir. Dasein'in yorumlanmasından hareket eden Heidegger için felsefe, evrensel fenomenolojik ontolojidir" (Ando, 1974: 17). Çüçen'in aktardığına göre,

Eski yunanca terim olan phainomenon kendi kendisini gösteren şey ya da apaçık olan şey anlamına gelir. Phainesthai fiili ise, phaino kökünden gelir. Güneş ışığı kavramından gelen ve parlaklık içinde yer alan phaino kelimesi, ışık, parlaklık ve bir şeyi kendi kendisinde açık ve görünür yapabilen şey anlamına gelen pha köküne sahiptir. Böylece fenomen kavramının anlamı, apaçık olan şey, kendisinde kendini gösteren şey olarak belirlenir (Çüçen, 2003: 47).

Fenomenoloji, gizli olanın gizemini kaldırarak, o şeyi kendisine kendisi olarak doğrudan gösteren bir yöntemse, Heidegger'in ontolojiye¹ geçiş yolu olarak kullandığı bu yol, bir tür yorumlama yöntemidir. Heidegger, böylece, felsefeye devrimci bir yaklaşımla ontolojinin peşine düştüğünü bizlere gösterir. Heidegger için felsefe, dış dünyanın varolup olmadığı ya da insan gibi etrafta görülenlerin robot olup olmadıklarıyla ilgili veya öte dünyaya ilişkin spekülasyonlarda bulunan bir alan değil, tersine yorumlamayla günlük ortalama varoluşundaki insan egzistansının betimlenmesiyle başlar. İnsan, günlük yaşayıştan çıkarılan bir takım ortak yapıların peşinde koşan bir varolandır; bunlara örnek olarak merak, endişe, kaygı, vb. verilebilir.

¹ Ontoloji "neyse o olarak varolanların incelenmesidir" [...] sayıların, uzayın veya bir edebiyat eserinin VAROLMASI veya doğasıyla ilgili olarak "bölgesel" ontoloji olabilir. Bu tür ontolojik araştırmaya karşıt olarak felsefi olmayan matematikçiler, geometriciler ve dilbilimcilerin araştırmaları onların varlığıyla değil varolanlarla ilgili olarak ontiktir. Ontolojik existenziell ile, ontik ise existenziell ile bir araya getirilir. EXISTENCE DASEIN'a uygulanır (Bal, HDT: 2012).

Bunları yaparken Heidegger'in bir başka amacı da felsefeye merak duymayı yeniden uyandırmaktır. Varlığın anlamı nedir? sorusu sorulduğunda Varlık düşünülüyordu; dolayısıyla Heidegger bu merakı tekrar uyandırmaya çalışır. "Heidegger'e göre felsefenin bir işi de en temel sözcüklerin gücünü muhafaza etmektir. Unutulmuş sözcükleri gündeme getiren felsefenin korunması gerekir" (Grene, 1957: 99). Eş deyişle, Heidegger, aynı zamanda Varlık sorusuna ilişkin hayreti ve merakı da yeniden uyandırmaya çalışır ki bu Varlık sorusu metafizikteki en temel sorudur. Heidegger, bu sorunun peşinden giderken Dasein'in çözümlemesine girişir. Dasein'in varlığı onun varoluşudur; bu da onun günlük ortalama yaşayışı olarak, başka deyişle, dünyadaki varoluşu olarak anlaşılmalıdır. Heidegger'e göre biz Dasein'iz² ya da Varlığın anlamını ve önemini sorgulayabilen varolanlarız.

Heidegger'in insan için kullandığı kavram Dasein'dir; bu bağlamda, insan egzistansı, hepsinden öte yalıtılmış bir özne olmadığı gibi bilmek istediği nesnelere dünyasından koparılmış bir varlık da değildir. Biz halihazırda hep dünyada olan varolanlarız; dolayısıyla, kendimizi bu dünyadan ayrı göremeyiz. Heidegger bu noktada kendi düşünüş tarzı içinde sadece düşünmeye ve varlığın düşünmesine uyacak bir dil bulma çabasındadır. Heidegger için "dil varolanların Varlığının konuşmasıdır: dil, Varlığın evidir" (Heidegger, 1997: 47). Yine, "dil varlığın evidir insan onun barınağında barınır. Düşünürler ve şairler bu barınağın muhafızlarıdır" (Heidegger, 2010: 63). Her dil kendi toplumunun çevre ve dünya ile gerçekleştirdiği deneyimin ürünü olarak ortaya çıktığından dolayı diyebiliriz ki kavramlar farklılık gösterir. Bundan ötürü, Heidegger felsefesini hakkıyla kavramamız için onun temel kavramlarını incelememiz gerekir, zira Heidegger, kendi felsefi terimlerini kendisi oluşturur; bunu da Alman dilinin özelliklerine göre yapar. "Heidegger'in kendine özgü terminolojisini dışarıda bırakarak iş görürsek bir şey yapamayız. Bunlar arasında Dasein'in çok önemli bir yeri vardır. Bu kavramda, Heidegger'in tüm felsefesinin örtük biçimde gizemi yatar" (Ando, 1974: 22).

²Günlük Almandada insan varlığı olan Dasein, Heidegger tarafından kendisi, kendisi-olmayan ve dünya hakkında soru sorabilen Varlık olarak anlaşılmaktadır. Dasein, "Varlık'ın anlamı nedir?" diye sorabilen tek Varlıktır. Varlık'ın anlamının ontolojik serilmesinin yapıldığı Varlıktır (Çüçen, 2003).

Aslına bakılırsa, Heidegger'in bütün düşüncesi *Varlık ve Zaman*'da öne sürdüğü kavramlar üzerinden ilerler. "Kara ormanın karanlık filozofunufelsefesi niçin mistik unsurlarla bezenmiştir? Bu, kendine özgü terminolojisiyle hiç de kendinin iddia ettiği gibi aydınlanma değil zor, karanlık ve gizemlidir. Dolayısıyla Heidegger Herakleitos'un peşinden gidiyor ve bilerek karanlık oluyor" (Ando, 1974: 23). Heidegger, standart modern felsefe terminolojisini kullanmaktan imtina eder ve kendine yeni bir felsefe terminolojisi oluşturur. Ona göre özne, ben, kişi, bilinç gibi insan görüşleri ya da kavrayışları, üzerinde iyice düşünülmemiş bir düşünce geleneğinin ön kabulleridir. Heidegger, geleneğin otoritesini kabul etmektense, asıl olarak insan egzistansının dünyadaki yaşanmış deneyimini önemli görür.

Heidegger, bu noktada, metodolojiye de değinerek, Varlık'a yaklaşımın geleneksel felsefenin yaptığı ayrımlarla ve onun kavramlarıyla ele alınamayacağını ileri sürer ve farklı bir metodoloji kullanır. Heidegger metodolojisinin farklı olduğunu ve aslında felsefenin varlığa ilişkin yorumlayıcı bir etkinlik olduğunu da eserlerinde gözler önüne serer. Böylelikle Heidegger'i anlamaya doğru ilerleyen yolumuzda O'ndan yine unutulmuş bir kavram olan düşünme edimini işitiriz; ona göre, düşünme çabamızın hangi amaçla ve hangi temele dayanarak ve hangi sınırlar dahilinde olacağı, bu edimin ne demek olduğu sorusunu, kaçınılması imkansız olan bu soruyu, kendimizi, ancak düşünme yoluna soktukten sonra ele alabiliriz.

Düşüncelerle; kanaatleri, tasavvurları, teamülleri, önermeleri ve telakkileri anlıyoruz. Bu haliyle düşünme³, düşünmenin hem kendi doğasına ilişkin derin kavrayış hem de kendi içinde bir ikaz niteliğindedir. İçten gelene vurgu, insan varlığının tarzı olarak anlatımın konuşulamayan olarak kalacak şeye karşı yetersizliğine dair bir farkındalık, insan düşünmesinin ve dile getirmesinin ancak bu yetersizlik bilinci gerçekten kazanıldığında kendi doğasına dönüp onda asıl düşünmeyi bulabileceği bir kavrayışı gösterir. Geleneksel yaklaşımla ele aldığımızda düşünme, varlıkla birlikte belirlenir. Heidegger'e baktığımızda ise daha farklı bir şekilde, varlığı zaman ile bağlantıya sokarak bu bağı kopardığını görürüz. Yine

³ "Heidegger'in özdeyişi: soru sorma düşünmenin dindarlığıdır" böyle bir tinsellik içinde anlaşılmalıdır. Frömmigkeit [sofuluk] tam olarak "dindarlık" değildir, fakat onun eski anlamı olan "itaat", başka bir deyişle, "düşünmenin düşünmek zorunda olduğu şeye" itaati anlamına gelir (Bal, HDT: 2012).

felsefe tarihine yöneldiğimizde bu bağın Parmenides ile başladığını görürüz. Parmenides, varlık ve düşünmenin özdeş olduğunu değil; ama onların birbirlerine ait olduklarını dile getirir.

Düşünmenin otantik tutumu soru sorma olamaz; düşünme öz hakkında araştırma yaparken, bütün soru sormaların ilkin danışmak zorunda oldukları şeyin çağrısını dinlemeli/kabul etmelidirler. [...] Ne zaman özne ve nesneden bahsetsek düşüncelerimizde bir tasarı ve bir temel, bir karşıkarşıyalık, her zaman ve en geniş anlamda temas vardır. Bize temas eden şeyin eğer biz insanlığımızı yerine getirirsek, bizim tarafımızda sürekli ve özel biçimde tasarlanmasına lüzum yoktur (Heidegger, 2008b: 66).

Dolayısıyla nesnenin özü yani kendinde şey olarak nesne, insandan uzaklaştırılarak; yani özne nesneyi kendi amacına göre kullanırken kendini ondan kopararak düşünme geleneğinde olan insanın varolanlara hakim olması ile karşılaşılır. Oysa hem nesnenin hem de öznenin birlikte durduğu ve böylelikle bölünmediği bir alan vardır. “Düşünme sözcüğünün bize söylediği şeyi kökensel ‘der Gedank’ sözcüğünden işitiriz. Bu işitme tarzı tayin edici bir işitmedir biz onunla düşünmeye çağıranı anlarız yaygın olan kullanım buna karşılık bizi düşünmenin düşünceden kaynaklanmadığına, fakat düşüncelerin ilk kez düşünmeden doğduğuna inanmaya götürür” (Heidegger, 2008b: 67).

Belli bir geleneğe bağlı olarak, deyim yerindeyse ezbere konuşularak yapılan her düşünme tıpkı Varlık kavramı üzerine düşünmediğimizden dolayı düşünmenin anlamını değiştirdiğimiz gibi bizi yanlış anlamaya götürür. “Parmenides'ten bu yana hiç düşünülmemiş, çünkü Platon'la birlikte bir geleneğin içinde kalmışızdır”(İyi, 2003: 70). Bu yüzden, varlığı düşünmektense hep varolan olarak varolanda kalan bir düşünüş biçimi geliştirdiğimiz için, bir gelenek oluşturarak asıl düşünmeyi unutmuşuzdur. “Düşünmek kendi kendine göndermede bulunan bir tabirdir. Bu onun eserlerine ruh veren tasarıya göndermedir[...] Heidegger'e göre çeşitli zihinsel etkinlikler arasındaki ilişki ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır”(Nicholson, 2008: 115).

Heidegger'in kendi açıklamasıyla düşünme, kendi dışında hiçbir koşula bağlı olmayan özel bir alan değildir. Heideggeryaptığı atıflardadüşünmeyi, kendi dışında bir koşul ya da tamamlayıcı unsur ile ilişkilendirir ki bu onun Varlık dediği şeydir. Kendisinin de dediği gibi Varlık düşüncenin unsurudur. “Düşünmeye muktedir olmak için onu öğrenmeliyiz. İnsan yaptığı her şeyi kendisine özsel olarak seslenene cevap verecek tarzda bıraktığında öğrenir. Üzerine düşünülecek ne ise ona kulak kesilerek düşünmeyi öğreniriz” (Heidegger, 2009b: 48).

Hakiki dil, düşünmeyi işitmeye dayanır; yapıp etmelerimizi bir anlam bağlamına yerleştirdiğimizde daha derin bir hakikatkendisini açar. Bize bu hakiki anlamlılığı söyleyen dil, bir akraba ve bir müttefiktir. Dolayısıyla Heidegger neyi söz konusu edip, düşüncemize getireceksek onun, yakınımızda duran derinlikten işe yarar gördüğü şeyleri alıp bize öğreteceğini gösterir. “Düşünce uyandıran bizi düşünmeye verendir. Bazı şeyler kendi başlarına deyiş yerindeyse tabiatı icabı ve içsel olarak bizi düşünmeye sevk eder. Onları düşünmemiz için çağrıda bulunur” (Heidegger, 2009b: 51).

Düşünmeyi çağıran Dasein, onu öğrenme aşamasında kendi de düşünmeyle evrilir; fakat düşünce kendisi olarak da kalır. Çünkü düşünülen düşünce sonsuz olanla ilgilidir, düşünür ise ilkin bu derinliğin çağrısını duymak için kulak kabartmakla ilgilenir. “Hala düşünmüyor oluşumuz [...] Henüz insanın yüzünü, özü itibariyle üzerine düşünülmesi gereken olarak kaldığı için, kökeni ve mahiyeti icabı düşünülmeyi isteyene yeteri kadar çevirmemesi nedeniyle değildir. Bu, düşünülecek olanın insandan yüz çevirmesinden kaynaklanır. Aslında bizi düşünmeye sevk eden tarih içerisinde değil, başından beri yüz çevirmiştir” (Heidegger, 2009b: 51).

Batı felsefe tarihine baktığımızda, genel olarak düşüncenin tasarımıyıcı hali vardır. Heidegger'de ise diyebiliriz ki tasarımıyıcı olmayan bir düşünce biçimi vardır. Düşünmeden kastedilen, daha önce düşünenlerin düşünceleri değildir. Çünkü bu, yeterli değildir. Düşünme bizi düşünmeye çağıran şeydir. Düşünmeyi öğrenmek amacıyla üstümüze gelen sorulardan aceleyle kaçmamalıyız. Önümüzde duran meseleyi, ancak geleneksel olarak düşünmeyi köklü bir şekilde yıkarsak ya da unutursak açıklığa kavuşturabiliriz. Bunu yapmak için aynı zamanda onu bilmeye başlamalıyız. Demek ki insan egzistansı, geleneksel düşünmenin içinde sıkışmış

olarak henüz asli anlamda düşünmüyorken; bunun nedeni düşünülecek olanın ondan yüz çevirmesidir. “Geri çekilen, insanı, yoluna çıkan ve kendisine dokunan mevcut bir şey herhangi bir şekilde ilgilendirir ve talepte bulunur. Bu geri çekilmeye işaret ettiğinde insan, ilk kez insandır. Onun özü böyle bir işaretçi olmada yatar. Geri çekilene doğru çekildiği için insan bir işaretçidir” (Heidegger, 2009b: 54).

Heidegger için öğrenme, düşünme için akıl yürütmeden daha fazla şeyi gösterir. Bu bağlamda düşünmeyi geçmişteki ezberleri unutmaya yakınlık içinde şekillendirirken, kalıcı ilgiyi felsefenin ezeli meselesi olan Varlık sorusuna yüz çevirme üzerine odaklar. Geri çekilme düşüncesini ilk başta uyarılmış olan bu sorudur ve nihayetinde bütün akrabalıkları–ittifakları bu soruya tabi kılmıştır. “Düşünmeyi öğrenmeyi denemeliyiz. Ön yargıdan kurtulmak için dinlemeye hazır ve istekli olmalıyız. Böyle bir hazır oluş her türlü alışıldık görüşün oluşturduğu sınırları aşmamıza ve daha açık bir alana erişmemize izin verir” (Heidegger, 2009: 61).

Heidegger “Düşünmek ne demektir?” sorusunu dört farklı yoldan ele alarak inceler. İlk bu soruya verilen yanıt: Kendisine düşünme adını verdiğimiz nedir? anlamında; ikinci olarak Düşünmek ne demektir? diye sorarken, geleneksel öğretiyi bizim düşünme adını verdiğimiz şeyi nasıl anlar ve tanımlar? anlamında; üçüncü olarak bu soru, tam hakkıyla düşünebiliyor olmamız için ihtiyaç duyduğumuz ön koşullar nelerdir? anlamında ve dördüncü olarak, bizi düşünmeye çağıran bize düşünmeyi salık veren nedir? anlamında sorulmuştur. Heidegger, öncelikle bu sorunun nasıl sorulması gerektiğini ve bizden nasıl bir sorma tarzı beklediğini söyler: düşünmeye bizi ne çağırır? ve bu dört tarz soru da aslında tek bir anlamı imler.

“Düşünme ne demektir? sorusu düşünülme isteyeni sorar: o bize ne üzerine düşünülecek bir şey ne de yalnız kendisini sunar; fakat öncelikle bize düşünceyi ve düşünmeyi verir. O bize düşünceyi kendi asli kaderimiz olarak emanet eder ve böylelikle bizi düşünceye bağlar” (Heidegger, 2009: 80). Heidegger’in düşünmenin ne demek olduğunu dört ayrı noktada incelemesinin sebebi, düşünme edimine başlamadan önce düşünme kavramının, birden fazla şeyi düşünmeye çağırmasıdır. Düşünce ne demektir? Düşünmeye çağıran nedir? gibi sorular, düşünceyi ve düşünmeyi veren, böylelikle insan egzistansının düşünceyle ilişki kurmasını sağlayan ve onu bu yönde düşündüren esas sorulması gereken sorulardır. Heidegger’in bu

soruları vurgulamasının nedeni, bu sorularla düşünmek ve “düşünmek” kavramını farklı bakışaçılarından hem anlatabilmek hem de anlayabilmekken; bunun yanında düşünmek kavramının zenginliğini göstermektir. Çünkü düşünmeyle ilgili sorular sorular beraberinde başka soruları da getirir. “Birini düşünmeye sevk eden belli bir güdüden çok daha fazlasıdır. Bizi düşünmeye sevk eden öyle bir tarzda buyruklar verir ki onun buyruğunun yardımıyla biz önce düşünmeye muktedir olur ve böylelikle düşünürler olarak var oluruz” (Heidegger, 2008b: 45).

Düşünmek edimi, kendi özüne uygun olarak düşünülmesini ister. Aynı zamanda Dasein’ı düşünmeye çağırır ve düşünmeye sevk eder. İşte onun düşünürleri düşünmeye sevk etmesine Heidegger, “düşünce uyandıran” der ve bu uyanış, düşünmeye yol açanın yönlendirmesiyle gerçekleşir. “Düşünmemizi gerektirecek derecede bizden talepte bulunan nedir? Sorusunu, sorma anlamında düşünmek nedir? sorusunu işittiğimizde şunu soruyoruz: asli varlığımıza düşünmeye başlamasını buyuran ve böylelikle onun düşünmeye erişmesini ve orada emniyette kalmasını sağlayan nedir? Bize düşünelim ve düşünerek ne isek o olalım diye ne çağrıda bulunur? Bu şekilde bizi düşünmeye çağırın, muhtemelen sadece çağrının kendisi, kendi adına, düşünmeye gereksinim duyduğu kadarıyla böyle yapabilir” (Heidegger, 2008b: 49).

İnsan egzistansını düşünmeye çağırın dünyadaki-Varlığı düşünmenin gözetimine getiren düşünmeye gereksinim duyar; çünkü Dasein’ı düşünmeye çağırın kendisinin kendi özüne uygun olarak düşünülmesini istemektedir. Düşünmek aynı zamanda, içinde yaşadığımız şu zamanın ve şu zamana özgü olan anlam çerçevelerinin bir geçmişi olduğunu hatırlamaktır. Eş deyişle, “hakikat diye bellediklerimizin rastlantısal olarak kendi tarihsellikleri içinde nasıl kurulduklarını reddetmek ya da kabul etmenin ötesinde anlamaya çalışmaktır” (Heidegger, 1997: 62). Dasein’ı düşünmeye çağırın Dasein’ın Varlığını düşünmeye sevk eder. Düşünmeye sevk edene de düşünce uyandıran deriz. O, bizi, bilmek üzere kendisine çağırın şeydir. Düşünme şimdiden bildiğim değildir. Bizi varlığa götüren şeydir. “Düşünmek ne demektir? sorusu öncelikli anlamda düşünülmeyi isteyen sorar: O, bize ne üzerine düşünülecek bir şey ne de yalnız kendisini sunar; fakat

öncelikle bize düşünmeyi verir ve böylelikle bizi düşünceye bağlar” (Heidegger, 2008b: 53).

Böylece, Heidegger’in düşünme ile ilgili eserlerine baktığımızda, düşünme deneyiminden edinilen tecrübeler üzerine düşündüğü ve onun anlamını tek bir düşünceye ulaştırma çabası görülür. Sonunda varılan nokta bu tek düşüncenin aydınlatan düşünce olduğudur. “Eğer düşünme her daim her yerde düşünceye sevk edeni çözüme kavuşturur, kendi doğasına havale ederse böyle bir düşünme ölümlülerin edebileceği en yüksek şükür olacaktır. Böyle bir düşünme, en fazla düşünce uyandıranı kendi sorunsallığı içerisinde örselemeksizin muhafaza edip barındıran en bütünleyici tecridine en fazla düşünce uyandıranın minnettarlığı olacaktır” (Heidegger, 2008: 69).

Dasein’in Varlığın kendisini açmasına karşı açıklık, düşünmedir. Dolayısıyla Dasein’in minnettarlığı düşünmedir; onun düşünmesi şükretmedir. Burada kastedilen genel şükretme anlayışlarına dair “kişileştirici imalar üzerine değil; fakat düşünme ve şükretmenin (Denken ve danken) akrabalıkları üzerine oturur” (Caputo, 1974: 482). Dasein’in şükretmesinde minnettarlık yoktur. Böylelikle, Heidegger herhangi bir kişisel mevcudiyet hakkında konuşmaz, onun söz konusu ettiği açıklıktır. Bunu bir dünya oyunu açısından düşünür. Çünkü Heidegger’in düşünme’sinin meselesi Varlık üzerinden tarih ve dünyevi olandır.

Bu bağlamda, düşünce, Varlıklarla ilgili bir şeye sahiptir. O, Varlığı düşünür. Varlık düşüncesinin konusu ise düşünmeyi düşünmeye çağıran şeydir diyebiliriz. Yine Heidegger’in, *Düşüncenin Çağrısı* adlı eserinde varlığın çobanı olarak Dasein egemendir ve çobanlık yaptığı şey ise Varlığın sırrıdır. Varlığın sırrı ise zamanın gizemiyle ilgilidir.

Varlık ilkin düşünmede ortaya çıkar. Varlığın düşünmede ortaya çıkışı ‘yeniden sunma’ (re-presented) şeklindedir. Varlığın düşünmede ortaya çıkışı orijinal bir ortaya çıkış mıdır? Yoksa bir çeşit öykünme ya da sanı durumumu söz konusudur? Böylece Varlık geleneksel düşünme karşısında bir nesne olarak durur [...] Heidegger Varlık ve düşünme arasındaki bu ayrımın Batı tîninin temel bir yönelimini bulduğumuzu söyler. (Bal, 2012) O halde Heidegger’in Varlık kavramını

anlamak ile işe başlamak gerekir. “Varlık [Alm. Sein. İng. Being], Büyük harfle yazılan Varlık ile küçük harfle yazılan varlık arasında ontolojik fark vardır. Taş, masa ve ağaç gibi varlıklar ontik nesnelerdirve bir Varlığı yoktur. Varlık, [de. Seiendes, seiend, eng. being, entity], varoluşa sahip olmayan varlıklar, nesnelere veya şeylerdir. Ontik nesnelere verilen genel isimdir” (Çüçen, 2003: 245). Varlık, Varlık’ın anlamını sorgulayan olarak Dasein’in varoluşunda kendini serimler. Varlık ve varolan arasındaki fark ontoloji açısından ortaya konulmalıdır. Çünkü varolan ontik yapıda olup bir varoluşa sahip değildir. Buna karşılık Varlık, varoluşunu kendisi ortaya koyar.“Varoluş tarzındaki varolan, insandır. Sadece insan varolmaktadır. Kaya vardır fakat varolmamaktadır. At vardır fakat varolmamaktadır. Melek vardır fakat varolmamaktadır. Tanrı vardır fakat varolmamaktadır” (Heidegger, 2009a:16).

Sadece insan varlığa doğru adım atabildiği için varolandandır. Sadece insan varolanın sınırlarını aşabilir. Varolan insan bunun yanında kendini varolan olarak anlayabilendir de diyebiliriz; işte bu yüzden de bütün öteki nesnelere anlayabilir. Heidegger, *Varlık ve Zaman* adlı kitabının girişinde bir tartışmayla başlar ve bu tartışma tesadüfi değildir; çünkü düşünme tarihinin ezelden şimdiye süregelen kendine genellikle farklı akımlar oluşturmuş önemli bir tartışmadır. Heidegger *Varlık ve Zaman* adlı eserinin önsözünde, Platon’un Sofist diyalogundan bir alıntıyla yola koyulur. “Çünkü açıkça çoktandır ‘olan’ anlatımını kullandığın zaman aslında ne demek istediğini biliyorsun. Ama önceleri onu anladığımızı sanan bizler şimdi şaşırıp kaldık” (Heidegger, 2004: 19). Anladığımızı düşünüyor olduğumuz şeyin aslında ezbere bir şey olduğunu göstermeye çalışır. Platon’un Sofist diyalogu ile başlamasındaki amaç böyle bir kavrayışı yeniden canlandırmaktır diyebiliriz. Çünkü Heidegger, Varlık sorusunu yeniden canlandırmak, uyandırmak gerektiğini söyler. Oysa biz hep bunu biliyor farz ediyorduk.

Bu diyalogda Platon, Varlık kavramının ne ifade ettiğini bildiğimizi düşünen bizlerin ezbere konuştuğumuzu dile getirir. Varlık nedir? Bir şeyin var olması ne demeye gelir? Bunlar üzerine düşünülmesi gerekir. İşte Heidegger, bu bilgiyi canlandırma amacındadır. Bu soru varolanlara ilişkin bir soru değildir. Çünkü Heidegger, Varlık ile varoluşun aynı olduğunu düşünmez. Heidegger’e göre Platon

ve Aristoteles Yunancadaki Varlık kavramını, töz ve ilinek olarak anladıkları için buna özne-nesne metafiziği denilebilir. İşte “Platon’un Sofist diyalogunda devlerin savaşı dediği şey, duyu algılarının nesnesi ve saf düşünce nesnelere yani idealar arası savaştır”(Gorner, 2003:32). Görünür olan ile düşünülmüş olan arasındaki savaş, bilim ve felsefe arasındaki savaş, kutsal kitaplar ve deney arasındaki savaş Heidegger’in kastettiğine uygun çatışmalardır.“Aristoteles varlık sorununu ilkede yeni bir temel üzerine oturtmuştur. Bu kategorisel bağlantılar üzerindeki karanlığı aydınlatmayı hiç kuşkusuz o bile başaramamıştır”(Heidegger, 2004:22).

Varlık, Aristoteles’in *Metafizik* adlı kitabında anlaşıldığı üzere, kategoriler listesinde yer almadığı gibi, tüm kategorilerin önkoşuludur. Eş deyişle varlığın kendisi, tek tek varolan şeyler üzerine, onlara yüklenen bir şey değil; bütün bu şeylerin kaynağıdır. Varlık kavramı şimdiye kadar üç önyargıyla kavranmıştır. Heidegger *Varlık ve Zaman* adlı eserinde geleneksel ontolojiye eleştirilerde bulunurken onları şöyle sıralar:

1. En genel kavram olarak Varlık,
2. Tanımlanamaz kavram olarak Varlık,
3. Kanıtını kendi içinde taşıyan kavram olarak Varlık.

Heidegger için bu üç yaklaşım da ön yargıdır. Bu üç önyargının sınırları içinde kalındığı sürece Varlığa ilişkin soru sormanın ve bu soruya cevap aramanın Heidegger’e göre bir anlamı yoktur. O halde sunulacak çözüm, Varlığa ilişkin soruyu yeniden ve daha farklı bir biçimde sormaktır.“Denir ki varlık en evrensel ve en boş kavramdır[...]varlık kavramı tanımlanamazdır. Bu onun en yüksek evrenselliğinden çıkarsanır [...] varlık kendiliğinden açık kavramdır” (Heidegger, 2004:20).

Birincil olarak, geleneksel felsefe tarihine baktığımızda özellikle, Varlık en genel kavram olduğu gerçeği ile temellendirilip anlamı apaçık kabul edilmişti. Heidegger önce Varlığın en genel ve en evrensel olarak kullanımını eleştirerek başlar. Varlığın en geniş ve evrensel bir kavram olduğu, Aristoteles metafiziğinde dile getirilir.“Varlığın varolanların bir cins olması mümkün değildir. Çünkü bir cinsin ayrımlarının her birinin hem var olması, hem bir olması zorunludur”(Aristoteles, 2007:B3, 998 b22168). Yine aynı eserde şöyle der; “(To on

esti katholoumalistapanton) Bir olan ve Varlık en tümel şeydir”(Aristoteles, 2007: B4 1001 a21178). O halde Varlığın tümelliği, bütün cins niteliğindeki tümelleri aşmaktadır.

Heidegger’e göre, geleneksel antropoloji kendi içinde şunları taşır: 1)Antik çağda insan akıllı hayvandır. 2) Hristiyanlıkta tanrı bilimsel olarak insanın yaratıcısı vardır. Buradaki Yunan tanımı ve Tanrı bilimsel yorum, “varolan şey olarak insanın özünün bir belirleniminin ötesinde, onun varlığına ilişkin sorunun unutulmuş kaldığını ve Varlığın daha çok geri kalan yaratılmış şeylerin el-önünde Varlığı anlamında “kendiliğinden-açık” olarak kavrandığını gösterirler”(Heidegger, 2004:82). Demek ki Varlık en tümel kavramdır dendiğinde bu onun hiçbir ek açıklamaya ihtiyaç duymayan en açık kavram olduğu anlamına gelmez; aksine Varlık kavramı en karanlık olandır. Heidegger’e göre evrensel kelimesinin ne anlama geldiğini bilmediğimizden dolayı bu tanım bizi daha da karanlığa sürükler. Varlık ne bir cins ne bir tür gibi bir şeydir. Bu anlamda Varlığın en genel kavram olduğunu ilk kez Yunanlılar söylemiştir.

Aristoteles, varlık kavramını şeylere uygulanabilir en üst kavramların çeşitliliğine karşıt bir benzeşimin birliği olarak kavrar ve kategorik bağlayışlar içinde açıklar. Heidegger Varlık kavramının tarih içindeki açıklanışlarına bakarak “Varlığı hep bir biçimde kavradığımızı” yani, hep bir varlık kavrayışı içinde olduğumuzu belirtir. Varlık kavramının anlamını sormayı unutmuş olduğu için bağı kopmuş ve yurtsuz kalmış olan insan egzistansı, bu durumdan ancak varlığı tekrar ele alıp doğru bir şekilde soruşturarak çıkabilir. Bu yüzden Heidegger, varolan olarak Varolanın ne olduğu sorusunun anlamını açıklamak ve bu soruya nasıl yanıt verileceğini göstermekten çok, Varolanın soruşturulması koşullarını araştırır. Soruşturmanın nasıl yapılacağı ise belli türden varlığın analizini yaparak olur. Soruşturulan şey ise Varlık olan Dasein’dir.“Sorgulayan varolanın kendisi bir şey değildir, kim bu sorgulayan: Dasein” (Heidegger, 2004: 142).

İkinci olarak ‘Varlık kavramı tanımlanamaz’ genellemesi de bizi karanlığa götürür. Heidegger, Varlığın boş bir kavram olmadığını ve bu ikinci tanımın bizim Varlık hakkında soru sormamıza engel olamayacağına inanır. Bu yüzden bu tanım yanlış ve yetersiz kalmaktadır. Gerçekten de Varlığı, bir varolan olarak kavramak

mümkün değildir. Tanımsal açıdan Varlık, daha yüksek kavramlardan türetilmediği gibi daha alt kavramlarla da gösterilemez. Varlık, varolan gibisinden bir şey değildir. Heidegger'e göre Varlığın tanımlanamaz oluşu, Varlığın anlamına ilişkin soruyu sormaktan bizi muaf kılmadığı gibi, aksine bizi bu soruyu sormaya çağırılmaktadır. Aynı zamanda Varlık kendi kendine bir kanıt da değildir. Varlığa ilişkin sorunun ne olduğu üzerine, her sorgulama bir araştırmadır. Bu yüzden Varlık kendi kendine kanıt olamaz. Her araştırmada da bazı ön yol yordamla rehberlik edilir. Dolayısıyla açık soru ortaya attığımızda bizim 'varlığın ne anlama geldiği' ile ilgili bir ön bilgimiz vardır. Böylece iki şeyi ayırt ederiz: Ne hakkında olduğu ki bu soru varolanlarla ilgili sorudur ve Neyin sorgulandığı, soruşturulduğu, irdelendiği, bu ise Varlığın anlamıyla ilgilidir. "Çünkü açıkça çoktandır 'olan' anlatımını kullandığın zaman aslında ne demek istediğini biliyorsun. Ama önceleri onu anladığımızı sanan bizler şimdi şaşırıp kaldık" (Heidegger, 2004:19).

Diyebiliriz ki Heidegger, uzun zamandan beri Varlık ibaresini kullandığımızda onun ne anlama geldiğini düşünmediğimizi çünkü bunun bize çok açık bir şekilde anlaşılır geldiğini belirterek başlar. Yapılması gereken, Varlık'ın anlamına ilişkin soruyu formüle etmektir. Çünkü her soru sorma aslında bir aramadır. Soru sormak, varolanı neden, nasıllığıyla bilmek için aramak demektir.

Bu bağlamda, *Varlık ve Zaman* adlı eserinin birinci kısmının amaçlarından biri, Batı felsefesi geleneğinin nasıl olup da Platon ve Aristoteles'in getirdiği varlık görüşüne bağlandığını göstermektir. Platon geleneği öncesindeki filozoflardan Parmenides, Herakleitos ve Anaksimandros öncelikle Varlığı düşünen ve sorgulayan filozoflardı. Bu yüzden onlara geri dönmek gerekir. "Anaksimandros'a göre (yakl. 615-545) temel-varlık sınırsız, sonsuz olandır. Efes'li Heraklitus ana-varlığı ateş olarak görür. Doğa da ana-varlık olan ateş gibi, boyuna bir değişme, bir oluş içindedir. Güney İtalya'lı Parmenides (yakl. 540-480) ise ana-varlığı Bir olan diye düşünür. Oluş diye bir sorun yoktur. Çünkü Bir olan değişmez, hep olduğu gibi kalır" (Gökberk, 1976: 4). Heidegger'e göre bu filozoflar, Varlık nedir? sorusunu doğrudan ve öncelikli olarak sormuşlardır. "İlk Grek filozoflarının çok fazla şeyi başardıklarına inanır Heidegger; çünkü onlar Varlık ile varolanlar arasındaki ontolojik farklılığın bilincindeydiler. Parmenides varlık/varolma ile düşünmenin aynı olduğunu

söylediğinde Heidegger'in temel vukufuna çok yaklaştı. Heidegger, bu ifadeyi insani varoluşunun zamansal aşkınlığı ile varolanların mevcudiyete çıkması arasında bir iç ilişkinin varolduğu anlamına gelecek şekilde yorumlar”(Zimmerman, 2011:385).

Platon ve öğrencileri ise Varlık sorusunu, nesnelere ve objelere nedir sorusuyla paylaşarak ayrı bir yola girmişlerdir. O halde Platon'la başlayan idealar dünyasının görünüşler dünyasından ayrımı, Varlık ile nesnelere arasındaki ayrıma yol açmıştır. Bu yüzden metafiziğin aşılması varlığın anlamına dikkat çekme çabasıdır. Heidegger, Batı metafiziğinde Platonculuk ve bilimin temellerindeki Aristotelesçi düşünüşün egemen olduğunu dile getirir. Bu iki kutuplaşma varlığın unutulmasından kaynaklanır. Bu yüzden modern teknolojik insan dünyaya metafiziksel ve bilimsel olarak bakar. Bu, varlığın unutulmuşluğunun sebebi olduğu için hatadır. Buradan çıkaracağımız, önemli olanın varlığın anlamı sorusunu sorarak tecrübe edinmek olduğudur. Yine *Varlık ve Zaman* adlı eserde Batı metafiziğinde hakim olan Platonculuk ve bilimin temellerinde hakim olan düşünüş olarak Aristotelesçiliği bir yana atmak gerektiğini okuyoruz.

O halde tüm bunlara dayanarak diyebiliriz ki, ilk Grek filozoflarından sonra, 'geleneksel düşünme'Varlık'ın gerçek anlamını, metafiziksel kavramlarla açıklayıp asıl anlamını unutturdu. Bilgi felsefesindeki bilen-bilinen, özne-nesne ayrımı aynı şekilde ruh ve beden, zihin ve cisim ayrımı, tözün doğasıyla ilgili maddelerin ortaya konulması (benzerlikler-farklılıklar) hakikat problemi buna örnek olarak gösterilebilir. Bilim ne? Dil ne? İlinek ne? Görünüşü gerçeklikten ayıran ne? Varoluş ne? Bu sorularla varlığı açtıklarını söyleyenler aslında varlığı örterler.“Heidegger, insanın köksüzlüğünün bireyin ya da insanlığın hakikatten kopuşunun değil, hakikatin kendisini insanlıktan gizlemesinin sonucu olduğunu öne sürer”(Zimmerman,2011:63). Heidegger'e göre onlar doğalarını, varlık yorumlarıyla açık kılacakken üstünü örtmüşlerdir. O halde Dasein, *Varlık ve Zaman*'da yorumlananın doğasının yapısının ne olduğunu sorgular. Platon ve Aristoteles'in kendilerinden sonrakilere sağladıkları hakikat ve bilgi anlayışlarını işte bu yönüyle eleştirir. Dolayısıyla felsefi geleneksel düşünme yeniden incelenip bir gelenek haline gelen önyargılı bakış sorgulanarak ilk haline geri götürülmelidir. “Gelenek,

Dasein'ın tarihselliğini kendi kökünden koparır. Böylece, Dasein sadece en uzak ve yabancı kültürlerin felsefelerindeki olanaklı tür, akım, bakış açısı çeşitliliğini ilgiye layık bulmaya ve bunlar içinde hareket etmeye başlar” (Heidegger, 2008a: 22).

Yukarıda gözler önüne serilen ayrımların nasıl ortaya çıktığını görmek, yorumlama etkinliğine vurgu yapmaktır. Bu yorumlama fenomenolojiktir. Betimlenemeyecek olan Dasein'ın, transendental bir yanıdır. Heidegger bu transendenti, Dasein'ı etkinlikleri üzerinden ayırt etmek için kullanır. Dasein bir töz değil, etkinliklerde bulunandır. Bu yüzden bir tek Dasein'ın problem yaptığı Varolmanın ne anlama geldiği sorusu ontolojiktir. Metafiziğin aşılması varlığın anlamına dikkat çekme çabasıdır. Heidegger, batı metafiziğinde Platonculuk ve bilimin temellerindeki Aristotelesçi düşünüşün egemen olduğunu dile getirir. Bu iki kutuplaşma varlığın unutulmasından kaynaklanır. “Heidegger, Antik Yunan'dan bu yana hatta çağdaşlarının da hala ‘Varlık’ sorusunun yanıtını bilmediğini hatta aynı zamanda bunun önemini kavrayamadıklarını ifade eder”(Gorner,2003:27).

Varlığın anlamı sorusu Heidegger'e göre, unutulmuş, göz ardı edilmişse bunun çözümünü varlığa ilişkin soru(n)un tekrar sorulmasında bulmamız gerektiğidir. Bu soru(n)un önemini anlamayı ya da önemini kavramayı yitirdiğimiz için Heidegger'e göre bunugereğkten ele almak üzere Antik Yunanlılara geri gitmeliyiz. Çünkü “Varlığın anlamı sorusunu insan unutarak yaşıyor” (İyi,2003:27). Bu unutuş da insanlığı daha çok karanlığa, kaygının karanlığına sürüklüyor. “Antikçağın varolan-şeyin varlığını yorumlaması en geniş anlamda dünya ya da doğa üzerine yönelmiştir ve gerçekte varlığın anlayışını zamandan elde ederler. Bunun için dış kanıt varlığın anlamının töz olarak belirlenimidir ki, varlık bilimsel-zaman-ilgisel ‘bulunuş’ demektir” (Heidegger, 2004:51).

Metafizik tarihinin önemli ayrımlarından biri olan eidos'un mevcudiyetine baktığımızda, “Platon'a göre ezeli ve ebedi formların şeylerin değişmeyen özünü oluşturduklarını bize gösteren eidos başka bir deyişle formdur. Dolayısıyla eidos reel olan şey ya da sonlu, sınırlı şeyleri temellendiren görünüştür. Böylece Platon varlığı varolmaktığına dönüştürmüş, mevcut olana mevcudiyet vermiş, oluşu varlığa dönüştürmüştür” (Zimmerman,2011:250). HeideggerAntik Yunan filozoflarında Varlığın, varolan bir şeyin eidos'unun görünmesini sağlaması yönünde iki temel

anlamına işaret eder: bulunuş ve duruş. “Durmak sözcüğü Heidegger’in söylemek istediği şeye tastamam oturur. Türkçede ‘dır’ koşacı varlığı ek fiilin taşıdığı ‘görünmek’ anlamına uygun olarak yorumlamaya izin vermektedir. Özneye ilişkilendirilen yüklemde ortaya çıkan bu anlam varlığın anlamıdır ve Türkçe bu anlamı yüklemle fiilin tek bir sözcük oluşturan bütünlüğü içinde ‘dır’ göz önüne koymaktadır”(Barret,2010:48). Daha açık hale getirirsek Heidegger’in örneğiyle “Tanrı var-dır ve dünya var-dır” (Heidegger, 2004.142) dediğimizde varlıktan sözetmiş oluruz, ama bu var-dır sözcüğü varolan şeylere aynı anlamda uygulanamaz. Çünkü varolan iki şey arasında tam olarak varlığın sonsuz bir ayrımı vardır. Yani eğer –dır koşacını tek anlamlı olarak kabul etseydik, o zaman yaratılan yaratılmamış olarak alınır ya da yaratılmamış olan yaratılan bir şeye indirgenirdi.Günlük hayatta –*dır,-vardır* ifadesi herhangi bir açıklamaya gerek duyulmadan kullanılır. İşte bu şekliyle Varlık, Heidegger’in göstermeye çalıştığına benzer. Çünkü hazır bir biçimde yargılarımızda kullanarak ifade ettiğimiz en temel kaygımız olan Varlık, bize somut ve en yakın haliyle hayatımızda yer edinir. Mesela bir arkadaşına bu sarı papatya-dır dediğimde, arkadaşım bunun üzerine soru sorma ihtiyacı duymadığı gibi ben de ‘–dır’ üzerine açıklama yapmam. Bunun yanı sıra, bu tür sorular günlük konuşmalarımızda olsaydı hiçbirimiz zaten anlaşılamazdık. İşte tam da bu noktada Heidegger’i anlayabiliriz. Çünkü “Heidegger anlaşmalarımızın arkasında soru sormadan devam ettiğimiz hayatımızda karanlık kalan varlığı günyüzüne çıkarmamız gerektiğini vurgular”(Barret, 2010:62).

Varlığı gün yüzüne çıkarmak, anlam örüntüleri dahilinde anlamaktır. “*Varlık ve Zaman*, varlığın anlamı sorusuyla ilgilenir ama bu soru; niçin buradayız, niye bir şey var da hiçbir şey yok? Tüm bunlar da ne oluyor? Anlamında değildir” (Gorner, 2003: 41). Heidegger’in kastettiği, varlıkla neyin anlaşılması gerektiğidir. Demek ki Heidegger varlığın anlamını yani şu veya bu varlığın değil, Varlığın anlamını soruşturur. Varlık sorusunu konu yapan Heidegger, bunu yaparken aynı zamanda insan sorununun üzerinde durulması gerektiğini de belirtir. Varlık sorusu aslında insan nedir? sorusuyla eş anlamlıdır. Martin Heidegger’in asıl sorunsalı şimdiyegelmiş olan Varlık anlayışlarının hep eksik olduğu, unutulmuşluğu ve bunun bizi götürdüğü asıl yer olarak insan tasarımıyla ilgilidir. Düşüncemizde varlığı doğru yere koymak gerekir. Heidegger’in kişisel varoluşa ilgi duymasının nedeni Varlık

sorusuyla insan sorusunun birbirine bağılı olmasıdır. “Varlığı sorarken insan kendine yönelir. İnsan doğasına ilişkin her felsefi öğretiyi bizatihi varolan şeylerin varlığının öğretisidir. İnsan doğası varlık ilişkisi ile açıktır, açılır” (İyi, 2003: 73).

O halde her varlık öğretisi insan doğasına yönelir. Böylece insan doğası ve varlık arasındaki ilişkide düşünür dikkatini varlığa yoğunlaştırır. Böylelikle ciddi bir felsefi sorunun önemi ortaya çıkar: Varolan şeylerin varlığı nedir? O yüzden Heidegger bireysel ya da tekilvaroluşun nihai yalnızlığına işaret eder. Diyebiliriz ki insan yaşamındaki baki yalnızlık olan ölümün yerinin felsefi formülasyonunu sorarak kendi felsefesini oluşturur. “Heidegger aslında varlık sorunundan yola çıkarak insan varlığı sorununa girer. Çünkü Dasein varlığın aracıdır, yansıtıcısıdır” (İyi,2003:12). Varlığın anlamı nedir? sorusunu analiz ederken Heidegger, insan varlığını analiz etmeye çalışır. İnsan varlığından kasıt, otantik olan ya da inotantik olan Dasein'dir.

Varlık ve Zaman adlı eserde Dasein'in analitiğini birinci kısım ilk üç bölümde açıklayan Heidegger kişi, özne, birey ya da insan kavramlarını bilinçli olarak kullanmaz. Çünkü bunlar spesifik tarihsel yorumlamalar içerir. Dasein'in önceliği varlık sorusunu sorabilen tek varlık türü olmasından ileri gelir. Sadece Dasein kendi hakkında düşünebilendir. Ayrıca Heidegger insan egzistansını günlük yaşamdaki insan olarak ele aldığı için Batı felsefesinden farklı olarak özne, self, ego vb. kavramları değil, kendi kavramı olan Dasein'i kullanır. Böylelikle Dasein maddi olmayan, hep aynı kalan, zihin durumlarını bütünleştiren geleneksel anlamda bir ben, bir töz ya da bir özne değildir. Bu kavramın oluş, olagelme bakımından anlaşılması gerekir. “Eğer Dasein hep varolarak kendi kendiliğini var edebiliyorsa, o zaman hem kendinin öz duruşu, hem de onun olası ‘öz-olmayan-duruşu’, bahse konu sorunsala layıkıyla erişim sağlayabilmek bakımından eksistensiye-ontolojik bir soru formülasyonunu gerekli kılacaktır... Halbuki insanın ‘tözü’, ruhla beden sentezi olan tin değil varoluştur”(Heidegger,2008a:123).Heidegger'e göre, biz her birimiz genel olarak, insan egzistansiyız ve Dasein'in özü varolmasında yatar. “İnsanın tözü ruh ve beden birleşimi olarak tin değil ama varoluştur” (Heidegger, 2004: 176). Varolma burada dinamik, aktif ve geleceğe yönelik olma anlamında bir var olmadır.

Genel olarak insan kavramı, mantıksal tür olarak anlaşılır; fakat Heidegger insanın varoluşunu ele almak istediği için Dasein terimini getirir.

Heidegger'in dünyada varlık olarak Dasein anlayışını serimlemeye girişirken öncelikle geleneksel olarak ontolojiden ne anladığımız ve Heidegger'in terminolojisindeki fundamental ontolojiden kastı ve dünya-içinde var-olma durumunun ortaya konması diyebileceğimiz egzistensiyal kavramlarını da açıklamak gerekecektir. Heidegger'in, *Varlık ve Zaman* adlı eserinde Dasein varlığından söz ederek, varlığın anlamı sorusuna yanıt verme çabasına yani ontoloji yapmaya giriştiğini görürüz. Bu yüzden, varlığın anlamı sorununu ele almanın gerekli ön koşulu Dasein'in varlığıyla ilgili bir açıklığa ulaşmaktır. Dasein'in varlığının çözümlenmesi işine fundamental ontoloji⁴ denir. Dolayısıyla Heidegger'in göstermeye çalıştığı fundamental ontoloji tam da insan egzistansı anlamına gelen Dasein ile olanaklıdır. Dasein, varlık kavramını sorgularken, kendi varoluş tarzlarını da oluşturur.

Dasein'n fundamental yapılarının hazırlık niteliğinde yorumlanması, içinde varolduğu dünyaya düşkünlük içinde ve bu dünyadan vuran şavkla kendini yorumlama eğilimi içinde değildir sadece... açık ya da örtük olarak sahiplendiği geleneğe de düşkündür. Söz konusu gelenek, Dasein'dan kendine öncülük etme, soru sorma, tercihte bulunma görevini devralarak bunları üstlenir. Özellikle bu durum kendi öz varlığına kök salmış asıl anlayış için geçerlidir. Bu anlayış, ontolojik anlayıştır(Heidegger,2008a:22).

Heidegger, Varlık kavramının felsefe tarihindeki eksiklik ve yetersizliğini göstermeye çalışırken bu sorunsalda önemli olanın Varlığın anlamını soran insanın bunu tecrübe etmesininolduğunu göstermeye çalışır. Diyebiliriz ki Heidegger, geleneksel ontoloji tarihini tahrip etmeye çalışır. Geleneksel ontoloji varlığı yanlış anlamıştır. Çünkü Heidegger'e göre geleneksel ontoloji Varlık kavramını yanlış anlamıştır. Metafizik ya da ontoloji daha geniş anlamda varoluş değil varolan

⁴Temel ontoloji: [de. Fundamental ontologie, eng. fundamental ontology]: Dasein'in veya Varlığın temel varoluşsal karakterlerini ortaya koyan varlıkbilim alanı. Temel ontoloji ancak fenomenoloji ile olanaklıdır.(Çüçen, 2003)

araştırması olmuştur. Dolayısıyla metafizik hep varolan ile varoluşu karıştırmıştır. Denilebilir ki aslında varoluşu ele aldığı anda gerçekte sadece varolanı ele almıştır.

Dasein anlam sorgulama ediminde kendi varoluş tarzlarını açmaktadır. Söylendiği üzere, geleneksel varlık anlayışlarını reddeden Heidegger, varlığın anlamının sadece fundamental ontolojiyle kavranabileceğini düşünür. Bunu yaparken de kendi varoluş tarzını belirler. Heidegger'e göre metafiziğin dilinden konuşulduğu sürece tüm ifadeler yine metafizik olarak kalacaktır. Kendi sonuna girmiş ve olanaklarını tüketmiş olan felsefenin elinde ters çevrilen ifadelerden başka bir şey kalmamıştır. "Heidegger'in felsefeye devrimsel yaklaşımı, onun metafiziği 'ne türden şeyler vardır'la ilgili bir soruşturma olmasını reddetmesiyle ilgilidir. Çünkü bu bir ontik sorundur, O ise ontolojinin peşine düşer" (Kolak, 2006:247). Varlık sorusunun ontolojik önceliği: varlık araştırması Dasein'dan bağımsız olamaz. Ontik araştırmadansa ontolojik araştırma daha önceliklidir. Ontik araştırma şeyle ilgili, ontolojik araştırma ise şeylerin yapısıyla ilgilidir. Bağımsız kendi başına anlaşılmayan, dünyada öteki şeylerle ilgili olandır. Heidegger buradan hareketle "ontik-ontolojik" ayrımından Dasein'a gelir. Varlık Dasein için bir meseledir; Dasein, varlığın ya da varolmanın ne demeye geldiğini bilmek ister ve aslında Dasein kendi hakkında soru sorar.

Bu bağlamda, Heidegger ontik ile ontolojik ya da egzistensiyel (existenziell) ile egzistensiyal (existenziell) arasındaki ayrımı gösterir. Dasein'ın ontik olması, varolanlar içinde bir varolan olmasıdır. Bunun yanında Dasein'ın ontolojik olması ise varlığı kendisine mesele etmesinden anlaşılır. Böylece Heidegger, Kant'tan sonra gelen filozofların düşündüğü özdeşlik felsefesinden ve düşünceyi yalnızca bilincin deneyiminin bilimi olarak kavrayan felsefeden ayrılarak kendine başka bir kulvar açar. Heidegger'e göre, Dasein'ın ne olduğu ancak onun egsiztansı üzerinden açığa çıkabilir. Çünkü Dasein'ın özü onun varolmasında yatar. O halde öz ve varoluş birbirlerinden ayrı düşünülemez. Heidegger, Orada-Varlık olarak çevirebileceğimiz insan varoluşuna atıfta bulunan Dasein kavramıyla bu ikiliği aşmaya çalışır. Diyebiliriz ki Dasein hem ontik hem de ontolojik karaktere sahiptir. Heidegger dünyayı bir fenomen olarak tarif eder ve bundan kastı, dünya içindeki varolanlarda görünür olanı görünür kılmak ya da ortaya çıkarmaktır. Mesela, elimle işaret ettiğim

ağacı gösterebilirim; fakat bu durum Heidegger için önfenomenolojik bir girişim olarak kalır. Çünkü bu işaret ettiklerim varolanlara yapışıp kalır. “O, ontiktir. Oysa aradığımız Varlıktır. Keza fenomenolojik anlamda ‘fenomen’, formal olarak, kendisini Varlık olarak ve Varlık yapısı olarak gösteren diye belirlenmişti”(Heidegger,2008a:65). O halde dünyayı fenomenolojik anlamda tasvir etmek demek, dünya içinde varolanların varlığını kavramsal-kategorisel olarak sabitlemek başka bir deyişle varolanları nesnelere, doğa nesnelere ile değer atfedilmiş nesnelere olarak belirlemek demektir. Doğa nesnelereinden kasıt, dünyada karşılaşılan ve keşfedilebilir olan bir varolandır. “Dünyanın dünyasallığı: Dünyayı fenomenolojik olarak açıklamak dünya içerisinde bulunan varolan-şeylerin Varlığını sergilemek ve kavramsal-kategorisel saptamak. Dünya içinde varolan-şeyler: doğa şeyleri, şeyler ve değer yüklü şeyler. Aslında bir ortak dünya bir de öznel dünya vardır” (Heidegger, 2004:102).

Dasein herhangi bir ontoloji için olanaklılıktır. Şu halde Dasein, Dasein’ı belirleyen yegane varlık türüdür. Potansiyelinin farkında olarak olanaklarıyla kendini aşabilendir. Demek ki Dasein’ın varoluşu ve etkinliği onun kendisini kavraması ve anlaması çabası içindedir. Bu onun ontik önceliğidir. Ontolojik olanda, Dasein’ı kendi varlığını sorgulaması kendi varoluşunu sorgulaması yani kendi varoluşuna ilişkin sorular sorması iken, ontik olanda ise kavrama, anlama çabası söz konusudur. Dasein’ın önceliği kendi varoluşuna ilişkin soru sorması tüm araştırmalar için temeldir. Aristoteles varlığın genel olarak soruşturmasını yapmıştı. “O, varoluş yerine varlığı ele aldığı için yadsınmış ya da reddedilmiştir. Peki varolan olarak varolanı soruşturmak ne demektir? Heidegger hangi anlamda varolan olarak varolanı soruşturuyor? Ki bu soruşturma ona göre geçmişteki tüm metafizik soruşturmalarda ihmal edilmiştir”(Ando,1974:23).

Böylelikle Heidegger, bu soruyu varoluşsal çözümleme yani egzistensiyal⁵ olarak araştırır. Varlık sorusu şimdiye kadar yanlış anlaşıldığından ve varlığa ilişkin açık bir kavrayış olmadığından, bugün insan, önemli bir sorunla karşı karşıyadır.

⁵Varoluşsal varoluşçuluk: [de. Existentzial, Existentzialitat, eng. existential, existantiality]: Varoluş veya varolma durumlarının ortaya konulma hali. Varoluşsal olagelmelerin açığa çıkması. (Çüçen, 2003).

Egzistensiyel, dünyanın yapısı olarak varolmanın ontolojik boyutudur. Egzistensiyel ise ontik, belli bir dünya ve belli bir yaşam biçimi ile ilgili bir araştırmadır. Varolma ile ilgilidir. “Sorgulamakdüşünmenin ibadetidir” (Heidegger, 1997:99). Sorgulama, düşünme ibadeti ve dindarlığıdır demek ki biz insanlar çözülmesi gereken varlıklarız. Eşdeyişle eğer ben kendisi için varlığın soru(n) olduğu varlıksam, o zaman varlık sorusu şu veya bu şekilde varolmam için bana ait bir sorudur. Önemli bir sorudur. Bu, soruların sorusudur, “çünkü yalnız Dasein kendi varlığından kendi varoluşunu açığa çıkaran varlıktır” (Çüçen, 2003: 57).

Bu nedenle, varlık sorusu Heidegger’in egzistensiyel analitik dediği yolla anlaşılabilir bir sorudur. Heidegger, varolma sorununun 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Varoluşçular tarafından açıkça ifade edildiği ve bu ifadelerle açıkça aslında bir yere vardığını açıklar: ‘Varoluş, özden önce gelir’. Bu ünlü mottoya göre Dasein’in özü varolmaktır. Dasein, etkinlikte bulunan olarak, varoluş anlamına gelir. Dasein’a özgü önemli bir etkinlik türü olan yorumsama olanağı, fenomeni kavrayabilme olanağıdır. Dasein öncelikle bilgi nesnesi değil, kendinde varolmanın tarzlarını veren ve yorumsayabilen Varolandır. İşte bu, Dasein, günlük kullanımda ‘insan varoluşu’ anlamına gelir. Geleneksel felsefe dilinde ise buna existentia denilir. Dasein’in varlığını ancak kendi varoluşu verebilir. Bu ise ancak iki yolla olabilir: “Öncelikle Dasein, kendi existentiell-ontik yapısını kavrar ve ikinci olarak kendi existential-ontolojik yapısını kavrar. Fakat amaç, ontolojik yapısını anlayan Dasein’in bunu kendi ontik yapısı üzerinde kurmasıdır” (Çüçen, 2003: 40). Egzistensiyel ve ontik, nesnelere veya varlıklara ait bir özelliktir; eş deyişle, varoluşsal bir yapısı yoktur. Bunlar dünya-içinde-varlık olamazlar; çünkü varoluşları yoktur. Egzistensiyel ve ontolojik Dasein’ı dünya-içinde-varlık yapan özelliğidir. Bu haliyle Dasein kendini ve diğerlerini kavrar. Felsefe tarihindeki gelenekten yola çıkarak, Heidegger’e göre özün varoluş üzerindeki öncelliği yüzünden varoluşun mutlak ve öncel olarak Varlık-olma anlamı kayboldu ve unutuldu diyebiliriz. Böylece Varlık çeşitli anlamlarda yorumlanmıştır. Bunlar: Bir, Logos, Ousia, Töz, Cogito, Algılama, Monad, Nesne, Ben, Ruh, İstenç ve Güç vb. oysa hiçbir Varlık’ın mutlak ve öncel ontolojik anlamını vermezler.

Heidegger felsefenin temel sorunu olarak gördüğü varlık felsefesine Varlığı varoluşta arayarak yönelir. Çünkü Varlığın çözümlenmesi gereken yer varoluştur. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, Dasein'ın özü Varoluşunda olduğu için Varoluştan hareketle öz aranmalıdır. Öyleyse varoluştan yola çıkarak bu sorun yeniden düzenlenmelidir. Heidegger'e göre felsefe eski, öz (*essentia*) felsefesinden farklı olarak bir varoluş (*existentia*) felsefesidir ve Varoluş bir taş gibi bir şey olarak ele alınmaz; şayet böyle bir bakış açısıyla bakılırsa eski öz felsefesine dönülmüş olur. Heidegger, yazılarında başından beri hep vurguladığı Dasein'ın varolması, maddi olmayan, hep aynı kalan, zihin durumlarını bütünleştiren gibi kavramlarla ya da töz, özne gibi geleneksel anlamda değildir. Dasein'ın varolması, oluş ve düşünebilme bakımından anlaşılması gerekir. "Dasein'ın özü onun varlığıdır ya da varoluşudur. Onun varlık olarak ne olduğu, onun varoluşu açısından açıklanmalıdır. Çünkü onun varoluşu, ontolojik yapısından başka bir şey değildir. Heidegger Dasein'ın özü derken "öz" kavramını geleneksel felsefenin "essence" kavramından, "varoluş" kavramını da "existentia" kavramındaki önümüzde-hazır-Varlık anlayışından ayırır. Böylece, Heidegger için, Dasein'ın özü onun varoluşudur" (Çüçen, 2003: 56).

Dasein'ı Dasein yapan özellikler, eş deyişle antropolojik sayılan nitelermeler vardır. Varoluş tarzımız hayvanlar, bitkiler ve cansız nesnelere temelde farklıdır. Heidegger'in "Dasein" (burada-olma; varoluş) terimini kullanmasının bir başka sebebi de budur. Heidegger, *Hümanizm Üzerine Mektup* adlı çalışmasında, insanların daha kompleks ya da daha yüksek hayvani hayat formları olmadıklarını yineler. "İnsan bedeni hayvani organizmadan bütünüyle farklı bir şeydir. İnsanın özü varlığında hayvani organizmayı ne kadar az içeriyorsa, insanın özünün bu yetersiz tanımı da insanı ölümsüz bir ruh, akıl gücü ya da kişinin karakteriyle teçhiz ederek insanın özünü o kadar aşabilir ya da telafi edebilir. Her bir örnekte de görmezden gelinir ve aynı metafizik projeksiyon temelinde unutulur" (Heidegger, 2002:205). Böylece metafizik tarihindeki insan kavramını yöneten metafiziksel bakış açısının, rasyonel canlı geleneğinden gelen bir bakış olduğunu ifade edebiliriz. "Dasein'ın şu ya da bu şekilde davranış gösterebildiği ve bir şekilde her daim belirli bir davranış içinde bulunduğu Varlığına Varoluş diyoruz. Öte yandan Varolanın özünü belirlerken, konusal içeriklerden oluşan ne'liklerin sıralanması yoluna gidemeyiz. Çünkü Varolanın özü, hep kendi Varlığını kendisinininki olarak var etmesinde yatar"

(Heidegger ,2008a: 12). Aslında Dasein'ın ne olduğunu, onun özünü tanımlayamayız. Çünkü onun özü varolmak için vardır, eş deyişle, kendine özgü bir biçimde Dasein varolmak için varoluşuna sahiptir. O halde Dasein'ın varlığı bir şeyin basitçe ortaya çıkışı değildir. Bir iş, yapılacak bir şeydir. Mesela varolan anlamında kalemi kalem yapan şey, kalemin yazmasıdır; fakat Dasein'ın özü bunun gibi bir şey değildir. Çünkü Dasein'ın özü, bir şey değildir. Dolayısıyla “Dasein Varolmak için varolmaktadır” (Heidegger, 2004: 78) ve buna kendine özgü bir biçimde sahiptir. Başka varolanlarda bu durum söz konusu değildir. Heidegger'e göre diğer varolanlarla birlikte dünya-içinde-varolan Dasein'ın özünü yine burada, dünya'da aramak gerekir.

Heidegger insan kavramını, günümüzde içine düştüğü halini, teknik etkinliğini ve felsefi düşün-meyiş-ini irdeleyerek kaygılı ruhdurumuyla bir soru(n) haline getirir. Dünya içinde karşılaşılan Varlık, varolan, kaygı, hiç(lik), ölüm ve zaman gibi kavramlarına baktığımızda, bu kavramların birbiriyle ilişkili olduğunu ve tüm bunların da aslında Heidegger'in insan anlayışının temelini oluşturduğunu görürüz. Bu kavramların hepsi dünya-içinde-olan insan kavramına bağlıdır ve dünya-içinde-olan insanla birlikte bir anlam birliği kurulur. Heidegger'e göre felsefe bizim gerçek deneyimimizin fenomenolojik bir betimlemesiyle başlamalıdır. Şeyler bize deneyimde, belirli bir bağlamda, benim kendime özgü durumumla ilişkisinde bir anlam ifade ederek anında görünürler. Heidegger'in insan egzistansına Dasein demesinin nedeni geleneksel metafizik çağrışımlardan kaçmak için olduğu gibi; ayrıca, Dasein'ın varlık tarzının bir nesnenin varlık tarzı olmadığını vurgulamak içindir. Fenomenoloji de Dasein'ı olgusal yaşamında betimlemek üzere ele alan yöntemdir. Heidegger bu noktada insan olmanın gerçekte ne demeye geldiğini gözler önüne sermek için Dasein'ın varlık yapısının temel nitelikleri olarak beş egzistensiyal (existenziall) sayar. Bu egzistensiyaller aslında varlığın olanaklarıdır; Dasein'ın nasıl varolduğunun farklı biçimleridir ve bu egzistensiyaller Dasein'ın olgusal varlığının analizinde keşfedilirler.

Bu çalışmada, analitik felsefenin egemen olduğu bir çağda, Heidegger'in; Ben, Ego, Kendi, Kişi, Özne vb. kavramları için içine katmadan, DASEIN ile analitik felsefeye bir karşı duruş sergilemesi ve analitik felsefenin ilgilenmediği meselelerle

ilgilenmesi gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. Heidegger, bir anlamda, Mantıkçı Pozitivizmin sultasındaki felsefeyi, onun boyunduruğundan kurtarıp, felsefeye; dolayısıyla varlığın anlamı sorusuna yeniden bir ilgi, merak ve hayret uyandırma çabası güder. Bu tezde, Heidegger felsefesinin ele alınmasının önemli bir nedeni de onun felsefe soruşturmasının hareket noktasının, eş deyişle, probleminin, bir yaşantı olan “Kaygı” olmasıdır; zira tıpkı Albert Camus’nün “Absürd” ve Jean Paul Sartre’ın “Bulantı” yaşantılarında olduğu gibi, Heidegger bize hem de “felsefede” yaşantı kaynaklı felsefe soruşturmalarının olabileceğinin imkanını göstermektedir. Heidegger bu bağlamda “Kaygı”nın kaynaklarını en düşükten en büyüğüne doğru şu şekilde sıralar:

- dünyada varolan olarak Dasein,
- dünyada başkalarıyla birlikte varolan olarak Dasein,
- ruhdurumları olan varolan olarak Dasein,
- anlayan bir varolan olarak Dasein,
- ve Kaygı (Alm. Sorge) duyan bir varolan olarak Dasein.

Bunlar, insan egzistansının, inotantiklikten, eş deyişle, otomatik pilota bağılmış gibi yaşamaktan ve sürüden sıyrılıp; otantik bir varlık olması için gerekli olan temel yapılarıdır. Bu çalışmanın birinci bölümünde; dünyada varlık olarak Dasein’in, insan egzistansına özgü olan dünyasallık merkeze alınarak, kendi varoluşsallığını nasıl kavradığı ve bunu yaparken günlük hayatta karşılaştığı varolan şeyler ile arasındaki ilişki ontoloji bağlamında ele alınacaktır.

İkinci bölümünde; başka Dasein’lerle birlikte varolan olarak Dasein’in, günlük hayatında ora’daki Varlık olarak kim’liği üzerine bir tespitte bulunurken, yine Dasein’in dünyada bulunan diğer varolanlardan farklı olarak başkalarıyla birlikte olma doğasına ilişkin hermenötik ve fenomenolojik yöntem bir arada kullanılarak incelenecektir.

Üçüncü bölümünde, ruhdurumları olan varolan olarak Dasein’in kendini bu şekilde açarak varoluşunu mümkün kıldığı, bu yüzden ruhdurumlarının Dasein’in dünyasında asli bir öneme sahip olduğu üzerine durulacaktır. Dasein’in el-altında-hazır-bulunan-varolan (present-at-hand; vorhanden sein) ve el-altında-kullanılmaya-

hazır-bulunan (ready-to-hand; Zuhanden sein) bulunan araçlardan farklı olarak bu dünyaya fırlatılmışlığı temel alınarak, günlük ve varoluşsal ruhdurumlarının nasıl otantik ya da inotantik olmaya yol açtığı serimlenecektir.

Dördüncü bölümünde, anlayan bir varolan olarak Dasein, dünya içinde, ora'da ve belli bir ruhdurumu içinde olmaklığı anlama yoluyla oluşturur. Dasein, doğası gereği varoluşsal anlama olanaklarına sahip olarak diğer canlılardan ayrılır. Bu bölümde anlama ile kendi olanaklarının ya da imkanlarının farkında olan Dasein'in nasıl bir tasarım oluşturduğu üzerine durulacaktır. Ayrıca dünyada el-altında bulunanların yorumlamayla nasıl bir ilgililik bütünlüğü oluşturduğu gösterilecektir.

Son bölümünde ise Kaygı (Sorge, Care) duyan bir varolan olarak Dasein'in, gündelik meşguliyetlere kapılarak varoluşsallığını açığa çıkaran kaygıyı nasıl unuttuğu ve bu kavramın nesnesi olan korkudan hangi yönleriyle ayrıldığı üzerine durulacaktır. Böylece, Dasein'in en temel özelliği olan kaygının, nedeninin belirsizliğiyle bizi hiçliğe nasıl sürüklediğini ve dünyaya katılan Dasein'in aslında ne anlama geldiği gözler önüne serilecektir.

Sonuç olarak, Heidegger'in felsefede yaptığı yeni devrimin ontolojik bir sorun olan varolmanın ne anlama geldiği sorusuna verdiği yanıt(lar) ortaya konmaya çalışılacaktır. Heidegger'in önemi ontik bir sorun olan ne türden şeylerin varolduğu hakkında bir soruşturma olan metafiziği yadsımasından ileri gelir. Heidegger bunu yaparken bizim sahip olduğumuz belirli bir Varlık tarzından yola çıkar ve bizim Dasein olduğumuzu ya da Varlığın anlamını soran varolanlar olduğumuzu ileri sürer; zira Heidegger'e göre Dasein, kendisi için Varlığın bir mesele olduğu varolandır. Bu bağlamda bizim varolma tarzımızın anlamı, Dasein olmanın egzistensiyal nitelikleriyle oluşturulur ki bunlar; dünyada varolan olarak Dasein, dünyada başkalarıyla birlikte varlık olarak Dasein, ruhdurumları olan varlık olarak Dasein, anlayan bir varlık olarak Dasein ve Kaygı (Sorge) duyan bir varolan olarak Dasein Heidegger tarafından irdelenirler. Buna göre Heidegger'in fundamental ontoloji dediği soruşturma, bizim öznel kaygılarımızın yapısını açığa çıkarma işidir. Heidegger'e göre bu ontolojik soruşturma, geleneksel metafiziğin peşinden gittiği ontik soruşturmaya kıyasla daha temeldir çünkü neyin varolduğuyla ilgilenen ontik

araştırma, Dasein için varolmanın ne demeye geldiğine dair ontolojik soruşturmayı gerektirir.

Son çözümlemede, bu çalışmada, yukarıda bahsi geçen egzistansiyallerin her basamağında çeşitli derecelerde kaygının olduğu gösterilerek bizim dünyaya ilişkin asıl kavrayışımızın onunla karşı karşıya gelmemizle sağlanabileceği açıklanmaya çalışılacaktır ve Heidegger düşüncesindeki en merkez ve en etkili düşüncenin kaygı olduğu gözler önüne serilecektir; çünkü varoluşumuzun anlamı ve sonluluğumuzu açığa çıkaran şey KAYGI'dır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VAROLAN OLARAK DASEIN

Giriş bölümünde Heidegger felsefesini daha iyi kavrama mahiyetinde, öncelikle Varlık, varolan, düşünme, varlık tarzlarına (egzistensiyaller) yer verilmişti. Bu bölümde ise Varolduğunu anlayarak Ora'da bulunduğunu bilen Dasein'in temel yapısı olarak dünyada'lık incelenmiştir. Önhazırlıkta yapısal somutlaşmalarını kazanacak, kimi Varlık karakterleri öne çıkarıldı. *Varlık ve Zaman* adlı eser temelinde Heidegger, bir varolan olarak insanın varlığının bir analizini yapar. Heidegger'e göre Varlık üzerine çalışma ile insan egzistansı üzerine çalışma ayrı şeyler değildir. Çünkü bu kavramlar birbirinden farklı değildir ki Heidegger'e göre, Varlık'ı bilmeksizin insan varoluşunu bilemeyiz. Dolayısıyla *Varlık ve Zaman*, Varlık yolunda bir araştırma ve aynı zamanda Varlığın anlamı içinde bir soruşturma iken bu eserde Heidegger'in bir amacı da, insan egzistansının kendi Varlık ile ilişkisi üzerine derin bir anlayış sağlamak ve derin katmanlarıyla Varlık'ın yönlerini yeniden yorumlamaktır.

“Oradaki-Varlık, varolan-şeydir ki, kendini varlığında anlayarak bu Varlığa doğru davranır. Böylelikle varoluşun biçimsel kavramı gösterilmiştir. Oradaki-Varlık varolur. Dahası Oradaki-Varlık her durumda benim kendim olan varolan şeydir. Varolan, oradaki Varlığa asıllık ve asılsızlık olanağının koşulu olarak benimkilik aittir” (Heidegger, 2004: 88).

Ben'in aitliğiyle başlayan bu yolculuk Heidegger'in terimi Dasein ile başlar. Heidegger'in çalışmalarının İngilizce ve Türkçe çevirilerinde, bu kelime çevrilmeden (değiştirilmeden) bırakılmıştır. “Heidegger'den önce, onsekizinci yüzyılda Kant ve Husserl gibi filozoflar, Almanca yapıya uygun olarak ‘existence’ kavramını kullanıyorken, Heidegger bunun yerine Latince türevi olan ‘existenz’ kavramı kullanılmıştır. Bu filozoflar için, ‘existence’ canlı ya da cansız her varlığın varoluşu için kullanılan bir terimdi” (Watts, 20011: 24). Heidegger'in bu kavramı kullanımı ise epey farklı çağrışımlardadır. Heidegger, o dönemdeki standart Almanca terminolojinin yerine Dasein'ı insan egzistansına münhasıran değinmek için biz ve

bizim Varoluş yolumuz anlamında kullanır. Bu kelime çoğul değildir ve bir insanın varoluşunun yanı sıra insanlığın varoluşu yerine de kullanılabilir. Heidegger Dasein'ı, bu yenilikçi ifadeyi, çeşitli nedenlerden ötürü kullanmayı tercih eder. Heidegger, ilkin, orijinal anlamı içinde kelimeleri yeterince uzun kullanmadığımızı ve bu kelimelerin aşırı kullanılmaktan yıprandıklarını düşünür. Bu yüzden biz onları kullanırken, onların daha derin anlamını kaçıırız. Dasein kavramını kullanırken ise Heidegger bizde farkındalık uyandırma isteğine yeni bir bakış açısıyla insan egzistansına doğru yerden bakmayı gösterir. Bu bağlamda Heidegger dinlerin, felsefenin, psikolojinin ve antropolojinin geleneksel tarzlarından etkilenmeyerek yenilikçi bir tarzda bizi düşünmeye sevk eder. “Heidegger’in özellikle Dasein kavramını tercih etmesinin bir nedeni de onu en kapsayıcı kavram olarak görmesidir. İnsan egzistansının Varoluşu konusunda diğer mevcut tüm kavramların niteliklerinin çok farklı olduğunu dile getiren Heidegger’e göre insanı benzersiz kılan da çok yönlülüğüdür” (Watts, 20011: 25). Dasein teriminin içindeki dil yapısı bizim Var olmak (varoluş) konusundaki farkımızı ve özgünlüğümüzü yansıtır. Ayrıca bu ismin mastar eki alabilen (mevcut) bir fiil olması aynı zamanda en ayırt edici özelliklerinden birini göstermektedir. Heidegger bu kavramı insan egzistansı ile özdeşleştirir. Ancak diğer varolanlardan bizi ayıran Varlığın karakteristik kelimesi olan Dasein'ın kök anlamı, “ [...] “oradaki Varlık” ya da “orada” *da (orada) Sein (varlık)* yansıtılır. Heidegger bu bağlamda “There” (orada)’nın kullanımını dünya’da diğer varolanlardan benzersiz bir şekilde yaşamak şeklinde ifade eder” (Watts, 20011: 26). Heidegger’e göre Varlığın anlamını anlamak için bu kapasiteye sahip başka bir kavram, yapı ya da nitelik yoktur. Böylelikle Heidegger’in sonraki yıllarında da Dasein teriminin içeriğinin önemli bir anlamı vardır. Dasein aslında bize ‘orada’ (there) ‘oradaki varlık’ iddiasında bulunur. Bu şekilde biz, oradaki Varlığın adına Dasein'ı kullanabiliriz ve bir anlamda ‘Varlık Bekçileri’ olduğumuzu hissederiz. Heideggere göre biz, Varlığın ‘açıklık’ (clearing) ya da ‘açık alan’ (open space) terimleriyle kendi kendimizi ifade edebiliriz. Bu bağlamda Dasein olmadan dünyanın da var olması mümkün olmayacaktır. Nitekim dünya’daki diğer kavramlar göz önüne alındığında varlık bakımından kullanımları sürekliliği devam ederken; bu varlık kavramları ile hiç kimse ilişki içinde olamayacaktır, bundan ötürü Varlığın onlar için hiçbir anlamı olmadığı gibi bu anlamda Varolma kelimesini kullanmak da mümkün olmayacaktır.

Dasein'ın dünya-içinde-varolması izleğinden hareketle ilerleyen incelememizde Dasein, kendi olarak orada varolmaktadır. “Dasein hep ben kendim olan bir varolandır. Varolmakta olan Dasein'a sahilğin ve gayri sahilğin imkan şartı olarak hep-benimkilik aittir. Dasein hep bu hallerin birisinde ya da onlara ilişkin modal bir kayıtsızlık içinde varolmaktadır” (Heidegger,2008a:55). Denilebilir ki Dasein'ın varlığı henüz olmayan şeyi hedeflemesinden oluşur. Ama elbette bu verilmiş olan dünyanın sınırlarını aşamaz. O halde Dünya sınırları içerisinde Dasein'ın varoluşsallığı, dünyayı kavramasıdır. Üstelik Dasein'a özgü kipler, olgusalğının ötesinde neşet ettiği önsel bir şey olarak anlaşılmalıdır. Ayrıca oradaki-Varlığın bu varlık belirlenimleri insan egzistansının Varlık durumunun temeli üzerinde *apriori* görülmeli ve anlaşılmalıdır.

1.1. Dünyadaki-Varlığın Genel Olarak İçinde-Varlığa Yönelimden Ön-Taslağı

Heidegger'e göre “Dünyadaki-Varlık” bileşik anlatımı daha türetilişinde bile onunla demek istenenin bilimsel bir fenomen olduğunu gösterir. Bunu bütünsel olarak algıladığımızda, parçalardan birleşmiş içerikteki oluşturucu yapılar karşımıza çıkar. Heidegger bu yapıları bir üçlü bakış açısı altına getirir:

1.“Dünya-daki”; bu yapı ile bağıntı içinde, “dünya” nın varlıkbilimsel yapısını sorgulama ve genel olarak dünyasallık düşüncesini belirleme görevi gelişir.

2. “Varolan-şey”; ki her durumda dünyadaki varlığın yolunda vardır. Onda “kim?” sorusunda sorguladığımız şey aranır. Fenomenolojik kanıtlamada kimin oradaki-Varlığın sıradan gündelikliği kipinde olduğunun belirlenmesi gerekir.

3. “Genel olarak içinde-Varlık”; ‘içinde-liğin’ kendisinin varlıkbilimsel yapılanışı saptanacaktır. Bu oluşturucu yapılardan birinin her öne çıkarılışı başkalarının da onunla birlikte öne çıkarılışını imler ki, o sırada bütün fenomenin görülüşü demektir” (Heidegger, 2004: 88).

Dasein dünya içinde iken kendi kendisinden saklandığı için ya da kendisini sorgusuz sualsiz öyle gördüğü için şeyler dünyasına, kendisine ve başkalarına verilmiş bir dünya olarak bakmaya meyillidir. Oysa önsel olan bu durumu nasıl kavradığını, ne için bu şekilde anladığını ve gündelik yaşamındaki varolanlar

arasında Kim? olarak Varolduğunu sorması gerekir. “Taşlar kendi kendilerinde gizlenmişlerdir ama bizim için açtıkları. Böyle bir farkındalık dünya’da nasıl olur? Taş olmak nedir?” (Heidegger, 1993: 24). Bunlar Varlığın yapısını oluşturur; fakat Dasein özellikle kendi varlığının doğasını ve dünya’yı sorgulayan bir varlıktır. O halde Heidegger’in terminolojisiyle algıladığımız üç kipiyle dünya içinde yaşayan Varlık, tamamen yaşamımızın tam ortasında konu edindiğimiz bizi ve bizim her şeyden önce kendimize sormamız gereken mahiyetimizi anlamamızı konu edinir.

Dünya içinde olan Dasein’ı dünya’da olarak algılarız. “Tıpkı suyun bardakta, bardağın dolapta olması gibi... Yani uzamlı iki varolan şeyi bu uzaydaki yerleri açısından birbirleri ile Varlık-ilişkilerini demek isteriz” (Heidegger, 2004: 89). Dasein, dünya-içinde-Varlık olarak uzamsallığa sahip olan varlık olmasının yanı sıra Varlığın anlamı üzerinde düşünebilir olan tek varolandır. Bir masa ya da ağaç olmayan Dasein söz konusu olduğunda bu dünyaya ait bir parça değil, varoluşu olan bir varolan ile karşılaşırız.

Öte yandan, dünya içinde olan Varlık, Oradaki-Varlığın bir Varlık durumu demektir ve varoluşaldır. Elönünde-bulunan bir varolan-şey “de” cisimsel bir şeyin (insan bedeni) elönünde-Varlığı düşünülemez. İçinde varlık elönünde-bulunan şeylerin uzaysal bir “bir biri-içindeliği” demek de değildir. Dünya’da yer alan şeyler olarak elönünde-bulunanlar, cisimsel olana aittirler. Dünya içinde yaşayan ve diğer varolanlardansa önce kendinin farkında Varlık olan Dasein’in yapısına uygun bir şekilde kavramları dile getirmemiz gerektiğinden hareketle, Heidegger’in elönündekileri temellendirmesindeki amacın, Dasein’in asıl varlık yapısını göstermek olup dünya içinde mevcut olduğunu açığa sermemek olduğunu söyleyebiliriz.

Bir varoluşsal olarak dünyanın “ortasında Varlık” hiçbir zaman yer alan şeylerin bir arada-elönünde-Varlıkları gibi bir şey demek değildir. Oradaki-Varlık denilen bir varolan-şeyin dünya denilen bir başka varolan-şey ile yan yanılığı gibi bir şey yoktur. Elönünde- bulunan iki şeyin bir aradalıklarını hiç kuşkusuz dilde zaman zaman, örneğin şöyle anlatma alışkanlığımızdır: masa kapının “yanında” durur, iskemle duvara “değer”. Sözcüğün sağın anlamında hiçbir zaman değmeden söz edilemez ve bunun nedeni hiç kuşkusuz tam bir

yoklamanın en sonunda iskemle ve duvar arasında bir ara boşluk olduğunu saptaması değil, ama ara boşluk sifıra eşit olsa bile ilkede iskemlenin duvara değemeyecek olmasıdır. Bunun ön gereği duvarın iskemle “için” karşılaşılabilir olabilmesi olacaktır. Varolan-şey dünyanın içerisinde elönünde-bulunan bir varolan-şeye değebilir, ama ancak doğası gereği içinde varlığın varlık türünü taşıyorsa ve ancak oradaki-Varlığı ile daha şimdiden dünya gibi bir şey açığa çıkarılmışsa; o zaman o dünyadan bir başka varolan-şey değmede kendini açıkça gösterebilir ve böylece elönünde-Varlığında erişilebilir olabilir. Dünyanın içerisinde elönünde-bulunan ve dahası kendilerinde dünyasız olan iki varolan şey birbirlerine hiçbir zaman değemezler, hiç biri ötekinin ortasında olamaz (Heidegger, 2004: 90).

Böylece, dünya-ortasında olmak Dasein'a özgüdür. Dasein için dünyada-var-olma ifadesi onun varlık türünü masa, sandalye gibi elönünde-bulunan nesnelere ya da doğada karşılaşılan şeylerin varlık türünden ayırt etmek, etkinlikle dünyayı birleştirmek ve dünyaya “değmek” için kullanılmıştır. Öyleyse bu varolanı Dasein terimiyle dile getirirken, (sanki o bir masa, ev ya da ağaçmışçasına) onun neligi değil, varlığı ifade edilir. Dünyadaki varolanları görünür kılma ya da açığa çıkarma işine ilişkin ilk adım dünya içinde bulunanları tek tek sayarak göstermek olduğundan dolayı örneğin ağaçlar, insanlar, dağlar vs. gösterilebilir. Burada kastedilen, işte bu varolanların görünümünü tasvir edebiliyor ve anlatabiliyor olmamızdır; ancak bu tasvirler varolan olarak yerinde öylece kalır. Heidegger, Varolmayı açıklamak için 'var' anlamına gelen 'dünyada orada olmak' ı kullanır. Bu anlamda "dünya" Heidegger'in kullanımı için Dasein'ın varlığını etkileyen tüm koşulları belli bir bağlamda ifade eder. Bu, yaşadığımız dünya (ülke), özellikle kültür, sosyal çevre, eğitim, aile, arkadaşlar, kariyer ve eğlenceler vs. içinde barındırır. Örneğin, herhangi bir avukatın 'dünya'sı kendi yaşam şekillerinin toplamından oluşacaktır. Böylece bir avukatı bir baba olması, bir İngiliz olması veya onun ilgi ve faaliyetlerinin nitelikleri oluşturur. Buna benzer bir şekilde Dasein'ın, örneğin bir iş dünyası ya da alternatif olarak, bir spor dünyası, akademik dünya ya da eğlence dünyası da olabilir. Dasein'ın (bu) dünyada içerdiği başka bir anlam da yaşadığı durumlara karşı onun tepkisini belirler. Örneğin, iş dünyası ile ilgisi olan bir cerrah, bir borsa kazasında biraz rahatsızlık duyabilirken bir borsacının harap olması muhtemeldir. Eş deyişle herhangi bir Dasein, belirli bir dünya ya da dünyaların katılımı ile belirlenir. Bu

bağlamda Heidegger, Varlığın dünya'sını köklü ve ayrılmaz bir parça olarak görür. Bu noktayı vurgulamak için Heidegger Dasein'ı sık sık hecelere ayırır ve böylece dünya 'orada' anlamına gelir ki 'orada-varlık' olarak 'Da-sein' bir edebi çeviridir. Şimdi böylece 'dünya-varlık' haline gelir.

1.2. Dünyadaki-Varlığın Ekipmanlarının Bütünselliği

Dasein, varlık tarzlarıyla birlikte geniş bir ağa sahipken aynı zamanda bir ekipmanlar ağına da sahiptir. Bu, hem hayatımızın tam ortasında bulunan hem de etrafımızda gördüğümüz şeylere ait olan bir ağıdır. Dasein her ne kadar farkında olarak yaşayan bir varolan olsa da a priori olarak ve bilinçaltını kullanarak da davranışlarda bulunur. Bu bağlamda varlık ağı sistemini örnekle açıklamak gerekirse yazma eylemi bunu daha belirgin kılar. Mektup yazmak için kalem ve kâğıt kullanmak, zarf amacıyla pul almak gerekir. Postalamak için de postacıya teslim etmek gerekir. Bu örnekte kullandığımız 'amacıyla yapmak' Dasein'ın çevresindekilerle kurduğu zinciri gösterir. Bir araç Dasein için her zaman kullanılma potansiyeli olarak bir zincirin örtük bir parçasıdır. Böylece bir kâğıt diğer araçların varlığıyla bir ağ içine girer ve sonuçta ortaya çıkan ürün ve buna aracı olanlarla birlikte bir ekipmanlar bütünlüğü oluşturur. Aynı zamanda Dasein, başka bir Dasein'ın yaptığı kalemi veya kağıdı kullanarak onlarla bir ilişkiyi başlatmış olur. Dasein'ın tasarımları, amaçları ve aktiviteleri de bu sistemin araçları olur. Heidegger ekipmanlar üzerindeki bu ilişkiyi açıklarken '-e doğru', 'amacıyla' ve 'uğruna' kavramlarını kullanır. Dünya içinde Varlık olarak Dasein'ın gündelik yaşamında, niyetleri ve amaçları ile bağlantılı olarak, dolaylı ya da doğrudan, her hangi bir şekilde çevresindeki insan egzistansları ve şeylerin tümü arasındaki ilişkileri büyük bir ağ tarafından pratiksel olarak nitelendirilir. Dasein gündelik yaşamında, genellikle kullanacağı şeyleri dikkatini vermeden kullanır. Bir halkanın zincirleri gibi peşi sıra geleceği belli olan bir pratiksel eylemde, o işe odaklanmadan ezberle iş görür. Dolayısıyla Dasein, bir aletin nasıl yapıldığı üzerine kafa yormadan sadece o aletin kendine hizmet edebilme potansiyeline ya da elverişliliğine bakarak pratik olarak kullanır. Bu bağlamda o araç, Dasein'ın zihninde, çalışmalarında ve başardığı şeyde ona yardım eden şey olarak görülmez. Heidegger'e göre bu araçlar genel olarak insan egzistansının pratiksel faaliyetleriyle geniş bir ağa bağlıdır. Söz

konusu bile edilmeyen bu araçlar bozulduğunda, kırıldığında ya da kaybolduğunda ise birden bire bu ilişkiler ağının işleyişinin sekteye uğradığı fark edilir.

Örnek verilecek olursa, bir kapının tokmağını (kapı kolu) ele alalım. Bulduğum evden dışarı çıkabilmem için, ilkin kapıyı açmam ve karşıma çıkan koridoru geçmem gerekir. Bu noktada algılarımda bir yönlendirme ya da uyarı belirir. Yapılması gereken dikkatimin yoğunlaştığı bu kapı koluna uzanmam gerektiğidir. Günlük yaşamımızda hiç birimiz bu denli plan yaparak kapı koluna yöneldiğimizin farkında değilizdir; çünkü bu pratiksel edim bizim defalarca yaptığımız açıkça zaten ortada olan bir edimdir. Bu yüzden Dasein'in ilgili olduğu elde hazır araçlar, onun dünyasının bir parçası olan çevresindeki varolanları, birleşen bir anlam ağı olarak karakterize edilir. Bunun dışında, Dasein'dan bağımsız olan elde mevcut şeyler ise bilimsel teoriler gibi temel alanlarda gereklidir; fakat yalnızca uzmanlık alanları için gereklidir. Bu alandaki şeyler sınırlıdır ve yine de aslında temel olarak dünyadaki Varlığın deneyimlemesinden yararlanır. Heidegger'e göre aslında bizim dünyaya bakış açımız, birbirinden bağımsız olarak varolan canlı ve cansız varolanların bir toplamı ve genellikle elde mevcut olan şeylere karşı bizim davranışlarımızın kendi sınırlılığıdır. Böylelikle el-altında bulunan araçlarla kendi dünya görüşümüzü genişletir ya da daraltırız.

Heidegger'e göre Dasein'in gündelik yaşamda karşılaştığı varolanlar, Varolma yoluna aynı şekilde sahip değildirler. Bununla birlikte, Dasein'in varlığı el-önünde-bulunan (ready to hand) ya da el-altında-bulunan (present at hand) varlık olmamasıdır. Bu terimler sadece insan egzistansı dışında kalan varolanlara uygulanabilir. Dasein tarafından göz önünde bulundurulmuş ya da Dasein için bir öneme sahip olan varolanlar bu şekilde ikiye ayrılır. Heideggerci bağlamda bu terimlere 'ekipmanlar' denir. Varlık'a dair ya da dünyadaki Varlığın varlık tarzı hakkında endişeli olması, genelde el-önünde-bulunanlara yönelmesiyle ilişkilidir. Buna karşın el-altında-bulunan varolanlar ise insan egzistansının kullandıkları dışında kalan, eş deyişle Dasein'a henüz hiçbir faydası ya da onun için bir önemi olmayan ve Dasein'dan bağımsız olan nesnelere. Ayrıca bir nesne bazen el-önünde bazen de el-altında- bulunan olarak işlevini sürdürebilir. Doğal varlıklar tamamen Dasein'dan bağımsız olarak –örneğin taş – el-altında bulunanken; bir taş ustasının

elinde yaşamla bir bağlantı içine giren taş, artık el-önünde bulunan bir nesne olur. Örneklerle açıklamak gerekirse: fabrikada üretilen ürünler ya da ham maddelerin işlenmesi Dasein'a bir şekilde "hizmet" amaçlı kullanıldığı için el-önünde bulunan iken her hangi bir işlevi olan bir nesnenin bozuk ve kırık olarak işe yaramaz hale gelmesiyle ya da elindeki ne olduğunu bilmeyen tecrübesiz biri için el-altında-bulunan olur. Bir araç olarak tornavida, bir araba tamircisi için el-önünde-bulunan olarak tamir işlevi görür; fakat bu tornavidanın bozulması ve bu yüzden kullanılmaması el-önünde-bulunmayan olarak tamirciye artık bir anlam ifade etmez. Yağmur ormanlarında yaşayan biri için ise aynı tornavida el-altında-bulunan olarak işlevsiz kalır. Benzer şekilde bir marangozun çiviler ve çekiç ile tahta üzerinde çalışması, tüm tahtaları el-önünde bulunan olarak görmesini ortaya çıkarır. Marangozun elindeki çiviler biter de yerine geride duran materyalleri ve araçları kullanırsa, el-altında olanları el-önüne getirmiş olur. Görünüşte alakasız duran gereksiz bir nesne, faydası olacak bir nesneye dönüştürüldüğünde başlangıçta el-altında olarak algılanırken artık kullanılabilir hale gelmiş olur.

Bu elönünde-bulunuş oradaki varlığın özgün yapılarının gözardı edilmesiyle değil, ama ancak onları önceden anlama yoluyla erişilebilir olur. Oradaki-Varlık kendi en öz Varlığını belli bir görgül, olgusal, elönünde-Varlık anlamında anlar. Ve gene de birinin kendi oradaki-Varlığı görgül-olgusunun "görgül-olgusalı" varlıkbilimsel olarak bir mineral türünün görgül-olgusal yer alışından temelde ayırır. Oradaki-Varlık her durumda bir olgu olarak vardır; ve oradaki-Varlık olgusunun göröl-olgusalına onun olgusalı diyoruz. Bu Varlık-belirliliğinin karışık yapısının kendisi sorun olarak ilkin ancak oradaki-Varlığın önceden geliştirilmiş varoluşsal temel durumlarının ışığında ayırmsanabilir. Olgusal kavramı, kendinde alındığında, bir dünya içinde varolan şeyin dünyadaki-Varlığını imler, dahası öyle bir yolda ki, bu varolan şey öyle ki yazgısında kendi dünyasının içerisinde karşılaştığı varolan şeylerin varlığı ile bağlı olarak anlayabilir. İlk olarak yalnızca bir varoluşsal olarak içinde-Varlık ile elönünde-bulunan şeylerin kategori olarak içerdelikleri arasındaki ayrımı görmek gerekir. İçinde-Varlığı böyle sınırlarsak, o zaman bununla oradaki-Varlığa her tür uzaysallığı yadsımış olmayız, tersine, oradaki-Varlığın kendisinin kendi "uzaydaki-Varlığı" vardır ki kendi yanından ancak genel olarak dünyadaki-Varlık temelinde olanaklıdır (Heidegger, 2004:92).

Dasein'ı diğer canlılardan ayıran, onun varoluşsal durumlarıdır. Bu bağlamda olgusalılık, Dasein'a göre, bir şeyin dünyada olmasına ve diğer şeylerle birbirine bağlı olmasına işaret eder. Varolan şeyin neliği, ondan söz edilebildiği düzeye dek, varlığından kavranılır. Burada ontolojinin bize gösterdiği şey, varolan şeyin Varlığını varoluş olarak belirtmeyi seçtiğimiz zaman, bu terimin geleneksel varoluş terimini taşımadığıdır. Çünkü dünya içinde Varlık, elönde-bulunanlardan varoluş bakımından ayrılır. Başka bir deyişle, dünya içinde-varlık olan insanın uzaysallığı, onun sadece bedensel olduğunuya da cisimsel bir şey olduğunun ötesinde bir Varolma tarzı olduğunu gösterir. Orada'ki Varlığın dünyadaki Varlığı kendini onun olgusalılığı ile her durumda insan varlığının belirli yollarına dağıtmıştır. İçinde-Varlık, kendini örneğin şunlarda gösterir: “bir şey ile işi olma, bir şeyi üretme, bir şeyi isteme ve kollama, bir şey uygulama, bir şeyden vazgeçme ve onu yitirme, üslenme, başarma, yerine getirme, sorgulama, irdeleme, tartışma, belirleme...” (Heidegger, 2004: 93).

Dasein dünya içinde yaşarken olgusalılık ile kendini elimine eder. Burada olgusalılıktan kasıt, dünya işi dediğimiz meşguliyetlerdir. O halde, Dünya içinde-varolmanın tarzlarıyla bağlantılı olan meşguliyetlere örnek vermek gerekirse, bir şeyle uğraşmak olmak, bir şeyi kullanmak, bilgi almak, istemek, üretmek, tartışmak vs. denebilir. Dünyada olmaklığının verdiği hal ve durumları kullanan Dasein, bu şekilde dünyadaki olgusalılığını kendi içinde eritir. Bu hal ve durumların inkarı ya da eylemsizlik olanağı ya da direnme olarak planladıklarımız da bir tasanın türleridir.

İçinde-Varlığın bu yolları tasanın henüz ayrıntılı olarak nitelendirilmesi gereken Varlık-türünü taşırlar. Yapmama, gözardı etme, vazgeçme, dinlenme de tasanın eksikli kipleridir ve tümü de tasanın olanakları açısından “henüz, ancak”ın kipleridir. Tasa teriminin ilk olarak ön bilimsel imlemi vardır ve bir şeyi yerine getirmek, yapıp bitirmek “yoluna koymak” demek olabilir. Anlatım, kendine bir şey sağlama anlamında, kendine bakma demek de olabilir. Dahası anlatımı bir başka tipik uygulamada da kullanılır: girişimin başarısız olmasından tasalanıyorum. Burada tasa, korkma gibi bir şey demektir. Bu ön-bilimsel, varlıksal imlemler ile karşıtlık içinde tasa anlatımı aşağıdaki araştırmada varlık bilimsel terim bir varoluşsal olarak kullanılacak ve olanaklı bir dünyadaki varlığın varlığını belirtecektir. Terim, oradaki Varlık, en

yakından ve büyük ölçüde ekonomik ve pratik olduğu için değil ama oradaki Varlığın kendisinin varlığı kaygı olarak görülebilir kılınacağı için seçilmiştir. Bu anlatım yine varlıkbilimsel yapı kavramı olarak alınacaktır. Anlatımın varlıksal olarak her oradaki varlıkta bulunan üzüntü, melankoli ve yaşam kaygısıyla hiçbir alakası yoktur. Bu tür şeylerin de varlıksal olarak tıpkı kaygısızlık ve neşesizlik gibi olanaklı olmalarının biricik nedeni oradaki-Varlığın varlıkbilimsel olarak anlaşıldığında kaygı olmasıdır. Oradaki-Varlığa özsel olarak dünyadaki-Varlık ait olduğu için, dünyaya doğru varlığı özsel olarak tasadır (Heidegger, 2004: 94).

Buradaki tasa kavramı, bir şeyin gerçekleşmesinden korkma, endişelenme, dert edinme, kaygılanma gibi anlamlara gelebilir. Heidegger bu kavramı Dünya- içinde olan Dasein'in varoluşsal planlarında yaşadığı rehaveti anlatmak için kullanır. Dünyada olmaklığın yarattığı atılmışlık ve boşluk duygusunun üstesinden gelebilmek için günlük yaşantıda anlamsız şeyler anlamlandırılmalı, dünya içindeki uğraşlarla yeryüzüne tutunulmalıdır. Sonuç olarak günlük yaşamdaki dünya işleriyle meşgulken karşılaştığımız gelip geçici duygu durumlarıyla karıştırılmamalıdır. Çünkü onun varoluşsallığı, dünya işlerinden değil yok olmayı taşıyan tasayla ortaya çıkar. Gündelik hayatta önemli ölçüde inotantik yutulmuşluğumuzun biçimlendirdiği maddi değerler, günlük vasat düşünceler, hisler ve tutumlarımızın evreniyle özdeşim halindeyizdir. Varlığımızın boşluk üzerine kurulduğunu perdeleyen ve kalıcılık duygusunu hissettiren bu ruhdurumundan kurtulduğumuzda kaygı bizi sarar ve hiçlikten gelip ve hiçliğe dönecek olduğumuzu hatırlatır. Dolayısıyla Dasein'in kendisini ortaya koyarakdünyada ne yaptığının nihai nedeni bulunmadığından dolayı kaygı hali yoğun şekilde rahatsız edicidir. Çünkü kaygı, insan varlığının kalbinde yatanhiçliği açığa serer.Kaygı ruhdurumunde, ölme tecrübesi dahi bizim varlığımızın bir hiç olma durumu daha korkunç değildir. Nitekim kaygının varlıksal önemi budur. "Heidegger'in dediği gibi: Kaygı bizi "hiç" ile yüz yüze getirir, kendi temellerinde Dasein'in geçersizliğini açığa vurur. Bu temelin esası ölüme atılmışlığın ta kendisidir" (Watts, 2001: 44). Dasein, dünyada olmaklığının getirmiş olduğu hiçlik ile yüz yüze gelir; eş deyişle, dünyaya atılmış olduğu gerçeği ile orada yaşamının tekinsizliğiyle yüzleşir.Dasein'ı hiçlikle yüzleştiren tasa dünyada olmaklığın aslında ölüme giden bir yol olduğunu hatırlatır. İşte bu şekilde bir tasa içine düşer. Bu düşüş,

vasat günlük hayatını da varoluşsallığını da kuran tasanın içine düşüştür ve kendi özsel varlığıyla ilgili olan bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Oradaki-Varlığın kendisinde ve onun için bu Varlık-durumu her zaman daha şimdiden herhangi bir yolda tanındır. Ama eğer bilinecekse, o zaman böyle bir görevde belirtik olarak imlenen bilme tam olarak kendi kendisini –dünyayı bilme olarak– “ruh” un dünya ile örnek bağıntısı olarak kalır. Dünyayı bilme ya da “dünya”ya seslenme ve onun üzerine tartışma bu nedenle dünyadaki-Varlığın birincil kipi olarak işlev görür, üstelik dünyadaki-Varlık böyle kavranmasa bile. Ama şimdi bu varlık yapısı varlıkbilimsel olarak erişilemez kaldığı ve gene de varlıksal olarak varolan şey (dünya) ve varolan şey (ruh) arasındaki bağıntı olarak deneyimlendiği için, ve varlık en yakından dünya içerisinde varolan-şeyler olarak varolan-şeylerdeki varlıkbilimsel destek üzerinde anlaşıldığı için, sözü edilen varolan-şeyler (ruh ve dünya) arasındaki bu bağıntıyı bu varolan şeyler zemininde ve onların varlıklarının anlamında elönünde-Varlık olarak kavrama çabasına girilir. Dünyadaki-Varlık – gerçi ön fenomenolojik olarak deneyimlense ve tanınsa da– varlıkbilimsel olarak uygunsuz bir yorumlamanın yolunda görülmez olur (Heidegger, 2004: 96).

Oradaki-Varlığın durumu kendiliğinden açık bir şey olarak tanınır. Böylece bu yolda bilgi kuramı ya da bilginin metafiziği sorunları için açık bir şekilde başlangıç noktası olur. Çünkü bir öznenin bir nesne ile bağıntılı olması, kendiliğinden açık bir durumdur. Bu özne nesne bağıntısı varsayılır ve ontolojik zorunluluğu ya da ontolojik anlamı bir varsayım olarak kalır. Dünyayı bilme çoğunlukla içinde-Varlık fenomenine bir örnektir; “bunu yalnızca bilgi kuramı için yapmamış olduğu için – çünkü kılışsal davranış kuramsal olmayan ve kuram dışı davranış olarak anlaşılır– ve bilmenin bu önceliği yoluyla onun en öz Varlık türünü anlayışımız yanlış yola saptırıldığı için dünyadaki-Varlığın dünyayı bilme açısından daha da sağın olarak sergilenmesi gerekir ve kendisi içinde Varlığın varoluşsal kipliği olarak görülebilir kılınmalıdır” (Heidegger, 2004: 96).

Heidegger’in Oradaki-Varlık derken kastettiği, dünya içinde varolan şeylerle yaşayan, kendinin ve atıldığı dünyanın farkında olan Dasein Varlığıdır. Ölümlü olduğunu bilen Dasein dünyadaki varlığını elönünde-bulunan varlık olarak kavrar. Burada dikkat edilmesi gereken husus, Dünyayı açıklayan varlıkbilimsel kavrayışlar

Dasein'ı ezbere konuşmaya yönelttiği için; eğer Dünyayı anlamak istiyorsa buna başvurmadan bir yol çizmesi gerekir. Dünyadaki-Varlık oradaki-Varlığın temel bir durumu olduğundan hem genel hem de gündeliklik yapısında görülür ve varoluşsal olarak deneyimlenir. “Dünya içinde karşılaşılan şeyin özgürleştirilmesinin onun üzerinde yer aldığı şeyin önceden açığa serilmesi varolan-şey olarak oradaki Varlığın her zaman ona doğru davrandığı dünyayı anlamaktan başka bir şey değildir” (Heidegger, 2004: 133). Bu yüzden Dünya içinde olmak Dasein'a özgüdür; çünkü Dasein sürekli bir biçimde dünyayı yorumlar. Daha önce de belirtildiği üzere, ontik sorular Dasein'ı önceden varsayarken ontolojik sorular ise Dasein'ı da işin içine katar. Dasein'ın varoluşu demek, Dasein'ın varolması yani varlığı kavraması demektir. Dasein'ın özelliği kendini sorgulayabilen bir varlık olmasıdır. Dasein'ın temel yapısı bir şeyi soruşturmadır; kendisi hakkında soruşturma yapabilen Dasein kendi kendini açık kılar, böylelikle kendini bir araştırma etkinliği olarak açar. Heidegger burada da açıklık (*aletheia*) ve keşif arasında bir ayırımı gider. “Açıklık, erişilebilir olma, düğümünü çözmektir. Keşif üstünü açma, dolayısıyla keşif, keşiflerin yapılmasıyla ilgili bir çerçeveye bağlıdır” (Heidegger, 1993: 25). Açıklık ise bir kimsenin içinde yaşadığı, çalıştığı, içerisinde dünyayı kavradığı bir çerçevenin açığa çıkması, ifşa etmesidir.

Heidegger'in kavramsallaştırdığı dünya'ya baktığımızda, sadece insana ait, insan tarafından anlamsız ve tahrip edici doğaya rağmen kurulmuş bir dünya görürüz. Dünya anlam, anlama, yorumlama ve bilişle kurulmuştur. Nalbantoğluna göre, “Heidegger'in “*Metafiziğe Giriş*” ve “*Sanat Eserinin Kökeni*” adlı eserlerinde hayvanların ve bitkilerin değil, sadece insanların dünyasının olduğu, “*Düşünme nedir?*” adlı eserinde de konuşabildiği ve düşünebildiği için yalnızca insanın eli olduğu gibi belirlemelerle insanın insanlığı teslim edilmeye çalışılır” (Nalbantoğlu, 1997: 137).

Son kertede, görüldüğü üzere Dasein'ın varlık tarzının nitelikleri olan egzistansiyallerden ilki dünyada varlık olarak Dasein'dır. Dasein kendisini kaçınılmaz olarak onun etrafını çevreleyen bir dünyanın ortasında bulur. Bu dünya Dasein üzerinde etki yaratır ve onun için anlamlıdır. Dasein'ın bu dünyadaki şeylerle ilk ilişkisi onları kullanmasıdır. Bu şeyler el-altında (present at hand) bulunan

varolanların tersine el-önünde-bulunan (ready to hand) varolanlardır. Çünkü Heidegger'e göre el-altında-olanlarla ikincil ve soyut bir ilişkimiz varken; el-önünde-bulunanlarla birincil ve somut bir ilişkimiz vardır. Dünyayı genellikle bilimin bize resmettiği şekilde tasarlarız ve ilgilerimizi bu nötr dünyaya yansıtırız anlayışına karşı Heidegger dünyaya ilişkin birincil kavrayışımızın ve anlayışımızın bizim sıradan kaygı ve endişelerimize göre olduğunu ve olması gerektiğini ileri sürer. Bilimin betimlediği el-altında-bulunan varolanlardan oluşan dünya, aslında el-önünde bulunan varolanlar dünyasından bir soyutlamadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BAŞKA DASEIN'LARLA BİRLİKTE VAROLAN OLARAK DASEIN (MITDASEIN)

Bu noktaya kadar çevredeki nesnelerin kullanılış amacının Dasein'ın günlük yaşayış dünya'sında karakterize edilmesini açıkladık ki bu geniş bir ağı anlatır. Heidegger'in Dünyanın dünyasallığı üzerine çözümlenmeleri, dünyadaki-Varlık fenomenine işaret etmiş olsalar da, burada bunun tüm oluşturucu yapıları dünya fenomeninin kendisi ile aynı fenomenal yapı içinde öne çıkmaz. Bu yüzden öncelikle Heidegger'in Dünyanın dünya-içinde, el-altında-bulunan varolan içerisinde geçen ontolojik yorumunu ele aldık, çünkü oradaki-Varlık onun açısından sürekli konu olduğu gündelikliği içinde, sadece bir dünyada olarak kalmaz aynı zamanda bir Varlık-türü içinde o dünyaya doğru davranır. Oradaki-Varlık en yakından ve çoğunlukla kendi dünyası tarafından 'sersemletilir'.

Bu bölümde başka Dasein'larla dünyada olmanın ve genel olarak temelde yatan içinde-Varlığın fenomeni ele alınacak bu soruyla belirlenmiştir: Gündeliklik içinde oradaki-Varlık olan kimdir? Dasein'ın dünya'daki rollerinin ve başkalarıyla bağlantılarının açıklanacağı bu kısımda, Heidegger, Dasein'ın günlük yaşayışındaki kim? diye sorar. Heidegger, insan egzistansının içe bakışları (iç gözlem) cevabıyla ilgilenmez. Çünkü bu soru, transendental şeylerin ya da bağımsız Varlığın bir türü olan 'kendi' konseptine değişmez bir yol açan sorudur. Heidegger'e göre, Dasein bir 'şey'in türü ya da değişmeyen bir şey değildir; çünkü bu yaklaşımla varılan sonuç, genellikle, kim olduğum hakkındaki yanlış varsayımlara yol açar. Oysa bu yol Varolmanın derin bir yoludur. Heidegger bundan dolayı önce kim olduğumuzu sorgulamamızı önerir. Dasein, yaşamındaki her günün dünyasını absorbe ederken, derinlemesine düşünmeye başlar. Heidegger'e göre bu soru, diğerleriyle bağlantı kuran şeylerin gerekliliğine ve Dasein'ın dünya içinde varolma düşüncesinin farkında olmasına yol açar. Dasein fark eder ki Varolduğu sürece, bir yerlerde (bir şekilde) diğerleriyle birlikte olur ve sahip olduğu her şey de diğerlerine bağlıdır. Hemen hemen yaptığı her şey diğerlerini gerektirir: tatillerde, boş zaman aktivitelerinde, tıbbi durumlarda vb. Dasein'ın dünyası temel olarak umumi ya da

sosyal bir dünyadır. Hatta etrafında hiç kimse olmasa bile, örneğin geniş bir çölde yalnızken veya tek başına bir yerden bir yere taşınırken başkalarının yokluğu, onun dikkatini çeker ve başkaları aslında etrafındaki insan yapımı şeyler aracılığıyla oradadırlar. Diyebiliriz ki Heidegger Dasein'in dünya içinde varolmasının toplumsal boyutunu Varlık olarak adlandırır. Varlık, Dasein'in varlığının ana hatlarından biridir ve Heidegger Dasein'in dünyasını 'ile dünya' olarak öne sürer. Şunun farkına varmak gerekir ki, "Heidegger, Varlık'ı önsel (a priori) varoluş olarak var sayar ki bu Dasein'in başkalarıyla bağlantı kurmasını sağlar. Başka bir deyişle Varlık, kendi'nin önsel (a priori) boyutudur ki bu, olası her yönden diğerleriyle bağlantı kurmayı ve bu potansiyeli anlamayı sağlar" (Watts, 2001: 32). Bu yüzden Dasein'in başkalarıyla bağlantı kurma kapasitesi vardır ve aynı zamanda bu, Varlık'ın Varlık ile birlikteliğidir. Örneğin, çocukluğumun erken yaşlarından beri insan yapımı hiçbir ürünün olmadığı çölleşmiş bir adada yaşadığımdan dolayı, tüm insan iletişiminden mahrum kalsam bile hala ben Varlık ile birlikte olurdum. Heidegger'in deyişiyle, Dasein'in yalnız olması bile, dünyada Varlık ile birlikte olmaktır.

Oradaki-Varlığın tüm Varlık-yapıları, öyleyse ayrıca bu 'kim sorusu'nu yanıtlayan fenomen, oradaki-Varlığın Varlığının yollarıdır. Bunların varlıkbilimsel betimlemesi varoluşsal bir betimlemedir. Buna göre gerekli olan şey soruyu doğru sormak ve oradaki-Varlığın gündelikliğinin daha geniş bir fenomenal alanını bakış altına getirme yolunun bir ön-taslağını vermektir. 'Kim' sorusunun yanıtlanmasını sağlayacak fenomen yönündeki araştırmamız oradaki Varlığın öyle yapılarına götürür ki, bunlar dünyadaki-Varlık ile eşit ölçüde kökenseldir: Birlikte-Varlık ve birlikte-oradaki-Varlık. Bu Varlık türünde gündelik kendi olma kipi temellenmiştir ki bunun açıklanması gündelikliğin öznesi diyebileceğimiz şeyi (insanı) görünür kılar (Heidegger, 2004: 171).

Heidegger, Dasein'in atıldığı dünyayı anlamaya çalışırken dünyanın içinde varolan şeylerin belirliliğinden söz eder. Bunlardan ilki elaltında-bulunan şeylerdir; çünkü Dasein günlük yaşantısında bunu konu edinip buna göre davranır. Dasein, kendini çevreleyen günlük yaşantısıyla bir kendinden kopuş ya da sersemlik halini ele alır. O halde Dasein'in yaşantısı içindeki de kim? sorusu dünya içinde olmamızdan ileri gelen ikinci argümanımızdır ki bu bizi başkalarıyla birlikte olmaya

götürür. Bu izlekten hareketle, günlük yaşayışıyla insanın ya da “Sıradan oradaki-Varlığın” kim’i üzerine üç bölüm ayrılır.

2.1. Oradaki-Varlığın Kim’ine İlişkin Varoluşsal Soruya Yaklaşım

Heidegger’in, oradaki-Varlığın her durumda kim olduğu sorusuna yanıtı, oradaki-Varlığın temel belirliliklerini biçimsel olarak belirtildiğinde verilmiş olur. Oradaki-Varlık, varolan-şey olarak egzistansının kendisidir ve Varlığı her durumda kendinindir. İşte bu belirlenim ontolojik bir durumu gösterir.

Bu, her durumda Varlıksal olarak bir Benin bu varolan-şey olduğu ama Başkalarının olmadığı bildirimini kapsar – gerçi kabaca olsa da. ‘Kim’ kendini Benin kendisinden, “özne”den, “kendi”den yanıtlar. ‘Kim’ davranış ve yaşantılarındaki değişimlerde kendini baştan sona özdeş bir şey olarak saklayan ve bunu yaparken kendini bu çokluk ile bağıntılayandır. Varlıksal olarak onu kapalı bir alanda ve bu alan için her durumda daha şimdiden sürekli elönünde-bulunan bir şey olarak, çok özel bir anlamda temelde yatan bir şey olarak, subjectum olarak anlarız. Bu çoklu başkalıkta kendi-gibi olarak, ‘kendi’nin karakterini taşır. Ruh-tözü de tıpkı bilincin Şeyliği ve kişinin nesnelliği gibi yadsıyabilmemize karşın, genede varlıkbilimsel olarak öyle bir şey konutlanmış oluruz ki, Varlığı ister belirtik olarak olsun isterse olmasın elönünde-bulunuş anlamını korur. Tözsellik varolan-şeyin belirlenimi için varlıkbilimsel ipucudur ki, “kim” -sorusu bundan yanıtlanacaktır. Oradaki-Varlık örtük olarak önceden elönünde-bulunan bir şey olarak kavranır. Varlığın belirlenimsizliği her durumda ve her zaman bu Varlık anlamını imler. Gene de elönünde-bulunuş oradaki-Varlık karakterinde olmayan bir varolan-şeyin Varlık-türüdür (Heidegger, 2004: 172).

Heidegger, Dasein’in kim’liğine ait varoluşsal soruya yanıtta, oradaki varlık demekle, dünya içinde varolan olmasına vurgu yapar. Dünya içinde varolanlar, hep kendi olarak ora’dadırlar ve birer özneler olarak yaşantılarını sürdürürler. Dasein, kendini özel bir varlık olarak görür. Dolayısıyla elönünde-bulunma dünya içindeki Dasein’in sahip olduğu bir özellik değildir. Aynı zamanda Dasein’in kim’liğine tözsellikte cevap bulunur. Tözsellik bir beden ve ruh birlikteliği değil, varoluşsallık anlamındadır. Kim sorusunun bir yanıtı amaçlandığında, oradaki-Varlığın cevabı

Benin biçimsel verilmişliğiyle ilgili olmaz. Çünkü dünya olmaksızın oradaki-Varlığın da yani bir öznenin de olamayacağını söyleyebiliriz. O halde yalıtılmış bir ben'den söz edemeyiz. Üstelik başkaları da ben'le birlikte dünyada oradadırlar. Heidegger için kim sorusunun varoluşsal çözümsel yanıtı amacıyla genel olarak hiçbir ipucu yoktur. Oradaki-Varlığın Varlık-durumu üzerine, oradaki-Varlığın “özü”nü varoluşu içinde ona göre temellendirmemiz bir ipucu olabilir. “*Eğer ben oradaki-Varlığın özsel bir belirliliği ise, o zaman bu belirlilik varoluşsal olarak yorumlanmalıdır.* Bu durumda “kim” ancak oradaki-Varlığın belirli bir Varlık-türünün fenomenal olarak sergilenişinde yanıtlanacaktır”(Heidegger, 2004:175).

Dasein'in Varoluşsallığında “kim” algısı kendini örtük olarak belli eder. Başka bir ifadeyle dünya içinde Varoluşsallığıyla Dasein, her durumda ya da koşulda kendisidir; çünkü her durumu kendi algılama şekliyle yorumlar.

2.2. Başkalarının Oradaki-Varlıkla Birlikteliği ve Gündelik Birlikte-Varlık

Günlük yaşamındaki insan egzistansının Kim'ine ilişkin soruya yanıt Dasein'in Varlık türünün çözümlenmesinden elde edilir. Bu izlekten hareketle çalışmamız, yönünü dünya içinde olan Dasein'dan bulur ve Dasein'in bu temel durumu yoluyla varlığının her yapısı birlikte belirlenir. “En yakın çevrenin, örneğin zanaatçının, iş dünyasının “betimlemesi”nin sonucu emek sürecinde bulunan gereç ile birlikte iş'in onlar için belirlenmiş olduğu, Başkalarının da “birlikte-karşılaşılacak” olduklarıydı”(Heidegger, 2004:176). Dolayısıyla “iş” edimi, elaltında-bulunan olarak durur ve bunun ilgililiğinde başkalarıyla karşılaşılır. Mesela zanaatçı atölyede kullandığı malzemenin üreticisi ya da sağlayıcısıyla karşılaşır. Elaltında-bulunan çevresel gereçlerle dünyada karşılaşma başkalarını belirtir. Aslında Heidegger, Dasein'a baktığında ve onu incelediğinde, insanın kendisi ve başkalarıyla birlikte olma doğasına ilişkin tespitlerde bulunur.

Oradaki-Varlığın dünyası buna göre yalnızca gereçten ve Şeylerden bütününde ayrı olmakla kalmayan, ama kendileri oradaki-Varlık olarak kendi Varlık-türleri ile uyum içinde dünyadaki-Varlık yolunda dünya “içinde” olan ve onda aynı zamanda dünya-içinde karşılaşılan varolan-şeyleri özgür bırakır. Bu

varolan-şeyler ne elönünde-bulunan ne de elaltında-bulunan şeylerdir; tersine özgürleştiren oradaki-Varlığın kendisi gibidirler -onlar da orada ve birlikte oradadırlar. O zaman eğer genel olarak dünyayı dünya-içinde varolan-şeyler ile özdeşleştirmeyi isteyecek olursak, o zaman oradaki-Varlık da “dünya”dır demeliyiz. Ama böylece Başkaları ile karşılaşmanın betimlemesi kendinin yine birinin her durumda kendinin olan oradaki-Varlığından yönlendirir (Heidegger, 2004: 177).

Böylelikle dünya içinde karşılaşılan her varolan şeye el-altında veya el-önünde-bulunan ya da gereçler diyemeyiz. Başkalarının dünya içinde karşılaşılan Oradaki-Varlığının varlık türü bunlardan ayrılır. Özgür bir şekilde orada duran başkalarının varlığı doğa gibi kullanabileceğimiz araç-gereç dışında bizimle birlikte dünyadadırlar. Ben'im kendi'm gibi onlar da varken dünya var; onlar yokken dünya da yoktur. Ama Dasein'in Başkalarıyla birlikteliği, kendi'nin ayırt edilmesi ya da yalıtılmasıyla ayrılır. Başkaları dediğimiz, insan egzistansının kendini çoğunlukla onlardan ayırmadığı, kendisinin 'de' aralarında olduğu anlamındadır. “Onlarla birlikte 'de' orada-da-varolma (Auch-da-sein) bir dünyanın içerisinde bir “ile birlikte”-elönünde-Varlığın varlıkbilimsel karakterini taşımaz. Oradaki-Varlığın dünyası bir *ile-dünyadır*. İçinde-Varlık başkaları ile *ile-birlikte-Varlıktır* (Mitsein). Başkalarının dünya-içinde kendinde-varlıkları *birlikte-oradaki-Varlıktır*” (Heidegger, 2004: 178).

Dünya içinde var-olmak demek, başkalarıyla birlikte olmak demektir. Dasein'in dünyası birlikte-dünyadır yani onların dünya içindeki kendiliklerinin varlığına birlikte-Dasein diyebiliriz.“Dünya içinde varoluşun bu birlikteselliğinin zemini üzerindeki dünya, zaten hep başkalarıyla paylaştığım dünya olmak durumundadır” (Heidegger, 2008a: 124). Sosyal varlık olarak Dasein, dünya-içinde yalnız değildir, başkalarının da varlığını kabul etmesi gerekir. Başkaları ile birlikte ora'da olduğunu kabul etmesi, gerek fiziki gerekse duygu durumsal olarak O'na olanaklar zincirinde etkileşim sağlar.

Kolak'a göre, “yalnız olmak bir olanak ama birlikte varolma temeline dayalı bir olanaktır. Birlikte varolmak bedensel bir görünüş ve davranıştan kaynaklanan çıkarıma dayanmaz hatta empati gibi çıkarımsal olmayan bir şeye de dayanmaz”

(Kolak, 2006:248).Çünkü empati özel bir özneye bir diğer özne arasında bir köprü değil, tersine birlikte varolmayla olanaklı bir durumdur. Heidegger'e göre "insan olmak kamu dilinin oluşturduğu iç ilişkiler şebekesinde, Dasein'in atılmış olduğu bir komünal dünya şebekesinde yer-tutucu (place-holder) olmaktır" (Zimmerman, 2011: 58). Heidegger, kendisi için olan Dasein'in varlığını, yine Dasein'da "açık olma" olarak görür. Demek ki Dasein evrendeki her şeyden farklı olarak kendisiyle bir uğraşı halindedir, zira o, karşılaştığı şeyleri yorumlaması yanında kendini de yorumlar ve başkalarıyla birlikte çıkarsamalarda bulunur."Dasein kendisi için bir varlıktır, kendisindedir. Dasein varlığın kendisini bir mesele yapar"(Kolak, 2006:250). Heidegger, *Varlık ve Zaman* adlı eserinde, başkalarıyla birlikte Varlık olan Dasein'i, olduğu gibi değil, çeşitli önyargı ve öngörülerle bulanıklaştırarak oluşturur. Heidegger'in amacı, bunları Dasein'in başkalarıyla kurduğu bağı çözümlemesi yardımıyla belirginleştirmektir. "Dasein'in kendisini anlayacağı çözümleme fenomenolojik ve hermenötik bir incelemedir" (Gorner, 2003: 27). Aynı şekilde diyebiliriz ki birlikte varlık olarak Dasein'in yaşantısı"dünyanın hermenötik deneyimi veya varoluşsal deneyim" (Critchley, 2001: 90) olarak nitelenir.

Dasein'in yorumsayıcı olması, mantıksal ve bilimsel açıklamalar dışında; yorum tecrübesi olduğunu gösterir. Yorumlamada şeyleri bir şey'miş gibi görürüz. Dolayısıyla bir motosiklet gördüğümüz zaman bir şekil, bazı renkler, bazı gürültüler duyarız. Sonrasında yaptığımız çıkarsama ile motosiklet gördüğümüzü anlarız. İlk bakışta motosiklet görseydik, ikinci olarak onun özelliklerini soyutlayabilirdik. Bir parçanın kullanılabilirliğini veya amacını anladığımız zaman, imkanların bize açılması bakımından pratik anlamını idrak ettiğimiz yapıyı olduğu gibi açıklayabilir ve yorumlayabiliriz. Heidegger bunu "-mek için" fonksiyonunun yorumlanması olarak adlandırmaktadır. Örnek vermek gerekirse, bir ketil su kaynatmak için vardır. Bir ısıtıcı ılıtmak için vardır. Şeylerin amaçlarının ve onların çevredeki diğer parçalarla ilişkilerinin böyle pratik yorumlanması bizim günlük hayatımızı anlamının temel yoludur. Bu şekilde olduğu gibi yorumlama işi, bizim gündelik diğer varolanlarla önemli ilişkiler ağının olduğu bir bağlamın yer aldığı çevremizle ilksel-ezeli hazır basmakalıp ilişkilere dayalıdır. Bu ağın içinde bir şeyin önceki yerinin farkında olmak, onun yapısını olduğu gibi yorumlamanın ön şartıdır. Bu arkaplan (background) Heidegger'in anlamının önyapısı-çatısı dediği "global"

anlayıştır. Heidegger bu önyapıyı üç ayrı bölmeye ayırmaktadır ve verilen herhangi bir yorumlama işi eşzamanlı olarak aktif olur. Ön-sahiplik bütün bağlamın içine dahil olduğu yorumlanacak varlığın genel olarak anlaşılmasıdır. Bir sanatkarın veya mühendisin atölyesinde her şeyi global olarak anlaması veya bir psikologun insan doğası hakkında geniş bir anlayışa sahip olması gerekliliğidir. Ön-gözlem yorumlanacak olan hakkındaki gözlemi kurar (veya onun en temel özelliği üzerine kurar). Bir mühendis dikkatini bir motor üzerine veya ondaki mekanik bir arıza üzerine yoğunlaştırırken; bir psikolog dikkatini bir bireyin kişilik profili veya özel bir davranış bozukluğu üzerine yoğunlaştırır. Ön-kavramlaştırma yalnızca farkında olunan kavramlara dayanarak şeyleri yorumlama imkanı olduğuna göndermede bulunur. Bir şeyi bir alet gibi görmeme karşın eğer “somun anahtarı” kavramım eksikse bir somun anahtarını görünce anlamayabilirim. Bu ön-yapısallaştırma varolanlar üzerine bilgililiğin her seviyesinde rol oynar. Heidegger, bütün anlayışın “döngüsel” olduğunu söyler. “Anlayışa katkıda bulunan herhangi bir yorumlama, zaten yorumlanması gerekeni anlamadır” (Watts, 2001: 41). Başka bir ifadeyle bütün yorumlamalar daha önceki anlaşılabilirlik bağlamına inşa edilir. Dolayısıyla hergünkü dünyada olduğu kadar felsefi dünyada da Dasein her zaman, ilksel, hazırlayıcı bir yapı olarak yorumlama ve sorgulamada temel bir anlayışa sahiptir. Bu ilksel anlayış Dasein’a ilham verir, rehberlik eder, dünyayı yorumlamasını ve varlığı sorgulamasını sağlar. Dasein, hergünkü dünya hakkında temel bir anlayışa sahiptir. Şeyler onun içindedir ve bu dünyaya uyar. Bu, eşyalar ve ekipmanları tanımakla ilgili Dasein’da olan bir kapasiteyi içerir.

Yorumlama ve anlama, Dasein’ın dünyadaki varoluşunun bir parçasıdır. Heidegger’e göre anlamanın esas özelliği “şey”leri onların gelecekteki olasılıklarıyla ilgili olarak görebilmek veya hesaplayabilmektir. Kendimi anlamak ve böylece kendimdeki anlamı bulmak kendi imkânlarımın farkında olmaktır ve sadece imkânların sahibi olmadığımı da anlamaktır. “Heidegger şunu vurgular: ben imkânlarımın kendisiyim” (Watts, 2001: 42). Dasein kendi imkânlarının idrakinde olmakla, kendi varlığının önemli olduğu otantik seçeneklerle, onların kendilerinin varlıklarının önemli olduğu inotantik seçenekler arasında bir tercihe sahip olduğunu kavrar. Dasein’ın otantik anlayışı temel olarak, içine atılmış olunan dünyasal durumun, zaten verilmiş somut imkânları içeren, kendi mevcut imkânlarının farkında olunmasından meydana gelir.

Dolayısıyla bu anlayış, anlaşılabilir olan özel imkânları taşıyan bir bağlamın bütünsel tahminini kapsar. Bu anlamda Heidegger'in "ne isen o ol" açıklaması iyi duygulara yol açar. Bir Dasein yalnızca henüz olmadığı şeyi olabilir mantığına göre bu çelişkili görünebilir. Bununla "Heidegger şunu demek ister; biz atılmışlığımızın verilmiş somut imkânlarıyızdır. Ve bu imkânlar zaten her zaman olduğumuz şeyi oluşturan imkânlardır ve her zaman zaten olduğumuz kimselerizdir. Geliştireceğimiz ve dolayısıyla olacağımız şeyler de bunlardır. Zaten ne isek o olmamız yorumlamayı gerektirir. Yorumlama, anlaşılacak somut imkânlar vasıtasıyla somut çalışmadır" (Watts, 2001: 42).

Heidegger'in varolanlar üzerine yorumlama'sını Dasein için de görürüz ki bu, herhangi bir spesifik alana gönderme yapmayan bir şeydir. Dolayısıyla Varlık sorusu felsefi bir soru olduğu için hiçbir bilimsel soruşturmaya indirgenemediği gibi metafiziki ya da mantıksal çözümlene ile de izah edilemez. Critchley'e göre, "Heidegger'in fenomenoloji anlayışı, bir şeyi dolaysızca kavramadır. Bu hem fenomenolojik hem hermenötiktir. Burada dolaysızca kavramından kastı, hiçlik oluştuğunda direkt, kendi başına kalma durumuna işaret etmektir. Bu yöntemde önce varlığın anlamını sorarız ve analitik serimlemeye gireriz. Çünkü insana 'sen' olarak ve zamansal olarak bakılmalıdır"(Critchley,2001:98).O halde Heidegger için aslında hermenötik⁶ ve fenomenolojik yöntem bir arada kullanılır.Dasein'ı bir fenomen olarak ele alan Heidegger, bu şekilde Varlığın anlamının yorumlanmasını sağlar. Hermenötik yorumsama, bir araştırmacı kuramını gerektirir; çünkü ne hakkında soruşturma yapılacağına belirlenmesi gerekir. Dasein varlığını yorumlama etkinliğiyle ilişkilendiren bu ilişkiler hakkında özel bir şey vardır. Bu da spesifik olarak varlığın yorumlanmasıdır. Yorumlamadan kasıt, Dasein'ın içinde yaşadığı dünyayı belirleyen varlığın orijinal eş deyişle felsefi bakımdan önce kavramsal bir kavranışından hareket etmesidir. İşte bu hermenötik yöntem denen şeydir ve bizi, Heidegger'in temel ontolojisine ve başkalarıyla birlikte var olmaya götürdüğü için önemli bir kavramdır. Demek ki Heidegger ontolojik etkinliği tek anlamlı ya da tek

⁶ Heidegger Hermeneutik'i "yorumlama", "olgusalığın" yani bizim kendi DASEIN'ımızın yorumlanmasını anlatmak için kullanır. Varlık özel olarak geleneğin altında kendini gizler. Bu nedenle "geleneğin bir parçalanışı"na ihtiyacımız var. "Hermeneutik yıkmaktır"İnsan yaşamını yorumlamak çarpıtıcı yorum yüzyılları tarafından ortaya serilmiş bir metni yorumlamaya benzer (Bal, HDT: 2012).

biçimli yanıtları olmayan temel bir sorgulama olarak nitelendirir ve kendi metodolojisini de hermenötik yorumsama olarak tarif eder. O zaman Dasein tarihte, tarih içinde bulunur. Bu yüzden de varlığı anlamak için Dasein'ın zamanın doğasını, yapısını anlaması gerekir. Dasein bize en yakın aynı zamanda ontolojik olarak en uzak olandır; çünkü onun varlığı büyük biçimde ondan gizlenmektedir ve açığa çıkmamıştır. “Fenomenolojik bir ifade olan ‘Dasein öz olarak birlikte-olmadır’ ifadesi, egzistensiyal-ontolojik bir anlama sahiptir” (Heidegger, 2008a: 126). Burada Heidegger’in dikkat etmemizi istediği husus, başka Dasein’larla birlikte olan Dasein’ın, sadece dünya içinde açılabilmesidir. Çünkü Dasein öz olarak birlikte-olmadır. Fakat bu ifade benim kendimin olgusal olarak tek başına mevcut olamayacağı anlamına gelmemektedir. Dasein’ın yalnızlığı bile dünya içinde birlikte olmalıdır.

Ne değil ile başlamak gerekir; başkaları ile demek istenen benim dışımda geriye kalanın bütün bir artığı, benim kendini onların dışına çıkardığı herkes değildir; başkaları insanın kendini çoğunlukla onlardan ayırmadığı, kendisinin de aralarında olduğudur. Onlarla birlikte-de oradaki-varlık bir dünyanın içerisinde bir“ile birlikte” el önünde-Varlığın varlıkbilimsel karakterini taşımaz. İle oradaki varlık karakterindeki bir şeydir. “de” sağgörülü-tasalı dünyadaki-Varlık olarak Varlığın aynılığı demektir (Heidegger, 2004: 178).

Dasein’ın başkaları ile birlikte olmasından kastedilenin ne olduğunu anlamak için, Dasein’ın dünya içerisinde olan fakat doğada mevcut olan varlık olmadığıyla başlamak gerekir. Dünya her zaman başkalarıyla paylaştığım dünyadır. Örneğin ... ile birlikteyim, onlarla birlikte oradaki varlığım gibi. Çünkü başkası ile onun birlikte oradaki Varlığında karşılaşılır. “Oradaki varlığın varlığı birlikte-Varlık olduğu için, onun Varlık-anlayışında başkalarını anlama yatar. Bu anlama bilgidен gelişen bir anlam değil kökensel olarak varoluşsal olarak varlık türüdür. Kendini tanıma kökensel olarak anlayan birlikte varlıkta temellenir” (Heidegger, 2004: 185). Dolayısıyla burada bir kendilik meselesi vardır. Dasein’ın bu dünyada olması ve gündelikliği açısından herkesin bir başkası olduğu ve hiç kimsenin kendisi olmadığı yani kendi olmanın silindiği durumlarda ise Heidegger günlük hayatını yaşayan Dasein’ın üzerindeki Varolmanın yükünü çekip almaktadır. İşte bu, ancak başkalarını anlama ve kendini tanıma gibi kavramlarla dışa vurulur.“Gündelik kendi-olma ve

insan: Başkaları ile birlikte onlar[a] için ve onlara karşı ele geçirilmiş şey ile tasada sürekli olarak başkalarına karşı bir ayırımdan ötürü kaygı vardır” (Heidegger, 2004: 188). Birlikte varlık olarak Dasein’a ilişkin yukarıdaki analizinsonucuna dayanarak, başkalarıyla birlikte olma durumu, başkaları için ve başkalarına karşı girişilen bütün durumların temelinde başkalarıyla olan fark vardır. Bu farkın yarattığı ‘endişe’ duygulanımının altında da kurtulamadığımız huzursuzluk yatar. “Herkes başkasıdır ve hiç kimse kendisi değildir. Gündelik oradaki-Varlığın Kim’ine ilişkin soruyu yanıtlayan insan hiç kimsedir ki her oradaki-Varlık, birbiri-arasında Varlıkta daha şimdiden kendini ona teslim etmiştir” (Heidegger, 2004: 191). Böylece herkes, aslında kendisi değildir; yani kalabalıkta sıyrılıp ya da kaybolup gitmiştir. Herkes vardır ama yine de hiç kimse yoktur denebilir çünkü herkes hiç kimsedir. Eş deyişle herkes, sadece kamusal ya da kolektif olan ortaklardır ve bu alan günlük sıradan durumu içinde olduğumuz varlık biçimidir. “Endişe, başkalarının gerisinde kalan Dasein’ın başkalarını geride tutma endişesidir. Hep beraber olunurken söz konusu mesafenin yarattığı endişeden huzursuz olunur” (Heidegger, 2008a: 133). Dolayısıyla kamusal alanda başkalarıyla kurduğumuz iletişimin beraberinde getirdiği endişeli olma, onlarla aramızdaki bu iletişimin ya da onlardan haber almanın bizde uyandırdığı bir rekabetin rehavetidir. Nereye varacağımızı bilmeden, bir yarışın öteki yarışa zemin hazırladığı ve düşünmeden yarış atları gibi koşturduğumuz gündelik hayatta, hep bir yerlere yetişme endişesinin nafile meşguliyetlerinde huzursuzluğumuz baki kalır.

Yine başkaları uğruna endişe hissetme bağlamında, Var-olma tarzlarının varlık minvali ilgilenme’dir. İlgilenme, Heidegger’in gözüyle endişe etmek gibi bir anlama sahiptir. “Onun söz konusu önbilimsel ontik anlamlarına karşılık, mevcut incelemede dünya-içinde-var-olmanın bir imkanının varlığını isimlendirmede kullanılan ontolojik bir terimdir” (Heidegger, 2008a: 59). Ontolojik boyutunun yanı sıra Dasein’ın asli niteliği, onun bir dünyada varolması ve diğerlerinden farklı yegane bir varlık olmasıdır ki o halde diğer türler karşısında ontik önceliği de vardır. Dasein bu ontikliği ve orjinalitesi biricik olması anlamındadır. Dünyadaki varolanlar bir dereceye kadar Dasein’a bağlıdır ve ontolojik önceliğe de sahip olan Dasein’ın, zira kendisi ontolojiktir. Eşdeyişle Dasein varoluşu, etkinlikleri onun ne olduğunu belirler. Yine başkaları uğruna endişe duyma bağlamında, hep beraber olmaklık

mesafelilik karakterine sahiptir. Buradaki ‘başkaları’, Dasein’in kendisi değilken belli bir sayısı da yoktur. Başkaları kim diye sorulduğunda cevap, ‘herkes’tir. Herkesin kendine özgü varolma tarzı olup, kendi içindeki mesafelilik ‘kamu’yu oluşturur. “Herkes gibi sanat ve edebiyat okur, izler, beyan eder oluruz. Keza herkes gibi büyük kalabalıktan kendimizi geri çeker oluruz. Herkesin rezil dediğine biz de deriz. Hergünlüğün varlık minvalini tayin eden herkeştir” (Heidegger, 2008a: 134). Dolayısıyla herkes gibi okunulana okuruz. Bir kalabalık karşısında nasıl öfkelenilirse öyle öfkeleniriz. Çünkü ‘herkes’ olağandışı bir duruma izin vermez. Direnmek isteyenleri durdurur ve bir sıraya sokarak sıradanlaştırır. “Günlük gazeteyi herkes gibi yorumlama vs... kamusalıktır” (Heidegger, 2004: 189). Böylelikle dünya içinde-varoluşta gündelik haliyle kamusal beraberlik görünür kılınmıştır. Bu demek değildir ki Dasein’in dünya-içinde-varolması, başka bir varolan ya da varolanlar üzerinden var olması demektir. Aksine Dasein, kendinin kendiliği üzerinden var olmayı yaşar.

Heidegger’e göre, “gündelik oradaki-Varlığın kendisi insanın kendisidir ki onu asıl Kendi “den birinin özel olarak kavranan kendi”sinden ayırt edeceğiz. İnsanın kendisi olarak oradaki-Varlık insana dağılmıştır ve ilkin kendini bulmalıdır. Eğer oradaki varlık kendisi ile insanın kendisi ile tanışık ise o zaman insan dünyanın ve dünyadaki-Varlığın en yakın yorumlanışının ön taslağını verir” (Heidegger, 2004: 193). O halde Dasein’in Varlığı kendi de dahil olmak üzere, tüm var olanların Varlığına açık olması anlamına geldiği ölçüde kendi taslağını oluşturabilir. Kendi olabilen Varlık olması anlamında Dasein, yine kendini diğer tüm varolanların Varlığında ve içinde yaşadığı dünyada görür. Dasein’in kendini dışarıda kalmış ya da yabancılaşmış olarak görmemesi yine kendisine yönelerek gerçekleşir. “Daseinvarolmaktır ve sadece o varolmaktadır. Varoluş, şuradalığın açıklığına çıkılarak açık olmak demektir” (Heidegger, 2008a: 135). Şuradalık’tan kasıt, içinde var olma eş deyişle varolanın kendi varlığı içinde söz konusu ettiği varlığın kendi şuradalığında var olması anlamındadır.

Bu noktada, Heidegger için, “Varlığı ruhsal durum ile eşköksel olarak oluşturan şey anlamadır. Ruhsal durumun her durumda kendi anlayışı vardır, üstelik onu yalnızca bastırma bile” (Heidegger, 2004: 212). Şurada varolma olarak anlamak,

daha önce de varlık tarzı olarak değindiğimiz gibi daima bir ruhdurumuydur. Nasıl olduğunu bilmediğimiz bir biçimde şurada bırakılmışlığımız, Dasein'in şuradalığa zorlanmışlığı, içimizden her birimizin yaşamakta olduğu mekân ve zamandır. O halde her birimizin içinde bulunduğu durumlar vardır.

“Orası olmanın iki eş kökensel olmanın oluşturuçu kipini ruhsal durumda ve anlamada görürüz; İçinde-Varlık (orası) a)Orasının varoluşsal yapılışı: 1-ruhsal durum olarak oradaki varlık, 2-kişi olarak korku, 3-anlama olarak oradaki varlık, 4-anlama ve yorumlama, 5- yorumlamanın kipi önesürüm, 6-oradaki-varlık, söylem ve dil. Bunlar varoluşsal bir çözümlemedir. Bu demektir ki özsel olarak olmanın varoluşsal yollarıdır; b) Orasının gündelik varlığı ve oradaki varlığın düşmesi: Boş konuşma, merak, iki anlamlılık, düşme”(Heidegger, 2004: 199).

Son çözümlemede, görüldüğü üzere ikinci egzistensiyal başka Dasein'larla birlikte Varlık olarak Dasein'dır. Buna göre Dasein, başka kişilerle kendisinin de parçası olduğu dünyada birlikte yaşar. Dasein'in dünyası dünyayla birlikte bir dünyadır. Eş deyişle dünya içinde Varlık olmak, Başkalarıyla birlikte varlık olmak demektir. Daha doğrusu varolmak demektir. Başkalarının da dünya içerisindeki Varlıkları Dasein ile birlikte olmaktır.Şu halde tek benci ya da özel türden Kartezyen ego diye bir şey yoktur; tam tersine Dasein dünyayı başka Dasein'larla birlikte paylaşır. Başka Dasein'lar da dünyadaki nesnelere ilkin el-önünde bulunan şeyler olarak görür. Öyleyse Dasein olmak demek, basit araç-gereçler olmayan başka Dasein'larla birlikte olmak demektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUHDURUMLARI OLAN VAROLAN OLARAK DASEIN

Heidegger'e göre, "varlıkbilimsel olarak ruhsal durum başlığı altında belirtilmiş şey, varlıksal olarak en tanıdık ve en gündelik olan şeydir: ruh durumu, bir ruh durumunda olma. Henüz bütünüyle nadasa bırakılmış olan ruh durumu, ruh bilimine önsel olarak bu fenomen temel varoluşsal bir şey olarak görülmeli ve yapısı ana hatlarda verilmelidir" (Heidegger, 2004: 199). O halde Dasein'in günlük yaşayış tarzına ya da günlük varoluşuna katılmış bulunan ruhdurumları, aynı zamanda Dasein'in kendi kadar yakınında olduğundan bu çalışmada önem arz etmektedir. Moodlar (ruhdurumları) Dasein'in temel karakterinin ezeli bir parçası ve varoluş tarzıdır. Dasein asla ruhdurumu olmadan tanımlanamaz; çünkü her zaman bir ruhdurumu içindedir ve birinden bir diğerine geçer. Ruhdurumunun olumsuz olduğu durumlar umursamazlık, kayıtsızlık gibi 'moodsuz' haller de tipik bir ruhdurumu sayılır. Bilim insanlarının yaptığı "objektif" bilimsel araştırmanın tarafsız aktivitesi bile bir ruhdurumu tarafından belki bir merak veya cezbedilmeyle belirlenir. Benzer şekilde 'moodsuzluğun' koşulu olan önyargısız ve derinlemesine düşünme veya keşif nesnelerinin tekil evreninde her şey donuklaştırılmıştır. Bu durum Heidegger'in "sakince kurcalama" (Watts, 2001: 38) dediği ayrı bir mood tipidir. Dolayısıyla hepimiz her zaman bir çeşit moodun içindeyizdir ve özel bir moodun içinde bulunmak, dünyadaki hislerimizi ve davranışlarımızı etkileyen özel bir tarz içerisinde kendi varlığımızın bütününe bakmaktır. Örneğin derin bunalım halindeyken bütün şeyler bize sönük ve cansız gelir, ilham biter ve her zamanki gibi pasifleşiriz. Yoğun kaygı halindeyken Varlığın duygusuz görüldüğü bir korku duygusuyla dolarız. Bütün tutkular ve başarılar boş, değersiz ve varlığımızda hissettiğimiz gibi derin bir önemsizlik içinde batıverir vekendi ölümümüzün kaçınılmazlığında kaybolur. Buna karşıt olarak aşk halindeyken güzellik, çekicilik ve önemseme hayatı doldurur kendimizi hayata karşı hevesli ya da mutlu hissederiz. Heidegger Dasein'ı, egzistansiyellerinin açıklandığı bu ruhdurumlarına dayandırdığı gibi Dasein'in kendi kontrolü dışında da duygu durumlarının olduğuna işaret eder. Heidegger, bıkkınlık, solgunluk ve öfkenin izlerini taşıyan 'mood' eksikliğinin dengelendiği günlük ortak ruhdurumunu tarif eder. Günlük meşguliyetler sıklıkla bu

ruhdurumundan kaçış amaçlıdır. Dasein, kendinin potansiyel olarak açığa çıkardığı ruhdurumu olarak yorucu, sıkıntı verici karakterine bakmayı reddederek ondan kaçmayı dener. “Heidegger’in açıkladığı gibi: Dasein, en çok içerisinde varlığın açıldığı mooddan kaçınır. Sıradan günlük moodlar bizi hergünkü ihtiyaçlara uyumlu hale getirir. Oysa yoğun kaygı ve derin bunalım gibi moodlar varlığın asıl doğrularını açıklar” (Watts, 2001: 39). Çünkü Varoluşsal olan bu ruhdurumu, eşyanın pratik endişesi hakkında veya çevredeki mevcut şu anki tehditler hakkında her hangi bir şey söylemez. Dolayısıyla bir ‘mood’da olmak kesin bir tarzda hayata adapte olmaktır. Dasein’in ruhdurumu onun bir anda anlayışının doğasını etkiler. Bazen, her nasılsa, mevcut durum için ruhdurumu tamamıyla uyumsuz olur; böylece şeyleri algılaması öyle sınırlı olur ki çevresinde olan biteni tamamıyla kaçırabilir. Örnekle açıklamak gerekirse, benim genel moodum fevkalade neşeli ise kalabalık bir odadaki olumsuz elektriği fark etmeyebilirim. Hâlbuki başka sinirli olan başka birisi kesinlikle ne olup bittiğini anlayacak ve katlanılmaz, çekilmez bu atmosferi fark edebilecektir. Bu bağlamda Dasein’in ruhdurumlarını geçmişten ortaya çıkar ve bundan dolayı atılmışlığını ortaya serer. Bu gerçek insan egzistansını bütünüyle kötü bir ruhdurumuna koyan özel bir tarz içerisinde dünyaya atılmışlığını keşfettiği geçmişe gönderme yapmak, “bu sabah yataktan ters taraftan kalktım” gibi ifadelerde de görüleceği üzere günlük açıklamalarda kendisini bulur. Yataktan ters taraftan kalkmış olmak ölü bir geçmiş değildir, Dasein’in şu anki ruhdurumu içerisinde bir yük veya elem olarak onunla birlikte yaşamaktadır. Heidegger, kaygı ve derin varoluş bunalımı gibi ‘mood’ların, kişisel-sosyal hayat veya evin, işin süslemeleri olmaksızın varlığın olduğu gibi çıplak- yoğun doğasını açığa vurabileceğini ileri sürmektedir. Bundan dolayı ruhdurumları, dünyadaki insan varlığının doğasının derinliklerine bakmada hayati derecede önemli kaynaklardır. Böyle ruhdurumları atılmışlığımızın kontrol edilemez gerçeğini ortaya sererler ki bizim varlığımız büyük ölçüde gelecekteki seçimlerimizi-tercihlerimizi belirleyen ve şimdiki halimizi etkileyen geçmişin durumları ve koşullarınca tayin edilmektedir. Böylece şu anki yaşam tarzımızın ve varlığımızın esas meselelerinin büyük ölçüde inotantik olduğunu keşfederiz.

Bunun aksine korku gibi duygular sakınılabılır bir tehdide karşı “savaş veya sıvış” türünden cevaplarla, kendimizle otantik temasımızın saklanmasıyla belirlenir.

Benzer şekilde her günki ruhdurumları her zamanki gibi otantik algıdan sakınmayı gerektirdiği gibi nadiren gerçek bir basiret veya anlayışı sağlarlar. Heidegger kaygı ve diğer ruhdurumları arasında çok sayıda önemli farklılıklara vurgu yapar. Ruhdurumları - karmaşık halleriyle “bir bütün olarak dünya içinde” olmayı ifade eder. Heidegger varoluşsal olarak ruhdurumlarını yalnızca özel durumları açığa seren kaygılardan çok daha önemli bulur. Örneğin; korku, potansiyel bir tehdit olarak, bir koruma köpeği gibi bazı özel durumları gösterir. Bir kitaptan sıkılırim, bir şeye, birine, belirli bir duruma kızarım. Fakat bunların tersine özel bir şeye kızmaksızın kızma ruhdurumunda olabilirim. Ayrıca kaygılar açığa gelen şeyler tarafından tetiklenir. Halbuki bir kişinin kendini bir ruhdurumuna sokma imkânına karşın ruhdurumlarının temel karakteristiği gelmeleri ve gitmeleridir. Bazen üzerimize yavaşça ve hissettirmeden gelirler; bazen de uyarmaksızın yıldırım gibi gelirler. Heidegger ayrıca Dasein’in varoluş tarzının temel özelliği olan modlar üzerine heyecanların inşa edildiğini vurgular. Kaygı, ruhdurumlarından bir başka yönden de ayrılır. Bazen ruhdurumları kontrol edilebilir. Örneğin tehdit edici bir atmosferi olan bir bara adım attığım zaman beni bir korku sararsa derhal oradan kaçabilirim. Bunun aksine benim ölümümün kaçınılmazlığının farkındalığımdan doğan korku halinden veya alternatif olarak sakınabileceğim herhangi bir özel durumun sebep olmadığı derin bunalım gibi haller benim kontrolüm altında değildir. Bu bağlamda ruhdurumlarını yönetmek de mümkündür. Bazı müzikler dinleyicilerde, sevinç, üzüntü, neşe ve hatta korku hallerini yoğun olarak üretebilirler. Müziğin filimlerde hikâyenin gerektirdiği heyecan, memnuniyet, üzüntü gibi halleri sağlaması için kullanılması bu yüzdendir. Heidegger, doğru anlamayı gerektiren bir felsefi temel ruhdurumundan bahseder. “Bu felsefi ruhdurumunun yokluğunda öncelikle derinden kavranılmış ya da idrak edilmiş fikirler zorlama kavramlar ve söz bulamacının bıktırıcı karmakarışıklığı olarak anlaşılır ve bunlardan doğal olarak kaçılır” (Watts, 2001: 41).

Dasein, sürekli gündelik-dünyevi şeylerle meşgul olur. İşte ruhdurumu bu durumu Dasein’a gösteren, ona açık kılan bir şeydir. Ruhdurumu Dasein’ın belli bir zamanda belli bir şekilde bulduğu ve dünyayla spesifik bir bağı olan varolma tarzıdır. Dolayısıyla ruhdurumları Dasein’ın ne olduğuna dair önemli bir yapı taşıdır. “Gündelik tasanın rahatsız edilmeyen soğukkanlılığı gibi engellenmiş can

sıkıntısı da, birinden ötekine ve evrik olarak geçiş, keyifsizliklere kayış varlıkbilimsel olarak bir hiç değildirler, üstelik bu fenomenler oradaki Varlıktaki sözde en ilgisiz ve en geçici şeyler olarak dikkate alınmadan kalsalar bile” (Heidegger, 2004:200). Dasein’in ruhdurumunun birden bire bozulabilmesi ya da dönüvermesi, yalnızca Dasein’in her durumda ve her zaman belli bir ruh durumunda olması demektir. Heidegger’in bakış açısına göre insan, yaşamının her anında şu veya bu ruhdurumu içerisinde. Bu ruhdurumu, insanı belli bir takım şeyler yapmaya açar ya da kapatır. Demek ki ruhdurumu belli bir durumda Dasein’a olanaklı olan şeyi açığa çıkarır. “Haletiruhiyenin bozulabilmesi ve birdenbire değişebilmesi sadece şunu ifade eder: Dasein zaten hep bir ruhdurumu içindedir” (Heidegger, 2008a: 142).

Bunun yanı sıra gün içinde yaşadığımız ruhdurumlarını önemsemeyip, olup bitecek geçici bir şey olarak görsek de aslında varoluşumuzla ilgili bize ipuçları verirler. Ruhdurumlarının Dasein’ın temel varoluş biçimine açıklama getirdiğini söyleyebiliriz. Çünkü ruhdurumumuz, bize hangi şekilde varolduğumuzu gösterir. Çoğunlukla düz ve donuk olan aynı zamanda keyifsizlik ile karıştırılmaması gereken keyif yokluğu bir hiçlik değildir. Orası’nın Varlığı, böyle bir keyifsizlik durumunda sırtında ağır bir yük olarak açıkça görülür. Niçindir bilinmez; fakat hiç değildir. Heidegger için Oradaki-Varlık bu tür şeyleri bilemez. Çünkü bilmenin açığa sermenin olanakları ruhdurumlarının kökensel açığa sermesi karşısında daha kısa erimlidirler. “Ve yine neşeli bir ruh durumu Varlığın apaçık yükünü hafifletebilir; bu ruh durumu olanağı yükü hafifletse bile oradaki Varlığın yük karakterini açığa serer. Ruh durumu birinin nasıl olduğunu ve nasıl olacağını açıkça gösterir. Bu “biri nasıldır” da, ‘bir ruh durumunda olma’ Varlığı kendi “orası”na getirir (Heidegger, 2004: 200). Böylelikle içinde bulunduğumuz ruhdurumuna yönelik olarak neden olduğunu bilmesek de bunu ‘hiç’ olarak görmemiz yanlış bir ifadedir. Dasein olarak bilme imkanlarımızın sınırlı olması ruhdurumlarımıza açıklık getirmeye de erişemez ya da ulaşamaz. Ancak olumlu olabilecek bir ruhdurumu içindeyken bilme sınırlarımız genişler ve nasıllığımızı açığa vurur. Bir oradaki Varlığın olgusal olarak ilgi ve istenç ile ruh durumu üzerinde efendi olabilmesi, olmasının gerekmesi ve olmak zorunda olması, varolmanın belli olanakları içinde istemenin ve bilmenin bir önceliğini imleyebilir.

Bu bizi varlıkbilimsel olarak ruh durumunun oradaki-Varlığın kökensel Varlık türü olduğunu yadsıma yanılığısına düşürmemelidir-bir Varlık türü ki onda, oradaki-Varlık tüm bilme ve istemeden önce ve bunların açığa serme erimlerinin ötesinde kendi için açığa serilir. Ve bunun dışında bir ruh durumu üzerinde hiçbir zaman ruh durumundan yoksun olarak değil, ama her durumda bir karşı ruh durumu yoluyla efendi oluruz. Ruhsal durumun ilk Varlıkbilimsel özsel karakteri olarak şunu kazanırız: ruhsal durum oradaki Varlığı fırlatılmışlığı içinde, en yakından ve çoğunlukla kaçınıcı yüz çevirme yolunda açığa serer (Heidegger, 2004: 203).

Dasein ruhdurumları üzerinde bilgi sahibi olmak ister ama bunu yanlış yerlerde arar; aslında kendinden açık olan ruhdurumları aksi bir ruhdurumunu yaşayarak anlayabilir. Örneğin öfkelenmenin karşıtı olarak sakin olmayı yaşayarak bilgi sahibi olmak gibi. Böyle bir şekilde anlayamamak, Dasein'ı asıl olanı unutmaya iter. Varlığın unutulmuşluğu aslında insanın kendi özüne yüz çevirmesiyle özgün anlamıyla ya da Heidegger'in anladığı anlamıyla varoluşun düşünülmemesiyle bağlantılıdır. "Ruhsal durum her durumda oradaki-Varlığı, dünyaya fırlatılmışlığı ve boyun eğmişliği içinde açığa sermekte ve kendini dünyaya teslim etmektedir. Ve dünyanın onun için öyle bir yolda olmasına izin verir ki, oradaki-Varlık belli bir yolda kendi kendisine kaçınır. Bu kaçınmanın varoluşsal durumu düşme fenomeninde açıklık kazanır" (Heidegger, 2004:207). Dolayısıyla Oradaki-Varlık varlıksal olarak ruh durumunda açığa serilen Varlıktan kaçınır. Varoluşsal olarak düşündüğümüzde, böyle bir ruh durumunun dikkate almadığı şeyde bile oradaki-Varlık, dünyaya düşmüş olmasından dolayı örtüsünü kaldırır. Kaçınmanın kendisinde dünya açığa serilmiş bir şey iken bunu, içinde bulunduğumuz keyifsizlik, can sıkıntısı gibi ruhdurumlarıyla ortaya çıkarır ya da bunun üstünü örteriz. "Can sıkıntısını gidermeli, hiç değilse üstünü örtüp unutturmalıdır. Hangi sıkıntıyı? Birden ortaya çıkan, çabuk yok olan, belli bir şeyden, bir kitap, bir film, bir tebliğden sıkıldığımızdaki can sıkıntısını değil; yani boşluğa salıverildiğimiz ve sürünen zamanca gereksiz yere askıda bırakıldığımız durumdakini değil" (Heidegger, 2008b:107).

O halde can sıkıntısını ya da keyifsizlik halini kolay atlattırız. Nedenine ‘hiç’ dediğimizde ise bambaşka bir durum söz konusu olur. Böyle birdurumda belli bir şey bulamayız; eş deyişle bizi sıkan, keyfimizi kaçırın şu ya da bu şey değildir. Nitekim burada sorulması beklenen soru şudur: “derin bir sıkıntının Dasein’ımızın uçurumlarında sessizce gelip giden bir sis gibi kapladığı bir durumda mıyız?” (Heidegger, 2008b:108). Keyifsizim-sıkılıyorum dediğimizde, bir ‘şey’den konuşulmuyordur. Çünkü artık tüm benliğimizi derin bir sıkıntı kaplamıştır. “Bu, keyifsizlik tarafından gösterilir. Onda, oradaki Varlık kendine karşı körleşir, tasa denilen çevre, kendini örter, tasanın sağgörüsü yanlış yola sapar. Ruhsal durum üzerine öylesine az düşünülür ki oradaki Varlığı tam olarak tasalandığı dünya uğruna düşüncesiz bir adanmışlık ve harcanmışlık içinde iken baskına uğratar. Ruh durumu baskın yapar. Ne dışarıdan ne de içerden gelir, ama dünyadaki Varlığın bu yolu olarak onun kendisinden doğar. Gene de böylelikle ruhsal durumun içerde olanın düşünsel bir ayırmsanışına karşı olumsuz bir sınırlanışının ötesine, bu ikisinin açığa serme karakterleri üzerine olumlu bir içgörüyeye ulaşırız” (Heidegger, 2004:203). Ruhdurumunun Dasein için ezici baskınlığını başka bir şekilde söylemek gerekirse, “Haletiruhiye bizi gafil avlar. O ne dışardan ne de içerden gelir. Dünya-içinde-varolmanın bir sureti olarak yine ondan neşet ederek yükselir” (Heidegger, 2008a: 144). Brock, “ruhdurumu: ...içsel bir durum olarak düşünmemeliyiz, içerlerde bir yerde bir çatı arasına kaldırılmış mobilya parçaları gibi sahip olmayız. Tersine ruhdurumu var olduğumuz bütün varlık alanını istila eder... belli bir neşe, keder, korkuyuzdur. O varoluşumuzun bütününü istila eder, etkileyip değiştirir,” demektedir (Brock, 2008: 43). Heidegger’e göre, Dasein’in ruhdurumu onun dünyada olmasından kaynaklanır. Dolayısıyla ruhdurumunun biz insanlarda mevcut olduğu ve bunu dışarı yansıttığımız şekilde algılamak yanlış olur. Eşdeyişle “Ruhdurumu baskın yapar, ne dışardan ne de içerden gelir ama dünyadaki varlığın bir yolu olarak onun kendisinden doğar. Ruhsaldurumun uyarlanmışlığı varoluşsal olarak oradaki-Varlığın dünyaya açılmışlığını oluşturur” (Heidegger, 2004: 203). Öyleyse, Dasein, önce dünyada varolan sonra da dünyayı yorumlayan bir varolan değildir. Böylelikle insanın varolması demek onun varoluşunun bir ruhdurumuna sahip olması demektir.“Bir Dasein’in kendi haletiruhiyesine bilerek ve isteyerek fiilen hakim olabiliyor olması, ona hakim olması gerektiği ve buna mecbur olması, varolmanın belirli imkanları dahilinde istemenin ve bilmenin önceliğine delalet ediyor olabilir”

(Heidegger, 2008a: 144). Şu halde, ruhdurumları insana kendi varoluşunu hissetme ya da algılama olanağı sağlar. Eşdeyişle kendi ruhdurumumuza hakim olabiliyorsak kendimizi de öyle görür ve kavrarız.

İnsan egzistansının ruhdurumları, her durum karşısında dünyadaki-Varlığı bütün olarak açığa serer ve insan egzistansının kendini... üzerine yöneltmesini mümkün kılar. Heidegger için ruhdurumları dünyanın, birlikte-oradaki-Varlığın ve Varoluşun eş kökensel açığa serilmişliklerinin Varoluşsal bir temel türüdür. Heidegger, bunun nedenini bu açığa serilmişliğin kendisininözsel olarak dünyadaki Varlığına bağlar. “Ruhsal durumun açılanan bu iki öz belirleniminin-fırlatılmışlığın açığa serilişi ve bütün dünyadaki-Varlığın o sıradaki açığa serilişi- yanı sıra bir üçüncüsünün daha dikkate alınması gerekir ki her şeyden önce dünyanın dünyasallığının daha derinden bir anlayışına katkıda bulunur” (Heidegger, 2004: 204). Hem dünya içine düşmüş Varlık olmaklığı hem de Dasein olmaklığı ve Varoluşunun mahiyeti, ruhdurumlarıyla kendini gösterir ya da ortaya çıkarır ki Varoluşunun anlamı için bu ruhdurumları gereklidir. Dasein için Varoluş, kendisinin içinde bulunduğu durumlara derinden dahil olması anlamına gelir. Dünyaya karşı aldığı tavır, her zaman içinde bulunduğu ruhdurumuyla ilgilidir. Dasein her zaman belli bir yerde olduğuna göre ve böyle bir yerde olduğunun farkındalığı da içinde bulunduğu ruhdurumundan kaynaklandığına göre O, dünya içinde hep bir ruhdurumuyla varolandır. O halde ruhdurumları, Dasein’in kendi Varoluşunu dünyada göstermesini mümkün kılar. “*Ruhsal durumda Varoluşsal olarak dünyaya açığa-serici bir boyun eğmişlik yatar--bir dünya ki ondan ilgilendirici bir şey ile karşılaşılabilir.* Gerçekte varlıkbilimsel olarak ve ilkesel olarak dünyanın birincil ortaya serilişini “salt ruh durumu”na bırakmalıyız. Arı bir sezgi el-önünde-bulunan bir şeyin varlığının en iç damarlarına dek girse bile, hiçbir zaman ortaya öyle gözdağı verici olacak herhangi bir şey çıkaramaz” (Heidegger, 2004: 205). Dünyayı tam olarak ruh durumlarına göre şekillenmiş bir bakış açısıyla gördüğümüzde, dünyada el-altında-bulunan şey kendini özgün dünyasallığı içinde gösterir. Aynı zamanda kuramsal bir bakış açısı, dünyayı, elönünde-bulunanın tek biçimliliğine sürükler ve bu tek biçimliliğin içerisinde, belirlemek için açığa çıkarılabilir şeyler kapalı olarak durur. Dolayısıyla dünyayı açığa çıkarmasında elönünde-bulunan ile sezinlemek yeterli gelmez; ancak ruhdurumlarına güvenerek yanılığdan kurtuluruz.

El-önünde-bulunanın varlıksal olumluluğu da değerlendirmeler tarafından açığa serilir. Ayrıca burada kuramsal bakış açısının yanıltıcılığını vurgulayan Heidegger, ki elönünde-bulunan nesnelere oluşmuş bir dünyayı kuramsal olarak kavramak anlamına gelir bu, bilme ediminin ise pratik bilginin üzerine inşa edilmesini savunur. Elaltında-bulunan özgün dünyasallığında kendini açığa serer; oysaki kuramsal bilgiler dünyayı elönünde-bulunma ile görmeye çalışırlar ki bu şekilde dünya açığa serilemez.

3.1. Ruh durumları olan Varolan Üzerinde Ekipmanların Etkisi

Daha önce Dünyadaki Varlığın ekipmanlarının bütünselliğini açıkladığımız üzere, Heidegger'e göre dünyaya yaklaşmanın iki yolu olan el-altında-bulunan ve elönünde-bulunan araçlar Dasein'in ruhdurumlarını de etkiler. "Heidegger bu ayrımı, şeylerin varlığıyla nitelikleri arasında bir karşıtlık için söyler" (Gorner, 2003: 4). Değindiğimiz gibi, ekipmanlar sadece çekiç, kalem ya da araba değil; kitaplar, kapılar, yollar gibi benzeri şeyleri de kapsar. İşte Heidegger bu türden var olanlara elönünde-bulunan der. Böylesi var olanlarla meşguliyet spesifik bir duruş sergilemektir. Bu duruşu olanaklı kılan şey ise varlığın kavranılmasıdır. Bu duruş ya da tarzı olanaklı kılan şey ekipmanın varlığının anlaşılmasıdır. "Ekipman fenomenolojisi ekipman varlığının 'görünür kılınmasıdır' ekipman kendi kendisini ifşa eder. Onun varlığı kendisini sergilemek üzere yapılmış olmasıdır" (Gorner, 2003: 39). Örneğin kalem önümüzde hazır ama yazarken kullanıma hazır varlık olur. Dasein çevresindeki nesnelere ve diğer insanlarla ilişki içindedir. Nesneyi kullanıma hazır olarak değiştirip onları araç haline dönüştürür. Tekrarlamak gerekirse, İnsan egzistansı olmak dünyada, yeryüzünde olmak, somut gerçek günlük dünyada olmaktır; çünkü dünya burada ve etrafımızdadır ve biz de bu dünyanın içindeyiz.

3.2. Ruh durumları olan Varolanın Fırlatılmışlığı

Heidegger'e göre ruhdurumları sadece oradaki-Varlığı, kendi Varlığı ile her durumda açığa serilmiş olan dünyaya fırlatılmışlığı ve çaresiz boyun eğmişliği içinde açığa serer. Bunun yanında ruhdurumları varoluşsal Varlık türüdür ve ancak onunla oradaki-Varlık kendini sürekli olarak dünyaya teslim eder. Ruh durumları dünyanın Dasein için önemli olmasına izin verir ki oradaki-Varlık bu anlamda kendi

kendisinden kaçınır. “Kaçınmanın varoluşsal durumu düşme fenomeninde açıklık kazanır. Ruhsal durum oradaki-Varlığın onda kendisi orası olduğu varoluşsal bir temel türdür. Yalnızca varlıkbilimsel olarak oradaki-Varlığı nitelendirmekle kalmaz ama aynı zamanda açığa sermesinin varoluşsal analitik için ilkesel ve yöntemsel bir işlem taşır” (Heidegger, 2004: 207). Böylelikle ruhdurumları Dasein’in varlığını kavramasında ve kendinin nerede olduğunu bilmesinde önemli bir varoluşsal karakterdir. Ruhdurumları Dasein’in atılmış olduğu dünyadaki durumunun ve buna boyun eğmişliğini onun yüzüne vurarak hatırlatmakla kalmaz; aynı zamanda kendini günlük meşguliyetlerle dünyaya kapılıp boğulmasına ve dünyayı önemseyip ‘kendi ol’mayı unutmamasına da olanak sağlar ki bu şekilde kendinden uzaklaşıp kalabalığa ‘düşer’. Ayrıca ruhdurumları somut durumlardan ayrı değildir; yani kendisini bize bir takım somut şeylerle gösterir. Fakat vurgulanması gereken, varoluşsal ruhdurumumuz daha soyut ve genel bir sorgulamaya dönük bir dünyadır. Burada Heidegger için nesnel dünyası değil, anlamlar dünyası önem kazanır. Aslında dünyadaki nesnel kendini insana bir duygu olarak gösterir. Eş deyişle doğadaki şeyler uzun, sentetik vs. olarak değil, ruhdurumlarımıza göre korkunç, ilginç ve sıkıcı görünürler. Ruhdurumuma göre aynı cisimler bana başka zaman farklı gözükebilirler. Bu yüzden ruhdurumları, Dasein’in varoluşunda zamanla birlikte önemli bir yere sahiptir. “Dasein nereye gittiğine dair inancından emin olsa da veya akılcı aydınlanma gereği nereden geldiğini bildiğini zannetse de şöyle bir fenomenal vaka tespitinde bulunabiliriz: Haletiruhiyesi Dasein’ı kendi şuradanlığının öyleliği insafsızca sürüp giden bir muamma iken Dasein, gözlerini ona dikerek kalmaktadır” (Heidegger, 2008a: 143). Demek ki ruhdurumu, insan varoluş biçiminin asli ve temel bir yanı olarak onun ne yaptığının hem farkında olmasına hem de bir durum karşısında donakalmasına sebeptir.

O halde Dasein ruhdurumlarından bağımsız, özgür ya da azade edilmiş bir varolan değil aksine belli bir ruhdurumunun esaretindedir. Böylelikle Dasein’in varlığı ne olduğuyla tanımlanamaz. Dolayısıyla bir masayı gösterir gibi Dasein’ı ifade edememekle beraber, o, kim olduğuyla tanımlanır ki bu da zamanda varoluşla şekillendirilmek demektir. Mesela bir masa kendi kendini sorgulayamaz, kendini açıklayamaz, bir sanat oluşturamaz, bunu sadece Dasein yapabilir. Demek ki Dasein olmak, belirli bir geçmişte, kişisel ve kültürel tarihle ve açık olanaklar zinciriyle

varolmak demektir. Heidegger'e göre kendi kendini tanımlayan bir varolan olarak insan, bir tarihsel ve kültürel çerçeve içerisinde tercihlerini yapmak zorundadır. Bu çerçeve içinde birey olanaklı olanı yapılandırırken hem de bu olanaklar hakkında insanın ne düşündüğünü de yapılandırır. Mesela Eski Roma'da düşünülen Dasein ile şimdiki Dasein, dünyayı aynı şekilde görüp deneyimlemez. Bu yüzden Heidegger'in fırlatılmışlık kavramını göz önünde bulundurduğumuzda kendi kendini tanımlayan bir varlık olmanın, belli bir zaman dilimine, kültüre, çevreye ve spesifik bir takım yaşamları olanaklı kılan bir bağlam içerisine oturtulmayı gerektirdiğini görürüz.

Heidegger'e göre biz dünyaya fırlatıldık. Rastlantısal olarak ya da şansımız, kaderimiz yaşadığımız şehri, doğduğumuz yeri, yılı, inanç, kültür, aile, etrafımızdaki çevre ve dünyamızı belirledi. Doğduğumuz ve başlangıcımızın nereye dayandığı gerçeğini bilmek bir yana –evrensel bakış açısından daha geniş olarak- niye burada olduğumuz ya da nereden geldiğimiz hakkında şimdiye kadar hiçbir fikrimiz yoktur. Bu bağlamda varoluşumuzun hiçbir yönünü seçmemiş olmamız yanı sıra yukarıda sayılanlar esas alınarak 'Varlık' için bizim tüm gelecek imkanlarımızdan ve bizim şimdiki durumumuzdan etkilenir. Heidegger dünyaya istemsizce fırlatılmışlığımızın sonucunda taşıdığımız yükü 'olgusallık' olarak adlandırır. Bizim olgusallığımız şimdiki durumumuzun bütünü ve bizim kendi geleceğimizdeki imkanlarımızın bize sağlayacaklarının birleşmesidir. Fırlatılmışlık Dasein'in odak noktasıdır ve Heidegger'e göre devam eden bir şey değil; tamamlanmış bir gerçektir ki kişinin aile kökeninin tarihi gibi olmuş ve bitmiştir. Dasein'in fırlatılmışlık anı (momentumu) asla eksilmez. Dasein, fırlatıldığı yerde sürekli olarak kalır ve bu onun tüm varlığını etkiler. Watts'a göre "Ben geçmişten fırlatıldım, geleceğe fırlatılacağımı tahmin (projecting) ederken şimdiye düştüm. Ben asla fırlatılmışlıktan kurtulamam ya da fırlatılmışlığın gerisinde kalamam (ondan kaçamam)" (Watts, 2001: 33). Tahmin ya da tasarlamak kavramı burada, Dasein'in tüm imkanlarını yerine getirmesi çabası anlamına gelir. Bunu vurgulamak için Heidegger, özel bir zarf kullanır. "*Varlık ve Zaman*" adlı kitabı boyunca 'always already' (daima –henüz) kavramları görülür. Heidegger, 'Being-always-in-the-world' (dünyada daima henüz Varım) vurgu yapmayı amaç edinir" (Watts, 2001: 33). Bizim imkanlarımız, fırlatılmış olma şansımızla, biz daima henüz neyiz? ve biz daima henüz neredeyiz? sorularının sorumlusunu belirler.

Başka bir deyişle fırlatılmışlık, Dasein’ın artık bir geçmişi olduğunu, daima Varlığın onunla birlikte olduğunu, şimdiki varlığına hizmet eden ve gelecek imkanlarını hem açıklayan hem de sınırlayan anlamına gelir. Çünkü Dasein’ın gelecekle ilgili tahminleri daima fırlatılmaktır ve hatta onun yaratıcı başarılarıyla fırlatılmaktır. Çünkü yaptığı seçimler ve yapacağı seçimler şu an henüz ne olduğuna dayanır. İnsan egzistansı kendini yeniden yaratamadığının bilincindedir. Geçmişte ne olmak için mücadele verdiğini şimdi ne olduğu ve gelecekte ne olmak için hala çabaladığı, Dasein’ın fırlatılmışlığının sınırlandırılması ya da ondan etkilenilmesi ve gerçeğe gitme potansiyeli arasında devam eden bir çabadır. İnsan egzistansının fırlatılmışlık gerçeği, şimdiki durumunu gerçekten seçmediğini bilmektir. Böylelikle Dasein’ın eninde sonunda yapabileceği her şey aslında onun fırlatılmışlığından ileri gelir.

“Kasvet Dasein’ı kendi fırlatılmışlığına geri iter. Öyle ki, böylelikle onun fırlatılmışlık durumunun üzerini kapatır. Kafa karışıklığı ise bir unutmaya üzerine temellenir” (Heidegger, 2008a: 362). Dünyayadüşen asılsız ve böyle olarak kendinden gizlenen endişe olarak kafa karışıklığı, kendini tanımlayabilen varolanda bir potansiyel olarak vardır. Bu Dasein’ı bireyselleştirir. Bu bireyselleşme Dasein’ı düşmesinden geri çeker. Eş deyişle bu kafa karışıklığıyla beliren endişe, bireyin keyfi ve olumsal bir zayıf ruhdurumu değil; tersine, Dasein’ın savunmasız yakalandığı ruhdurumu olarak, Dasein’ın kendi sonuna doğru fırlatılmış varolan olarak varolduğu olgusunun açığa serilişidir. Hölderlin’in şiirlerindeki ruhdurumları ve ölüm temasından da etkilenen Heidegger, Dasein’ı kendi sonluluğunu ve sınırlılığını görmesine ve ruhdurumlarıyla birlikte buna boyun eğmesine işaret eder. “Hayatının sonuna doğru Heidegger, düşüncesinin temelde Hölderlin’in şiirleriyle bağlantılı olduğunu öne sürmüştür. Bu ilişki Heidegger’in 1934-35 dönemi derslerinde çarpıcı şekilde açıktır” (Zimmerman, 2011: 211). Şairin ortaya koyduğu modlar sadece şeylerin mevcudiyete çıkmasını değil, düşüncenin sonluluğunu da açığa çıkarır. Bu tür modlar hiçbir aklın, şeylerin varolma nedenlerini veremeyeceğini göstererek insanın sonluluğunu ifşa eder. “Bir asli mod Dasein’ı ölümlülük ve sonluluk uçurumunun kenarına yerleştirir; çünkü o Dasein’a, kendini varlıkların bizatihi mevcudiyeti olayında gizleyen yokluğu yahut hiçliği hatırlatır. *Varlık ve Zaman*’da

Heidegger angst-endişe-kaygının hem Dasein'in sonluluğunu hem de varlıkların açıklanamazlığını ifşa ettiğini öne sürer" (Zimmerman, 2011: 214).

“Biz okunmayan bir işaretiz.

Acı hissetmiyoruz,

Kaybettik neredeyse yabancı diyarlarda dilimizi.

Hölderlin'in sözü birşeyleştirmeye ait olduğundan dolayı bizi daha büyük bir çağrıyla ve o nedenle daha büyük bir çekim gücüyle en çok düşünce uyandırıcı düşünceyle izleyen bir düşünme yolu üzerine çağırır" (Heidegger, 2009b: 56). Düşünme yolunun bir aracı olarak şiirlerin gizemi, insan egzistansının ruhdurumları içerisinde yatar. Çünkü ruhdurumu insanlara hem etkin bir biçimde hayatın içinde olduklarını hem de içinde bulunduğu dünyanın da onlar için önemli ve anlamlı olduğunu gösterir. Bu yüzden günlük ve varoluşsal olarak iki tür ruhdurumu vardır. “Daseinin vasati hergünlüğünü; düşkün-açıklanan ve fırlatılan-tasarlanan dünya-içinde-varolma olarak, öte yandan Dasein'ı da, kendi varlığı dahilinde dünyada ve ötekilerle birlikte-varolma esnasında kendi en zati varlık imkanını söz konusu eden, diye belirlemek mümkündür" (Heidegger, 2008a: 191). Günlük ruhdurumları nitelik masa, çiçek, kitap gibi nesnelere yönelttiğimiz bir dünyanın içindedir. Aynı zamanda günlük ruhdurumumuz iyiye hayat bize çok iyi görünür. Varoluşsal ruhdurumlarında ise nesnelere deneyiminden değil bir bütün olarak anlam dünyasından bahsedilir. Dolayısıyla Varoluşsal dünya bizim günlük, olağan ve rutin yaşamımızdaki nesnelere bize anlamlı görünüp görünmemesinden kaynaklanan dünyadır. Mesela paranın sevgi yoksunluğu karşısında bir değer taşımadığını fark eden bireyin, varoluşsal ıstırap çekmesi, onun dünyasındadır. Aşağıda açıklayacağım otantik bir Varlık olma imkanı için bu gereklidir. Varlığın ne anlama geldiğini açığa çıkarmaya çalışan Dasein, farklı varoluş tarzları çıkararak iki tür insan tipini oluşturur:

1- İnotantik olan ya da otantik olmayan, günlük ve sıradan olan.

2- Otantik olan, zaman boyutunu hesaba katan bir perspektifle yaşama bakan.

Otantik, Almancada uygun, gerçek ve kendine özgü anlamlarına gelir. Otantik olmayış ise bana ait olmayan bir şey anlamına gelir. O halde kendine özgü, doğasına

yakışır olan otantiktir. Eş deyişle Ben'in farkındalığıdır. Ve bu, Dasein'a özgü bir şeydir. Heidegger'in çözümlenmeleri ortalama günlük yaşayışındaki insan egzistansı üzerine çözümlenmelerdir. Heidegger, günlük yaşamda gerçek ilişkilerde insanı betimler. Günlük yaşamda birlikte yaşam bizi başkaları gibi yaşamaya, kendimizi sınırlamaya götürür. "İnotantiklik aslında Daseinin kendi özüne yabacılılaşması demektir. Sorumluluğunu başkalarına yüklemek diğerleriyle birlikte yaşamaktan kaynaklanır" (Kolak, 2006: 249). İnotantik yaşamda ya da otantik olmayan varoluşta birey başkalarının standartlarına uymama korkusu taşır. Eğer şanslıysa ve bunun farkında olmuşsa Dasein, benini yitirdiğini anlayarak otantik varoluşunu kavramaya ve buna dönmeye çalışır. Çünkü Dasein aksi takdirde kamunun genel geçer isteklerinin peşinden koşan, sıradan insan olur. Bunun dışına kaçan Dasein ise artık sıradan değildir. Dasein çoğu kez günlük yaşamın sıradanlığı içinde diğerlerinden biri olarak yaşamını gizler. Ancak kendi varoluşuyla onların önüne geçerse kendisi olur. Heidegger bizim çoğu zamanımızı inotantiğin değişmez durumu olarak yaşadığımızı iddia eder. Yaşamımızın inotantik modeli, farkındalığın eksikliğinden karakterize edilmiştir ki o, başkalarının bize sağlamış olduğu yaşamı özümsememize kadar dayanır. Heidegger'e göre günlük herkes Dasein'ın kendisidir, bu da bizi otantikten ayırır. 'Herkes' Heidegger'in kendi modelinin inotantik terimidir. Heidegger Dasein'ın başlangıçta varolan Varlık durumunu (onun dünyasının sosyal içeriği) onlar diye adlandırdığı temel özellikler içerdiğini vurgulayarak açıklar. Bu kavram, Dasein'ın yaşadığı dünyanın ona sunduğu sosyal alana, kültürel geleneklere, beklentilere ve yorumlara gönderme yapar. Herkesin çokluğunda olduğu gibi, Dasein da onların yolunu benimser. Doğumdan itibaren, Dasein "herkes" olarak yaşar ve böylece onun anlayışı, tavırları, yaşam modu, elde hazır araçlar, değerlendirmeler, onların standartları bir topluma ve zamana fırlatılmışlığı içinde şekillenir. Bu, Dasein'ın varoluşunu anlaşılabilir kılar. Bu yüzden bizim, yaşam tarzımız kendimizi anlama kökenine uzanır ve onlara uyar, onlara göre davranır, konuşur ve değer biçeriz. "Onlar" dünyasında seviyenin dengelenmesiyle seviyenin düşmesi olanakları birbirinden ayrılır; örneğin okulda öğrenciler akranlarıyla aynı dünyaya- onların dünyasına uyana kadar reddedilirler. "Onlar" kavramı bize etrafımızdaki dünyayı ve kendimize sahip olma duygusunu yavaş yavaş aşılar. "Onlar" sosyal hayatta sürdürdüğümüz fiziksel mesafeyi de etkiler. Kültürler arasında sosyal uyumsuzluk

olduğunu ve bir kültürün büyük oranda diğer bir kültürden farklı olduğunu gösterirler.

Herhangi biri “onlar” kavramının etkilerini her yerde görebilir. Hatta Dasein’in elbiselerinde ve saç stilinde bile bu apaçık kendini gösterir. Her Dasein kendi özel dünyasının “onlar” kavramına uyum sağlar ya da “onlara” ayak uydurur. Buna örnek vermek gerekirse işadamları, iş adamı olan “onlar”ı kabul eder ya da o dünyaya ait olur ve Dasein her üniformalı hizmetler gibi (madenci, doktor vb.) “onlar’ın” stilini belirleyen “they’leri” vardır. Şehir kültürünün isyankar üyeleri, kendilerini aldatan cool elbiseler, dövmeler, vücut piercingleri, yaratıcı saç şekilleriyle kendi istemleri doğrultusunda yaşayarak “onlar” kavramının etkilerinden kaçabileceklerini düşünürler.

Heidegger tarafından inotantiklik kavramı, “düşmek”le karakterize edilir. Heidegger’e göre Dünyaya “düşüş”, bir başka varolan içerisinde absorbe olması demektir. Bir sonraki adımda Dasein boş konuşmalar, belirsizlik ve merak tarafından yönlendirilir. “Heidegger, düşme durumunda şunların olacağını söyler; konuşma, gerçekte karşılığı olmayan, ıvır zıvır şeyler hakkında sürekli dedikodu biçiminde, boş laklaklarla genişletilmiş, sahici olmayan nutuklara dönüşür. Bunun yazımdaki karşılığı boş karalamalar, çalakalem yazmalardır; soğurucu, oyalayıcı ve hafifletici olan popüler yazım, tipik gazeteler ve popüler romanlar gibi” (Watts, 2001: 37). Dünyaya karşı inotantik tutum, tuhaflık ve lakaytlıkla karakterize edilir. Gerçek ilgi; medyanın kendi ilgilerini yansıtan, önemsiz konulara sığ yaklaşımlarıyla, en son haberler, türlü eğlenceler ve son moda uygun şehvetli yenilikleri içeren yapay tuhafliklarla yer değiştirir. Dasein’in düşmüşlüğü’nün bir örneği; kendimizi mümkün olabilecek her konuyu içeren dergiler ve gazetelerle süslenmiş dolu dolu bir rafın önünde bulmaktır. Bir yayından öbürüne; sağlık, spor, bilgisayar haberleri, sayısız gazete başlıkları, dünyanın son gelişmeleri, magazin dedikoduları hakkındaki yazıları hızlıca tararız. Bize her şey büyüleyicidir ve dikkatimiz bir makaleden diğerine yönelip durur, fakat bir diğer konuya geçmeden önce sadece çok yüzeysel ve kısaca yönelişler olur. Aniden, sanki bir trans halinden çıkar gibi kendi vücutlarımıza ve yaşamlarımıza yeniden geri döneriz. Fakat kıymetli zamanın tümünü boşa geçirmiş olmanın vermiş olduğu rahatsızlıkla kalakalırız. Dasein’in düşmüşlüğüne bir örnek

de kalabalığın moda hevesine göre sürüklenmenin söz konusu olmasıdır. Herkesin yaptığı aynı işi yapmanın verdiği güvenlik duygusuyla teskin olunur, düşüncesizce takılıp kalınır. Böylece her şey bizim için yolundaymış gibi görünür. Düşmek kavramı en basit formuyla, anlamdan bihaber olmak demektir. Heidegger için düşmek, bizim atılmışlığımızın doğrudan ve otomatik pilota bağlanmanın bir sonucudur. Bundan dolayı insani açmazın en temel özelliğidir. Dasein bu düşmüşlüğü içerisinde zamanının çoğunu günlük hayatın pratik meseleleriyle heba eder. Dasein, şimdiki ilgileri üzerine yoğunlaşmış haliyle tıpkı telefondaki işlerine dalmış meşgul birisi gibidir. Aynı zamanda Dasein, kendini gerçek bir kabiliyet olarak görür, bu yüzden şimdiki meşgulliyetlerinin altında gömülü kalır. Bu bağlamda mazi ve gelecekle ilgisi ise yüzeyseldir. Düşmüş Dasein, atılmışlığa hiç dikkat etmez yani atılmışlığının farkında değildir. Bu yüzden doğumdan ölüme kadar hayatının bütünsel bir perspektifi yoktur. Sonuç olarak onun kendilik kavramı gelecekteki imkânlardan ziyade hayatının şimdiki durumu tarafından tayin edilmiştir.

İnotantik biçimde yaşadığımız zaman bizim genel yaşam tarzımız hep bir şeyleri almaya yönelik olarak faaliyetlerimizi içeren anlamsız bir hayat perspektifine dayanmaktadır. Bu yüzden sağlıklı olmak için ağır sporlar yapabiliriz. Haftalarca sevmediğimiz halde zayıf olmak için diyet yapabiliriz. Temaslar kurabilmek için akşam yemeği davetlerini kabul edebilir ve buna ilaveten kamuoyu karşısında performansımızı, uyumumuzu sürekli kontrol edebiliriz. Çünkü diğerlerinin bizim hakkımızdaki düşüncelerinden kaygılanırız ve bizim özel dünyamızın onların belirlediği başarı ölçütleriyle uymayacağından korkarız. Nasrettin Hoca'nın eşeğinin gittiği yolun amacını bilmemesi gibi, hayata bu manasız yaklaşımda an be an varoluş önemsiz hale gelir.

Heidegger Dasein'in varlığının inotantik koşullarını aslında günlük yaşamın gerekli bir fonksiyonu olarak da görmektedir. Varlık hakkındaki ön kabullerimiz günlük hayat şartlarını yorumlamamızı ve pratik meselelerimizle başa çıkmamızı sağlar. Eğer herkes sürekli olarak bu “verilmiş” varlık temeline meydan okusaydı - bizim geleneksel düşünme ve yaşam yöntemlerimiz - bizi çevreleyen hayatı yorumlamamız için gerekli olan dayanak noktasına sahip olamayacaktık ve toplumsal hayat tamamen durma noktasına gelecekti. Anlamsızlığın uçurumu olarak tarif edilen şeyin

ağzında hepimiz kendimizi bulacaktık. Dolayısıyla Heidegger inotantiklik terimini kullandığı zaman kesinlikle otantiklikten daha az olan bir gerçekliği kastetmemektedir. Heidegger'e göre Dasein'in inotantik varlığı düşmeyle karakterize edilmektedir ve onların yanlış tercihlerle veya ahlaki yoklukla yapabilecekleri hiçbir şeyleri yoktur. Fakat bu durum aynı zamanda dünyadaki günlük normal yaşamın bir parçasıdır. Ayrıca Heidegger, bizdeki inotantik sürecin derinlemesine farkındalığının otantik yapıyı da aydınlatacağını ileri sürmektedir.

“*Varlık ve Zaman*”ın ikinci kısmında Heideggerotantisiteden gündeliğin dışına çıkamayan, daha çok gündelik pratiği dönüştüren bir varlık\oluş tarzı olarak söz eder. Böylece gündelik pratikler doğaları gereği otantiklikten yoksun değildir; onlar daha ziyade nispeten farklılaşmamışlardır ve bu yüzden hem otantik hem de otantisiteden yoksun olmaya yeteneklidirler” (Zimmerman, 2011: 271). Olağan gündelik yaşamında Dasein, kendini halktan ve kalabalıktan biri olarak seçer ve kendi-olma tarzının üstünü örter. O, başkası olur. Kendinin değil, başkalarının peşinden gider. Bu varoluş tarzıyla inotantik olan bir varoluşa sahip olur. Fakat bu onun varlığının olmadığı anlamına da gelmez. Eş deyişle inotantik olan varoluş tarzı, otantik varoluş tarzı kadar gerçektir. “Gündelik hayatta şeyler ve insanlar otantiklikten yoksunluk özelliğine sahip değildir; fakat yine de genellikle öyledirler. Bu özellikle de endişe(sorge) bir başka öz yani her entite için temel bir ilişkiyi koruma isteği olarak değil, yalnızca ıstırap ve keder olarak, ticari çaba olarak, makineleşmeden rahatsızlık olarak anlaşıldığında doğrudur” (Zimmerman, 2011: 273). O halde denilebilir ki Dasein, sonluluğunu bilerek yaşayan otantik bir varolanken inotantik olan insan egzistansı ise ‘günlük olan’ yaşama kapılmış ‘herkes’tir. Heidegger’e göre inotantik yaşayan insanın konuşma tarzı ise ‘boş konuşma’dır. Otantik yaşam ise, özellikle kalabalık yığınlar içerisinde geçen rutin hayata gömülmüş Dasein için zor gelir. Çünkü otantik yaşam, önemli sorular sormayı gerektirir. Ama Heidegger’e göre Dasein’da kim ve ne olduğuna göre yaşama imkanı vardır. Eş deyişle kalabalıktan uzaklaşıp kim ve ne olduğunu sorarak otantiğe dönebilme potansiyeli her insanda mevcuttur. Otantiklik insanın varoluşsal doğasını kavramayı talep eder, bu da insanın kendi kendini belirleyen, seçimlerde bulunabilen bir varlık olarak sınırının ve sonluluğunun anlaşılması demektir. Otantik yaşam sürdürmek, tarihsel bağlamımızın

geçmişte yatması ve seçimlerimizin de şimdide olması olarak düşünülebilir. Varoluşsal pratikte endişe duyulan şey bütünüyle belirsizliktir.

Greene için, otantik kavramı kaynağını “özgürlüğün varoluşsal yorumunda” (Greene, 1957: 45) bulur. Bir varoluşçu gibi düşünersek biz doğumdan ölüme kadar kaba, zalim, acımasız algıların altında yaşarız. Böyle olduğu halde yine de “dünyamızı ve kendimizi şekillendiren biziz ve bu şekillenmede başarılı ya da başarısız oluruz. Bu bağlamda başarılı olmak tüm bu oyundan kaçmak değil, onları aşmaktır. Zaten buna bir anlam ve önem vermek demek bize geçmişte saçma bir biçimde verilen bu projeksiyonumuzu bir geleceğe yönlendirmektir” (Greene, 1957: 47). Anlamsız olana anlam katma işte bu anlamsızlığın kavranılmasıyla oluşur ki burada otantik kavramına ihtiyaç duyarız. “Çünkü edimlerinin farkında olan insan bu süreci başarıyla atlatmış hiçliği görmüş olur. Yaşamlarımızın altında yatan hiçliği kavramak gerekir” (Greene, 1957: 48). Demek ki otantik bir tür dürüstlük ya da cesarettir. Böylece Otantik birey, inotantik bireyin yüzleşmekten korktuğuyla yüzleşir. İnotantik bireyin (otantik olmamanın) egzistensiyali ise benim kendisinden kaçması, düşmek, kaymak, yitiklik gibi durumlardır. Otantik olarak varolmak, benim kendime özgü varoluş olanaklarımı çözmek ve bu manada kendim olmaktır. Kendi seçimimdir. Otantik olmayan varoluş ise benim sahip olduğum varoluş olanaklarımın başkaları tarafından belirlenmesi ya da yönlendirilmesidir. İş hırsı olmaya başlayan bir insanın parayı araçken artık amaç haline getirmesi gibi. Otantik olmayan varoluş, aynı zamanda Dasein ve dünya arasındaki ilişkiyi kurma başarısızlığıdır. İşte otantik Dasein bunu gören kişidir. Ama inotantik olan Dasein dünyayı hep nesnelere toplamı olarak görür. Otantik Dasein ise diğerleriyle birlikte dünyada varolmanın ne demeye geldiğine ilişkin felsefi bir kavrayıştır. Bu anlamda otantik varoluşta farkında olunarak yapılmış eylem ya da farkında olunarak edimde bulunmaktır. Otantiklik olmayan varoluş ise farkında olmayarak otomatik pilota bağlanmış bir halde edimde bulunmaktır. Dolayısıyla burada iki varoluş tarzı olan otantik ve inotantik aklımıza gelir. Heidegger için Dasein’in ne olduğu değil, nasıl yaşadığı ve varolduğunu ortaya koyması önemlidir. Çünkü diğer varolanlarla birlikte dünyada olup dünyaya atılmış bir varolan olduğu için kendini diğer varolanların belirli oluşumlar ve düzenlemelerle belirlediği bir dünyada bulur. Yani Dasein dünyayı, varolanların amaçlarını ve

ilişkilerini açıklayarak bunların ne olduklarını belirler. Genelde de bu oluşu içerisinde kaybolarak günlük, vasat insanların yaşadığı gibi yaşar.

Heidegger'in otantiklik düşüncesinin özü de burada yatar. Heidegger'de iki baskın varolma tarzı olan otantik olma ve otantik olmama ya da inotantik olma durumları da bu şekilde biçimlenir. İnsanlar bu iki tarz arasında seçim ya da tercihte bulunmaya maliktir. Her ne kadar dünyaya fırlatılmışlık Dasein'in kendi tercihine bağlı olmasa da onun kendisi olması ya da kendisi olmaması kendi yaptığı bir tercihtir. Eşdeyişle insanın kendi hayatının yazarı olması ya da olmaması onun elinde olan bir tercihtir. Otantik olma ve inotantik olma ayrımı yaşamın her anına uygulanabilir. Mesela otantik olan ve olmayan düşünme, konuşma, yürüme, anlama biçimleri vardır. Otantik varoluş ölümün metafizik anlam ve önemini farkında olurken, otantik olmayan ise bu olanağın önemini görmeyip, dünyevi şeylerle meşgul olur. O halde otantik olmayan varoluş, kendine ilişkin farkındalığın kaybedilmesiyle belirlenir. May'e göre, "Dasein'in doğası ve varolma olanağı onun varlığının sonluluğunu da içerir. İşte gündeliklik Dasein'in doğum ve ölüm arasında uzanıp giden varlık türüdür. Burada ölüme yönelik varolan olmak demek Dasein'in kendi sonluluğunu fark etmesi demektir" (May, 1996: 5).

Böylece, Heidegger'e göre özellikle ölümle karşı karşıya olmak, sınırlarını bilmek ve bölünmeden, özünü bölmeden, geçmişle şimdiye ilişkin doğru bir gelecek hedefi seçmek, otantik olmak demektir. O halde otantiklik insanın tüm varoluşunu birleştiren, yani bir taraftan doğum ve ölümle sınırlı olan varoluşunu bir bütün halinde yaşamak demektir. Heidegger için anlamlı bir yaşam, Dasein'in faniliğini kavramasını gerektirir. Bu faniliğini bilerek yaşamını zamana karşı bir bütün olarak sürdürmek otantik varoluşa ait bir özelliktir. Dasein ölümle karşılaşmıyor yani onu deneyimlemiyor olsa da, kendi sonunun geleceğinin kaçınılmaz bir şey olduğunu biliyordur. Başka deyişle, ölümü her zaman karşımızda duran bir olanak olarak kavramak gerekir. Otantik yaşamak ölüme doğru yaşamak anlamına geliyorsa, sadece kendi kendimizle bunu bilebiliriz demektir. Ölümü kavramak Dasein'i kalabalıktan ayırıp nasıl yaşayacağına ilişkin anlamlı ve bireysel tercihlerde bulunma işine yönlendirmek demektir. Şu halde, ölümden kaçmaya çalışmak ıstırap verici olur, çünkü bu durum yaşamaya değmez, yapay bir yaşam sürmek anlamına gelir.

Son tahlilde, üçüncü egzistensiyal dediğimiz şey, ruhdurumlarına dayanır. Ruhdurumları da kendimizi yaşamın içerisine atılmış halde bulduğumuz durumdur. Buna göre bir ruhdurumu, insanın kendisini içinde bulduğu bir ruh durumudur. Gelgelelim Heidegger, ruhdurumundan gelip geçici duygusal bir ruhdurumunu kastetmemektedir. Ruhdurumu daha çok dünyaya uyum sağlama biçimidir. Heidegger'e göre biz, her zaman şu ya da bu ruhdurumu içerisindeyizdir. Heidegger'in ruhdurumları düşüncesi, insanın genel durumuyla ilgili iki önemli noktaya işaret eder. Birincisi, ruhdurumları düşüncesi bizim fırlatılmışlığımızı vurgular; ikincisi ise ruhdurumları düşüncesi dünyada karşılaştığımız her ne varsa bizim için önem arz ettiğine ve bizim meselemiz olduğuna parmak basar. Şu halde ruhdurumları Dasein'in gerçek varoluşunun farkındalığını oluşturur. Örneğin korku dünyanın belli bir kısmıyla ilişki kurma tarzıdır; ama aynı zamanda dünyanın (mesela bir tehdit olarak) bizim için anlamlı ve önemli olduğunu görmenin de bir yoludur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANLAYAN VAROLAN OLARAK DASEIN

Heidegger için “ruhsal durum Orası’nın Varlığının kendini onda sürdürdüğü varoluşsal yapılardan biridir. Bu Varlığı ruhsal durum ile eşkökensele olarak oluşturan şey anlamadır. Ruhsal durumun her durumda kendi anlayışı vardır, üstelik onu yalnızca bastırabilir. Anlama her zaman bir ruh durumu içindedir” (Heidegger, 2004: 212). Oradaki-Varlığın varolması, dünya orada’dır demekle eş anlamlıdır; çünkü insan egzistansının oradaki-Varlığı, dünya içinde-Varlık olmasıyla açığa çıkar.

Dasein’in içinde bulunduğu her ruhdurumu, Ora’da iken onun kendine özgü bir anlama’sını oluşturur. Üstelik Dasein’in her anlama’sı, içinde bulunduğu ruhdurumuyla biçimlenir. Dünya içinde bulunuşu ifade eden Ora, aynı zamanda Dasein’in kendi varolmasını anlamasının sebebidir. Çünkü Dasein ora’da değilken dünya da yoktur. “Onun uğruna’da genel olarak varolan dünyadaki-Varlık açığa serili ve bu açığa serilmişliğe anlama denmişti. Uğruna olmanın anlamasında onda temellenen imlemlilik birlikte açığa serilir. Anlamanın açığa serilmişliği eşkökensele olarak onun uğrunanın ve imlemliliğin ortaya serilmişliği olarak, tam dünyadaki-Varlığı ilgilendirir. İmlemlilik genel olarak dünyanın onun üzerinde açığa serildiği şeydir” (Heidegger, 2004: 212). Böylelikle Dasein’in dünyada olmasına işaret eden ‘onun uğruna’ ve bunun temellendiği ‘imlemlilik’, oradaki-Varlıkta ya da dünya içinde olan Dasein’da açığa serilirler. Oradaki-Varlık, dünyadaki-Varlık olarak kendi için önemli olan varolan şeydir. “Bir-şey-uğrunalık ile imlenimsellik Dasein içinde açıklanmıştır” (Heidegger, 2008a: 151). Başka bir deyişle, dünya-içinde-Varlık olarak Dasein dünyada meşgul olduğu şey için kendini dert ve konu edinen, aynı zamanda kendiyi uğraşan bir varolandır. Bu yüzden Dasein, özü gereği anlama olanakları olan ve bunun içinde kendini yeniden bulma imkanına vakıf olan varolandır. Dolayısıyla hep kendine doğru yönelen Varolan olan Dasein, aynı zamanda olanaklarını kullanan tek türdür. Şöyle ki, olanaklar bir şeyi yapabilme ya da bir şey olabilme imkanını içerir ve bunlar anlamanın varlık tarzları içinde bulunur.

4.1. Anlama Olarak ‘Oradaki-Varlık’

Anlam varolanların yapısının olduğu gibi anlaşılmasıyla gerçekleşir. Bir şeyin anlamını idrak etmek, o şeyin diğer varolanlarla önemli amaçsal ilişkilerini eşzamanlı olarak görürken onun işlevini anlamaktır. Çünkü Dasein, dünyadaki önemli bir bütünün parçası olarak, varoluşla ilişkili olarak, kendi imkanları ve varlığını anladığı öteki varolanlarla anlamlı ilişkiler ağının bir parçası olarak kendi temel varlık bilincine sahiptir. Anlama, Dasein’in dünyada açığa serilmişliğidir ki böylelikle Oradaki ya da dünyadaki olur. Dasein’in anlaması, orada olması anlamına gelir. Anlama söz konusuysen Dasein’in varoluşu, onun kendisi için mevcut olanaklarının farkında olmasıyla açığa çıkan bir şeydir. Eş deyişle, Dasein’in varolmasının olanaklı kılınmasını sağlayanlardan biri de anlamadır. Heidegger’e göre anlama terimiyle “fundamental bir egzistensiyali” (Heidegger, 2008a: 356) ifade etmiş oluruz. Anlamak, “bizatihi Dasein’in zati varlık imkanının egzistensiyal varlığıdır” (Heidegger, 2008a: 152). Çünkü Dasein, kendi varlığının var oluşunun ne olduğunu kendinde açıklamaktadır. Anlayan varlık olan Dasein’in, şuradalığının varlığı üzerine temellenen bu terim, varolmanın imkanlarını göstermiş olur. Dolayısıyla keşfedilen her türlü anlama, Dasein’in varlık minvalleri ya da tarzları ya da biçimleri içine yerleşmiştir diyebiliriz. Dasein’in gündelik hayatındaki konuşmalarında çoğunlukla bir şeyi anlama’nın ifadesi bir işi yürütebilme, onunla başa çıkabilme, bir şeyi yapabilme imlemlerinde kullanırken; anlamının varoluşsal olarak ifadesinde yapılabilmiş ya da olanak olan bir ‘ne’ değil, varolma olarak Varlık imlenir. Varoluşsal olarak oradaki-Varlığın olabilme olarak Varlık türü, anlamada yatar. Oradaki-Varlık, bir eklenti olarak bir şeyi yapabilme yetkinliğine iye el-önünde-bulunan bir şey değildir; tersine birincil olarak olanaklı-Varlıktır. “Oradaki-Varlık her durumda olabileceğidir ve kendi olanağı olduğu yolda vardır. Oradaki-Varlığın özsel olanaklı-Varlığı dünya ile tasanın, başkalarını esirgemenin nitelendirdiğimiz yollarını ilgilendirir ve tüm bunlarda onun kendi uğruna ve kendine doğru Olabilme’sini ilgilendirir” (Heidegger, 2004: 213).

Dasein’in varoluş tarzlarına baktığımızda anlamaya yönelik bazı ruh durumları vardır: kendini tanımak, dünya içinde varolmak, bir şeyi kavramak ya da o şeyi anlamak, o şeyi yönetme gücüne sahip olmak, bir şey için varolmak (yazmak

için doğdum gibi), kavramak ve bilmek Dasein'in anlamayla kendi olanaklarını görmesidir. Bir şeyleri anlayabildiği için yapabilme, üstesinden gelebilme vb. kabiliyetine sahip olan Dasein'da aslında bu yetiler mevcuttur; fakat olanaklar dahilinde mevcuttur. Eş deyişle, her Dasein, anlayabildiği için edimlerde bulunur ya da üstesinden gelir denilemez; bu olanaklara sahip olması bile Dasein için Varlığa açılmasına yeterlidir. Bu da olanakları olan Dasein'in elönünde-bulunan Varlık değil de kendi kendini elaltında-bulunan Varlık yapmış olduğunu gösterir.

Oradaki-Varlığın varoluşsal olarak her durumda olduğu olanaklı-Varlık boş mantıksal olanaktan olduğu gibi elönünde-bulunan bir şeyin olumsuzluğundan da ayrılır, ama ancak bu elönünde-bulunan şey ile birlikte şu ya da bu yer alabildiği sürece. Elönünde-bulunuşun kipsel kategorisi olarak, olanak henüz edimsel olmayı ve hiçbir zaman zorunlu olmayı imler. Salt olanaklı olanı nitelendirir. Varlıkbilimsel olarak edimsellikten ve zorunluktan daha aşağıdadır. Buna karşı, bir varoluşsal olarak olanak oradaki-Varlığın en kökensel ve en son olumlu varlıkbilimsel belirliliğidir; ilk olarak o da, genelde varoluşsallık gibi yalnızca sorun olarak hazırlanabilir. (Heidegger, 2004: 213).

Dünya içinde bir Varlık olan Dasein, belirli olanaklar dahilinde yaşayan bir Varlık olarak, ne mantık kuralları içerisinde anladığımız olanaktır ne de doğadan alıp da biçimlendirdiğimiz araçlardan edinilen olanaktır. Burada araçların da olanaklar dahilinde olması gözardı edilemez; fakat Dasein için bu kavram Varoluşsallığıyla ilgilidir. Çünkü Varoluşsallığıyla dünyada olan Dasein, anlama edimiyle –ki anlama ora'da olduğunu gösterir- olanaklarını kendi önüne serer. Aynı zamanda Varoluşsallık Dasein'in olanaklarının ya da imkanlarının bilincinde ya da farkında olmasıyla kendini gösterir. “Bir varoluşsal olarak olanak özencin ilgisizliği anlamında özgürce yüzen ‘Olabilme’yi imlemez. Oradaki-Varlık özünde bir ruhsal durum içinde olmakla her durumda daha şimdiden belirli olanaklar içerisine dalmıştır; o olan ‘Olabilme’ olarak, böyle olanakları geçip gitmeye bırakmıştır; sürekli olarak Varlığının olanaklarını erteler, onları kavrar ve yanlış yapar” (Heidegger, 2004: 213). Dasein belli bir ruh durumunda iken geriye kalan olabileceği tüm ruh durumlarını geride bırakarak olabileceğe doğru artık zemin hazırlamış olur. O halde ruhdurumları aracılığıyla Dasein, kendi olanaklarını görür. Olanaklar

sayesinde Dasein kendisini dünyaya projekte edip yönelirken belki de hata yapar. Çünkü dünyada varolmanın kendisi serbestçe dolaşan olanakları işaret eder.

Heidegger'e göre, "Dasein, kendi ontikliğinde ontolojik varolmayı açabilen ve varolmanın anlamını olanaklı yapan varlıktır. Bu anlamıyla Dasein, insan varlığı değil, "insan olma olanağı"dır" (Çüçen, 2003: 43). Dasein'in olanaklar varlığı olması onun varoluşsallığıdır. Dasein, bu bağlamda, yalnızca bir şeyi yapabilme yetisi olan Varlık değil, aslında pek çok şeyi içinde barındıran Varlıktır. Herhangi bir taşı ele aldığımızda o, hep bir taş olarak kalır; fakat insan varoluşsallığı daima değişebilir. Pojman'a bakılırsa, "Dasein, ne olması gerektiğinden ziyade olabilme gücünü kendinde taşıyabilen varlıktır. Dolayısıyla bir özden bahsedilemez ... "(Pojman, 2006: 37). Böylelikle verilenin ötesine gidebilme potansiyeli sadece Dasein'da vardır. Çünkü o, kendini aşabilen ve dönüşebilen tek varolandır. Bu bağlamda, Dasein'in kendi varlığının olanakları onun Olabilme'sine yönelmesidir. Bu yüzden kendi olma ya da olmama tarzını seçen tek varlık olan Dasein, kendi olanaklarını görebilen varlıktır. "Kuşkusuz, yaşayan her birey, kendi olanaklarını düşünerek, kendi özüne ilişkin tasarılar kurma yetisine sahiptir; bunu yapmak da zorundadır, çünkü yaşamını yönlendirmeye zorlanmaktadır ve "çayırdaki zambaklar" gibi öylesine düşüncesizce yaşayamaz" (Ditfurth, 1991: 56). Heidegger'e göre, insan egzistansının kendini tanıma gücü sınırsızdır ve bu, insan özgürlüğünün temelidir. O halde, tüm yaşamlar, bünyesinde anlama edimini yapması gereken bir bağlama sahiptirler. Anlama, tasarlama olarak oradaki-Varlığın Varlık türünü taşır ve kendi olanaklarını oluşturur. "[...] Varlık türünün zemininde, oradaki-Varlık sürekli olarak görgül-olgusal olarak olduğundan daha çoğudur [...] Ama oradaki-Varlık hiçbir zaman olgusal olarak olduğundan daha çoğu değildir, çünkü olgusallığına özsel olarak 'Olabilme' aittir. Gene de oradaki-Varlık olanaklı-Varlık olarak hiçbir zaman daha azı değildir ki 'Olabilme'sinde *henüz olmadığı* ne ise varoluşsal olarak *o olması* demektir" (Heidegger, 2004: 216). Bu noktada, varoluşsal bir düşünme sırasını gösteren planın altında, olgusallığın göreceli olarak farkı vardır. Çünkü olabilme imkanı ve Dasein,anlama içerisinde kendi olanaklarını bulur. Ne Dasein'in ne de olabilme ihtimalinin deneysel ilişkide bir yerivardır. Varlık kendisini Dasein'in anlaması ve yorumlaması içinde açabilir. Günlük yaşamın bütün somut yorumları ve anlamları Dasein tarafından üretilir. Burada olabilme imkanı, Dasein'dan bağımsız

düşünülmemelidir. Dasein'daki olabilme, ayrı bir durum olarak değil; varoluşsal karakteristiği içerisinde ihtimaller dahilinde düşünülmelidir. “Orasının ortaya serilmişliği ile birlikte, varoluşsal olarak varolan görüş eşkökensel olarak oradaki-Varlığın Varlığının temel kiplerine göre oradaki-Varlıktır. [...] Varolan-şey varolmada “kendini” ancak eşkökensel olarak varoluşunun oluşturucu kısımları olan dünyadaki varlığında Başkaları ile birlikte Varlığında kendine saydam olduğu ölçüde olur” (Heidegger, 2004: 217). Bu bağlamda Heidegger'in tasar'ı⁷ kavramına değinmek gerekir. Tasarı, Dasein'in varolan hakkında ön-ontolojik bilgi edinmesiyle ilgilidir. Tasarlama Dasein'a günlük yaşayışında, elönünde duran araçlardan ve başkaları ile birlikte olmasından bağımsız olarak o aracın veya başkalarının ne olduğuna ilişkin bilgi verir. Dolayısıyla bir tasar, olanakları ortaya çıkarır ve Dasein bunu yaparken de ona açık olan olanaklar aracılığıyla kendisini anlar. Bununla birlikte anlama, kendi yapısıyla varoluşsal olarak oradaki-Varlığın görüşü dediğimiz şeyi oluşturur ki öncelikle bu, Dasein'in kendini anlamasıyla olur.

Orasının anlamada açığa serilmişliğinin kendisi oradaki-Varlığın olabilmesinin bir yoludur. Varlığının onun uğruna üzerine ve onunla birlikte imlemlilik (dünya) üzerine tasarlanmışlığında genel olarak Varlığın açığa serilmişliği yatar. Olanaklar üzerine tasarlama daha şimdiden Varlık anlayışı öncelenmiştir. Tasarda Varlık anlaşılır, ama ontolojik olarak kavranmaz. Dünyadaki-Varlığın özsel tasarının Varlık türünde olan varolan şey Varlık anlayışını Varlığının oluşturucusu olarak taşır. Daha önce inakçı bir yolda konutlanan şey sergilenişini şimdi onda oradaki-Varlığın anlama olarak kendi orası olduğu Varlığın yapılanışından kazanır. Bu Varlık anlayışının varoluşsal anlamının bu bütün araştırmanın sınırlarına karşılık düşen doyurucu bir aydınlatılışına ancak zaman-İlgili Varlık-yorumu zemininde erişilebilir (Heidegger, 2004: 218).

Dasein olmak dünya içinde Varlık olarak bir öznellik ya da akılcılık değildir ve hem onun uğruna hem de onunla birlikte Varlığın açıklığını bularak, kendiözgünlüğü oluşturur. Bu olanaklar dahilinde Varlığın açığa çıkma süreci, insan

⁷ Heidegger'deki anlamıyla bu kavram belirli bir plan veya tasar değildir; o her planı ya da tasar olanaklı yapan şeydir. Heidegger tasarlanan şey hakkında çeşitli açıklamalar verir: bir dünya; varolanların varolması veya “onların varolması hakkındaki kurgu”; matematiksel doğa görüşü gibi varolmanın temel bilimsel kavranışları; DASEIN'in kendisi (Bal, HDT: 2012).

egzistansının, Varlık'ı ortaya çıkarma ve anlama hareketleridir. Bu yüzden Dasein'in kendine açıklığı ya da Varlık'ın açık hale gelişi, Dasein'in dünya içinde diğer varolanlara açıklığı ile tanımlanır. Heidegger bu açıklığı 'Orası' (das Da) olarak adlandırır. Dasein, kendi varlığının oluşturucusunu da orada anlamayla bulur. Çünkü varolanlar içinde sadece Dasein kendi varlığının açıklık olarak ortaya konmasını mümkün kılar ki bu ortaya koyuş aynı zamanda diğer varolanların da ortaya konmasına izin verir ve tüm bunlar zaman içinde açıklığa kavuşur. "Ruhsal durum ve anlama varoluşsallar olarak dünyadaki-Varlığın kökensel açığa serilmişliğini nitelendirirler. Bu ruh durumunda olmakla oradaki-Varlık onlardan varolduğu olanakları görür" (Heidegger, 2004: 219). Bizim varlığımızı diğer varolanlarınkinden ayırt eden şey, bizim varlığımızın varlığı 'anlamayı' içermesi ve ruhsal durumlarımızdır. Böylelikle olanakların tasarlanan açığa serilişinde, oradaki-Varlık daima bir ruh durumuna sahiptir. "Metafizikten yola çıkan ve Varlığın hakikatinin insan varlığıyla bağı üzerinde duran bu ilişkiye anlama denir. Anlama, ekstatik yani açık olanın alanı içinde duran fırlatılmış tasarıdır [...] varlığın anlamı ve varlığın hakikati aynı şeyi ifade ederler" (Heidegger, 2009a: 18). Bu noktada Dasein varlığın anlamının kendisinden soyutlanarak çıkartıldığı bir varolan değildir; çünkü Dasein varlığın evidir ya da yeridir. Şu halde olduğumuz biçimde olmak, varlığı anlamaktır. Kendimizi anlamaktır. Kendimizden farklı olanları anlamaktır.

4.2. Oradaki-Varlık için Anlama ve Yorumlama

Bu bağlamda, olanaklara doğru Varlık, bu anlayan Varlığın kendisi, olanakların açığa serilmiş olanaklar olarak, oradaki-Varlık üzerindeki geri-vuruşları yoluyla bir "Olabilme"dir. Anlamanın tasarlamasının kendini geliştirme gibi kendine ait bir olanağı vardır. Anlamanın gelişimine *yorumlama* diyoruz. Yorumlamada anlama, anladığını anlayarak kendinin edinir. Yorumlamada anlama başka bir şey değil ama kendisi olur. Yorumlama varoluşsal olarak anlamada temellenir ve anlama yorumlama yoluyla ortaya çıkmaz. "Yorumlama anlaşılana üzerine bilgi edinme değil ama anlamada tasarlanan olanakların geliştirilmesidir. Gündelik oradaki-Varlığın bu hazırlık niteliğindeki çözümlenmelerinin eğilimi ile uyum içinde, yorumlama fenomenini dünyanın anlaşılmasında, eşdeyişle asılsız anlamada ve hiç kuşkusuz gerçekliğinin kipinde izleyeceğiz" (Heidegger, 2004: 219). Oradaki-Varlık olarak

Dasein, anlama bağlamında kendi Varlığını olanaklar üzerine tasarlar. Dasein, dünya içinde varolduğunu olanaklar dahilindeki anlamalarıyla yakalar. Heidegger, Dasein'in bu olanaklara sahip olarak belirli bir tasarıda bulunmasıyla geliştirdiği anlama şekline 'yorumlama' der. Her Dasein, kendine özgü tarzıyla anladığını farzederek yorumlamalarda bulunur. Yapılan her yorumlama varoluş tarzı olarak anlama odaklı şekillenir; fakat her anlama yorumlama demek değildir. Eş deyişle, Dasein'in anladığını sandığı her düşünme edimi kendini yorumlamada göstermez. Heidegger dünya içinde yaşayan Dasein'in günlük hayattaki anlamasını ve yorumlamasını onun yapıp etmeleri üzerinden açıklar.

Dünyayı anlamda açığa serilen imlemlilikten çıkararak, elaltında-bulunanın ortasında tasalı Varlık kendini her durumda karşılaşılan ile olabilecek her tür ilgililiği anlamaya verir. Sağgörü açığa çıkarır demek daha şimdiden anlaşılmuş dünya yorumlanır demektir. Elaltında-bulunan belirtik olarak anlayan görüşe gelir. Tüm hazırlama, düzeltme, onarma, iyileştirme, bütünleme öyle bir yolda yerine getirilir ki, sağgörü olarak elaltında-bulunan kendi '-mek için'inde ayrıştırılır ve görülebilir olmuş ayrıştırılmışlık ile uyum içinde onunla tasalanılır. Genel olarak kendi '-mek için'i açısından sağgörülü olarak ayrıştırılmış olan şey, belirtik olarak anlaşılacak bir şey olarak bir şeyin yapısını taşır. Bu belirli elaltında-bulunanın ne olabileceğine ilişkin sağgörülü soru sağgörülü yorumlayıcı bir yorum alır: ... içindir. Ne için olduğunun bildirilmesi yalın olarak bir şeyin adının verilmesi değildir; ama adı verilen şey soruda duran şeyin o olarak alınacağı şey olarak anlaşılır (Heidegger, 2004: 220).

Dünyayı anlamak, elaltında-bulunan dediğimiz yapıp-etmelerimizde kullandığımız araçlar ile bir anlam ilişkisine girme yoludur. Çünkü bu şekilde anlayan Dasein, bir amaca yönelik üretmek bir şeyler ortaya çıkarır. Böylelikle belli bir amaç güdümlü olarak gerçekleştirilen şey, dünyayı anlamış olmanın açığa vurduğu nesnelliktir. Bir şeyi onarma, değiştirme, düzeltme vs. gibi eylemler o şeyi belli bir amaç için işlevli hale getirme, Dasein'in önce kendinin anlayıp, elaltında-bulduğu araçla yorumlama işini oluşturur. Çünkü anlamada ortaya çıkan ya da anlaşılacak, erişilebilir olandır ve anlamının ne olarak anlaşılması kendini belirtmiş olmasıdır. Heidegger'e göre, " 'Olarak' anlaşılacak, bir şeyin belirtikliğinin yapısını oluşturur; yorumlamayı oluşturur. Çevresel olarak elaltında-bulunan ile sağgörülü, yorumlayıcı

iş görme bunu masa, kapı, araba, köprü *olarak* görür; ama sağgörülü olarak yorumlananın ayrıca zorunlu olarak belirleyen bir öne sürümde ayrıştırılması gerekmez” (Heidegger, 2004: 220). Dasein anlayıp da yorumladığını o olarak işe koyarak kendine bir masa, kalem gibi araç oluşturur. El-altında-bulunanın o anki algılamayla bir yoruma indirgenmesi, onun artık bir ‘şey olarak’ ortaya çıkmasını sağlar. Ayrıca el-altında-bulunanın yüklendiği anlamın öncesinde yalın ya da saf olarak görülmesi, kendi içinde anlayıcı-yorumlayıcı olduğunu gösterir.

‘Olarak’ın eksikliği bir şeyin arı algılanışının yalınlığını oluşturmaz mı? Bu görüşün görmesi her durumda daha şimdiden anlayıcı-yorumlayıcıdır. Bu görme yalın olarak karşılaşılanın ondan anlaşıldığı ilgililik-bütünlüğüne ait gönderme ilişkilerinin (‘-mek için’in) belirtikliğini kendi içinde saklar. Anlaşılanın “bir şey olarak bir şey”in ipucu alınmasıyla varolan-şeyin yorumlanarak yakınlaştırılmasında eklemlenmesi onun üzerine tematik önesürümün önünde yatar. Bu öne sürümde “olarak” ilk kez ortaya çıkmaz ama yalnızca ilk kez anlatım bulur ki, ancak anlatılabilir bir şey olarak önümüzde yattığı için olanaklıdır.[...] Bir şey ile bir işimiz olduğunda en yakındaki Şeylerin yalın görülmesi kendi içinde yorumlama yapısını öylesine kökensel bir yolda taşır ki, tam olarak bir şeyin bir bakıma ‘olarak’sız ayrımsanması belli bir ayarlamayı gerektirir. Bu ‘olarak’sız ayrımsama salt anlayan görmenin biryoksunluğudur ki, bu görmeden daha kökensel değildir. Tersine ondan türer (Heidegger, 2004: 221).

Bir aracın –mek için olarak ortaya çıkması, anlayıp yorumlama işi ise bu aracın ortaya çıkmadan önceki hali bizi, onun algılayışımızdaki yalınlığına götürür. Yani nesnenin –mek için olması bu potansiyelini içinde saklarken biz onun saf ya da ham halini görür ve yorumlamada bulunuruz. Nesnedeki –mek için olma potansiyelinin Dasein tarafından görülmesiyle o artık yeni bir yorum bulur. Yorumla bir anlatım olanağı bulan bu yakınımızdaki nesne, ihtiyacımız olduğu anda birden bire gözümüze temayla ilgili olan şeyi çağırır. Nesnenin el-önünde sahip olunan bir şey olması, onu anlam içine aldığımızda başkalaşmış ‘olarak’ karşımızda durur. Heidegger’e göre, “el-altında-bulunan gerceğin her algılanışı sağgörüle bir şeyi onunla bir şey olarak karşılaşılmaya bırakan anlayan-yorumlayan bir algılama ise, bu o zaman ilkin arı elönünde-bulunan bir şeyin deneyimlenmesi ve daha sonra bunun kapı olarak, ev olarak ayrımsanması demek değil midir? Bu yorumlamanın özgün

açığa serme işleminin bir yanlış anlaşılması olacaktır. Yorumlama bir bakıma çıplak el-önünde-bulunan şey üzerine bir “imlem” fırlatmaz ve onu bir değer ile etiketlemez; tersine genel olarak dünya-içinde karşılaşılan bir şeyin her durumda daha şimdiden dünyayı anlamada açığa serilen bir ilgililiği vardır ki, yorumlama yoluyla ortaya serilir” (Heidegger, 2004: 221). Bir nesnenin el-altında-bulunan olması için ilkin, el-önünde-bulunması gerekir. Mesela bir kalemin kalem olmadan önce doğada bulunan ağaç üzerinde öngöründe bulunup, onu algılayıp nasıl oluşturacağı yorumunu yaparak elde hazır konuma yani kalem kavramına uygun hale getirmektir; fakat her zaman bu böyle olmayabilir. Eş deyişle, Heidegger’in kastettiği her zaman belli kavramlar üzerine düşünüp elönündekileri dönüştürmeye çalışmak değildir. Bu yorumlama bir ilgililik çerçevesinde Dasein’in yorum gücüne dayanan her şey olabilir. El-altında-bulunan her zaman belirli bir ilgililik bütünlüğünden anlaşılırken bu ilgililik bütünlüğünün bir yorumlama biçimiyle kesin çizgilerle ayrılması gerekmez. Her ne kadar zaman içinde belli bir yorum çizgisinde kendini açığa çıkarmışsa da yine de ortaya çıkmayan başka bir anlayışa geri çekilir.

Yorumlama her durumda bir ön-iyelikte temellenir. Anlayış-edinme olarak, yorumlama daha şimdiden anlaşılabilir bir ilgililik-bütünlüğüne doğru Varlıkta – bu anlayan Varlıkta – devinir. Anlaşılabilir ama henüz örtülü olan bir şeyin edinilmesi örtünün kaldırılmasını yerine getirir ve bu her zaman bir ‘bakım’ın kılavuzluğu altında olur ki, anlaşılabilir onun ‘bakımından’ yorumlanması gerektiği şeyi saptar. Yorumlama her durumda bir ön-göründe temellenir ki, bu ön-iyeliğe alınmış olanı belirli bir yorumlanabilirlik üzerinde “kesmeye başlar”. Ön-iyelikte tutulan ve “öngörülü” olarak üzerine göz dikilen anlaşılabilir şey yorumlama yoluyla kavranabilir olur. Yorumlama yorumlanan varolan-şeyi ait kavramsallığı bunun kendisinden yaratabilir, ya da varolan-şeyi kendi Varlık-türüne göre onlara karşı çıktığı kavramlara zorlayabilir. Her zaman olduğu gibi, yorumlama her durumda ya kesin olarak ya da belli bir kısıtlamalarla belirli bir kavramsallıktan yana karar vermiştir; bir ön-kavramda temellenir (Heidegger, 2004: 222).

Bir nesnenin elönünde-bulunan değil de elaltında-bulunan olduğunu onun ilgili olduğu bütünsellikten çıkarırız. Ayrıca bunun için bir yorumlamada bulunma gereği yoktur. Çünkü yorumlama, günlük hayatta bir sahiplik bulur. Başka deyişle, anlaşılıp yorumlanan şey, onun ilgili olduğu bütünsellik içerisinde bir aitlik bulur.

Böylece, bu bütünsellik içerisinde yer bulan şeyi açığa çıkarmak, ilkin, bir öngörude bulunarak anlayıp-yorumlamakla olur. Yorumlanan şeyin mesela elimdeki ağaç parçasını keskin bir bıçağa dönüştürme çabası, ‘keskin bir alet’ yapma kavramıyla gerçekleştirdiğim bir şeydir. Aynı zamanda bir bıçağı, yerinden sökmeye çalıştığım bir çivi için ‘tornavida’ kavramına dönüştürme çabası da yorumla ortaya çıkan bir gerçekleştirmedir. O halde, her yorumlama öngörude bulunup, bir kavramdan yola çıkarak gerçekleştirmede bulunur. “Bir şeyin bir şey olarak yorumlanması özsel olarak ön-iyelik, ön-görü ve ön-kavrama yoluyla temellenir. Yorumlama hiçbir zaman önceden-verili bir şeyin ön-sayıltısız bir ayırmsanışı değildir. Eğer yorumlamanın sağın metin-yorumu anlamında tikel somutlaşması ‘orada-duran’ üzerinde dayanmayı isterse, o zaman ‘orada-duran’ ilk olarak yorumlayanın kendiliğinden açık, tartışılmamış ön-sanısından başka bir şey değildir ki zorunlu olarak her yorumlayıcı yaklaşımda yatar ve onda genel olarak yorumlama ile daha şimdiden ‘koyulmuş’ olarak [...] alınır” (Heidegger, 2004: 223). Yukarıda da belirtildiği üzere anlayıp yorumlamak, ilgili olduğu bütünsellik içindeki aitliğini bir öngörude bulunarak kavramaktır. O halde yorumlamak demek hali hazırda bulunan bir şey üzerinde anlatımda bulunmak değil, o şeyin ortaya çıkışından hareketle anlayıp kavramlar bütününde Dasein’in kendine has düşünmesinde sorgulanarak gerçekleşen bir zihinsel faaliyettir. “Anlamanın tasarlamasında varolan-şey kendi olanağı içinde açığa serilir. Olanığın karakteri her durumda anlaşılın varolan-şeyin Varlık-türüne karşılık düşer. Genel olarak dünya-içinde varolan-şey dünya üzerine eşdeyişle bir imlemlilik bütünü üzerine tasarlanır ki, bunun gönderme-ilişkilerine tasa dünyadaki-Varlık olarak önceden bağlanmıştır. Dünya-içinde varolan-şey oradaki-Varlığın Varlığı ile birlikte açığa çıkarıldığında, eşdeyişle anlaşılmaya geldiğinde o bir *anlam* taşır deriz. Ama anlaşılın, sağın olarak alındığında anlam değil, tersine varolan-şeydir, ya da Varlıktır” (Heidegger, 2004: 223). Olanaklar bütünü olan Dasein gibi dünya içinde olan diğer varolanlar da belli bir olanağın kapsamındadırlar. Çünkü Dasein kendine özgü düşünüş tarzıyla kendi algılarının sınırları dahilinde varolan şeyleri algılar ve yorumlar. Aynı zamanda Dasein dünya içindeki varolan şeylere bir anlam atfettiği için onlar, Dasein’a göre anlam kazanırlar. Çünkü anlam, bir şeyin anlaşılabilirliğinin kendini onda sürdürdüğü şey olarak Dasein’da kendini bulur.

Anlam tasarın ön-iyelik, ön-görü ve ön-kavrama yoluyla yapılanmış 'onun üzerine'sidir ki bir şey bir şey olarak ondan anlaşılır olur. Anlamanın ve yorumlamanın 'orası'nın ve Varlığının varoluşsal durumunu oluşturmaları ölçüsünde, anlam anlamaya ait açığa serilmişliğin biçimsel varoluşsal çatısı olarak kavranmalıdır. Oradaki-Varlık ancak dünyadaki -Varlığın açığa serilmişliği o açığa serilmişlikte ortaya serilebilir varolan-şeyler tarafından "doldurulabildiği " düzeye dek anlam "taşır". Buna göre ancak oradaki-Varlık anlamlı ya da anlamsız olabilir (Heidegger, 2004: 224).

O halde anlama orası'nın açığa serilmişliği olarak her zaman dünyadaki varlığın bütününe ilgilendirir. Anlam, üzerine konuştuğumuz şeyin bizim için açık olduğunu gösterir. Bu açıklık ise düşündüğümüz şey üzerine bir öngöründe bulunma, ilgili olduğu bütünlük içerisine dahil olduğunu anlama ve kavramsallaştırma ile gerçekleşir. Bu haliyle anlama, günlük hayatta dünya içindeki Dasein'in varoluşsal durumunu gösterir ve Dasein bunu 'anlamlar' çerçevesinde anlamaya katkıda bulunan tüm yorumlamalarla yapar. Böylece Dasein'in kendi Varlığı ile onun ortaya çıkardığı ya da açığa serdiği şey, anlamayla elde edilir veya anlamamada kalmış olur. "Sabah gözlerimizi açarız ve dünya önümüze açılır. Bunun karşısında durup düşünmeyiz. Dünyanın bu açıklığı her zaman verili olmalıdır... Bu açıklık olmaksızın o varolamazdı çünkü varolmak kişinin kendisinin ötesinde önüne açılan bir dünyada bulunması anlamına gelir" (Baret, 2010: 58). Dünya içindeki Dasein'in varolma tarzlarından olan anlam, aynı zamanda Dasein'in dünya'da ortaya çıkardığı şeylerdir. Çünkü sadece Dasein anlamlı ya da anlamsız olabilir ya da varolanları anlamlı ya da anlamsız yapabilir. Oradaki varlık olarak Dasein'in anlaşılabilirliğine girdiği düzeye dek her şeyin anlamını soruşturan yine sadece O'dur.

Ama bu döngüde bir kısır döngü görüp ondan kaçınma yollarını ararsak, onu yalnızca kaçınılmaz bir eksiklik olarak duyumsamak bile, bu demektir ki anlama baştan sona yanlış anlaşılacak olacaktır. Sözkonusu olan şey anlamanın ve yorumlamanın belirli bir bilgi idealine benzeştirilmesi değildir; böyle bir idealin kendisi yalnızca anlamanın bir alt-türü olacaktır ki, elönünde-bulunanın özsel anlaşılmazlığı içinde ayırmsanması gibi haklı bir göreve sürüklenmiştir. Olanaklı yorumlamanın temel koşullarının yerine getirilmesi daha çok yorumlamayı önceden onu yerine getirmenin özsel koşulları açısından tanımada başarısız olmamaya bağlıdır. [...] Anlama, varoluşsal anlamına göre oradaki-

Varlığın kendisinin 'olabilme'si olduğu için, tarih bilimsel bilginin Varlıkbilimsel varsayımları ilkedeki en sağın bilimlerin sıklık düşüncesini aşar. Matematik tarih biliminden daha sağın değil, ama onun için ilgili olan varoluşsal temellerin erimi açısından yalnızca daha dardır (Heidegger, 2004: 226).

Heidegger'in üzerinde durmaya değer gördüğü anlamada belirleyici olan şey, zaman içinde oluşmuş belli bir önyargıyla temel atarak anlamlar kurmak değilken aynı zamanda bu temelin dışına çıkıp temelsizlik yaratmak da değildir. Heidegger'in iddiası, doğru yoldan anlam yüklenen şeye yönelmektir. Bu anlama sistemi keyfi ya da her hangi bir bilgi türünün onda devinmesi değil; oradaki-Varlığın kendisinin varoluşsal önyapısının anlatımıdır. Bu anlamlar sisteminde ya da Heidegger'in terimiyle anlamadaki döngü olgusunda yorumlama yapmanın daima bir öngörünün ve önkavramanın ortaya çıkmasına izin vermeden onlardan faydalanarak şeylerin gelişmesine ön ayak olması doğru kavrandıklarını gösterir.

“Anlamdaki “döngü” anlamın yapısına aittir ki, bu fenomen oradaki-Varlığın varoluşsal durumunda, yorumlayan anlamada kökleşmiştir. Varolan-şey, ki dünyadaki-Varlık olarak onun için varlığının kendisi önemlidir, varlıkbilimsel bir döngü yapısı taşır” (Heidegger, 2004: 227). Anlama, orasının açığa serilmişliği olarak daima dünyadaki varlığın bütününe ilgilendirir. Bu anlama döngüsüne doğru yerden katılmak gerekir. Döngü, varlıkbilimsel olarak elönünde-bulunan bir Varlık türüne aittir. Döngü fenomeni ile varlıkbilimsel olarak Dasein gibi bir şeyi nitelemez.

Anlamanın Dasein üzerindeki tasarımını toparlayacak olursak, Heidegger'in anlama kavramından kastettiği, varlığın anlaşılmasıdır. Dasein'in Varoluşunun önsel olarak sahip olduğu bir anlayış vardır. Yanlış olduğunu o anda bildiği bir düşünce karşısında, Dasein bu anlayış türüne sahip olur. Oysa Dasein asli olanağı olan özgürlük ile varolanlardan kurtulur ve kendi Varlığını açığa serer. Bunu yaparken de içinde 'kaygı'lanmayı yaşar. Dasein, dünya içindeki şeylerin kendileri değilse de barınma tarzları bakımından yinede şeylerin yanında, yakınındadır. Dasein hep kendi Varlık imkanını açıklamakta olduğu için, Varlığın ne durumda olduğunu şu veya bu şekilde anlamsal olarak hep bilir hale gelir. Eş deyişle, Dasein anlamayla, bir varoluşa dair imkan içinde ve hep bir bulunuş içinde kendini bulundurur. Dasein

bulunuş içindeyken, bir ruhdurumunda olur ve bu durum Dasein'ın kendi fırlatılmışlığını gösterir.

Burada fırlatılmışlıktan kasıt, egzistensiyal bakımdan bir biçimde bulunuş içinde olmak demektir. Kendi varlık imkanı bakımından egzistensiyal olarak varolan Dasein, ne olduğunu anlamaya girişirken, kendini tanımayı ve bilmeyi öğrenir. “Şuradalığın varlığı, anlamak tarafından ve onun tasarım karakteri tarafından tesis edildiği için (yani olmaklığı veya olmamaklığı bakımından var olduğu için) Dasein kendi kendine anlayış içinde şöyle seslenebilir: “Ne isen o ol!” (Heidegger, 2008a: 154). Bu sözler, Mevlana'nın “ya olduğun gibi görün; ya da görüldüğün gibi ol” düsturunu çağrıştırmaktadır. Hatta kadim bilgelik olan “kendini bil” veya “kendini tanı” düsturunda olduğu gibi Heidegger'e göre de insan egzistansı gerçekte ne olduğunu ancak kaygı duyduğu kendinin farkına vararak ve ölümle karşı karşıya kalarak kavrayabilir ve kazanabilir. İşte bu haliyle otantik olan varlık, her zaman kendi sonuna doğru ilerleyen hatta koşan bir varlıktır. Heidegger'in Varolmanın özgünlüğüne vurgu yapmasını, anlayan varlık olarak Dasein'ın kendi benliği uğruna ne ise öyle var olmasına bağlayabiliriz. Heidegger, tamamıyla varoluşa odaklanan bakışa içinden-geçen-bakış der. “Bu terimi, doğru biçimde anlaşılan ‘kendini bilme’yi ifade etmek için kullanıyoruz. Bundan amaç; kendini bilmenin, bir benlik noktasının duyumsal olarak tespit edilip temaşa edilmesi olmadığını, aksine dünya-içinde varolmanın özsel konstitüsyon momentlerinin içinden geçen bir bakışla onun tüm açılmışlığının anlayarak kavranması olduğunu göstermektir” (Heidegger, 2008a: 155).

Sonuç olarak, gözler önüne serilmeye çalışıldığı gibi Heidegger üçüncü bölümde ele alınan egzistensiyaller olan ruhdurumlarını bu bölümde bir diğer egzistensiyal olan anlamayla ilişkisinde ele alır. Ruhdurumları bizim gerçek durumumuzun farkındalığının çeşitli türleriydi. Buna karşın olanaklı varoluşumuza ilişkin farkındalığımızı anlam oluşturur. Anlama sayesinde biz, kendimizi Dasein'ı oluşturan olanaklara yöneltiriz. Olanakları anlama Heidegger'in insanın durumunu belirlemesinde çok temeldir. Zira anlama, bizim gerçekte olduğumuzdan daha fazla bir şey olduğumuzu belirtir; buna göre biz olanakları olan ve önümüzde bir geleceği olan varlıklarız. Yine anlama bizim, esasında zamansal varlıklar olduğumuzu gösterir

ve böylece ölüm, insanın durumunun asli bir özelliği olarak karşımıza çıkar. Yine anlamayla Dasein'in imkanı otantik ve inotantik arasındaki farkı açığa çıkarır. Heidegger'e göre insan Varlığın anlamının farkında olmadığına inotantik olarak yaşar, eş deyişle isimsiz olan "onlar" arasında yitip gider. Böyle bir durumda insanın kendisiyle ilişkisi belirsizdir, diğer insanlarla boş konuşma ya da çene çalma söz konusudur ve şeylere duyulan merak rastlantısaldır. Yine böyle bir durum rahat bir kayıtsızlığa, edilgenliğe ve tasasızlığa işaret eder. Bu inotantik durum, her ne kadar insanın olgusal farkındalığından meydana gelse de onun olanakları olan bir varlık olmasını kendisine farketmez. Şu halde Dasein kendisine özgü anlamının farkında olmadığına sonluluğunun da bilincinde değildir.

Hatırlanmalıdır ki Heidegger için insanın durumunun en temel iki özelliği aynı derecede önemlidir. Bir taraftan gerçeklik durumu, eş deyişle insanın dünyaya fırlatılmışlığı; öbür taraftan olanaklılık durumu, başka deyişle insan varoluşunun herhangi bir zamanda gerçekte olduğundan çok daha fazla bir şey olduğu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAYGI DUYAN VAROLAN OLARAK DASEIN

Dasein'ın, *bütünsel* bir yapı olarak algılanması gerektiği önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi egsiztensiyal yapıları içinde fenomenal olarak açıklanmaya çalışıldı. Bu yapı bütünlüğü, temeline Kaygı kavramını alarak nihayete kavuşur. Heidegger, kaygı deneyimini potansiyel bir aydınlanma hadisesi olarak kabul eder. Heidegger'e göre bir kişi kaygıyla bütün varlığını tekrar değerlendirebilir ve ulaşabileceği bütün diğer imkanları yeni baştan görebilir. Kaygı halindeyken her şey önemini kaybetmiş gibi görünür. Kaygıdaki garip his, diğer ruhdurumlarının tecrübeleriyle karşılaştırılmayacak derecede insan egzistansının şuurunu tamamıyla ve kalıcı olarak bozacak olmasıdır. Diğer bütün tecrübeler dünya içinde olmaklıkta ve zamanın sürekliliğinde mevcuttur. Heidegger kaygı tecrübesini iki şekilde tasvir eder. Bunlardan birisi her zamanki tecrübelerimiz olan bir huzursuzluk ve belirsizlik hissi ve bunu engellemek için alışık olduğumuz günlük işlere bir kaçış şeklinde beliren normal tepkidir. Daha az sıklıkta görülen diğeri ise bizim normal varlık duygumuzu bozan yoğun, yıkıcı ve besbelli bir hisle tanımlanan kaygı şeklindedir. Bu ruhdurumu dünya ve kendimiz hakkındaki çıplak gerçeği açığa sererek bizim bütün alışıldık dünyadaki varolanları algılama tarzlarımızı söker atar. "Heidegger dünyevi endişeler ve önyargılardan arınarak felsefi düşünceye yaklaşma olarak gördüğü bu tecrübeyi filozof olmak için kesinlikle gerekli görür" (Watts, 2001: 47).

Dasein'ın yaptığı her şeyde bütün ilgilerinde, sorumluluklarında, tutkuları ya da hayal kırıklıklarında ve özellikle ruhdurumuna derinden bakıldığında kaygının bir altyapı olarak temelde bulunduğu görülür. Bunun yanı sıra varoluşsal kaygıya en yakın durum olan ağır depresyon modu esnasında her şey önemsiz görünür. Dolayısıyla, kaygı hali Dasein'ın karşılaştığı durumlara bağlı olarak da değişir. Heidegger'e göre varoluşsal kaygı, Dasein'ın gelecek imkânları ve kendi varoluşuyla alakalı endişelerden kurtulma-arınma endişesi veya bir üzüntü tutumu tarafından karakterize edilir. Ayrıca öteki insanlara karşı (birlikte varolma) onlarla ilgilenmek, bir şeyi temin etmek, yardım ihtiyacı olana refah sağlamak gibi ihtimam biçiminde olur. Bu bağlamda "iki tip ihtimam vardır: otantik ihtimam, diğer insanların kendi

ayakları üzerinde durabilmeleri ve kendi hayatlarının sorumluluklarını almalarına yardımcı olma anlamına gelir. Baskın olan inotantik ihtimam ise diğer insanlara olan bağımlılığı azaltarak yine onlarla birlikte olma biçimindedir” (Watts, 2001: 45). Dasein’in günlük işleri ve hayatının pratik aktiviteleri esnasında makineleri, bilgisayarları, aletleri ve diğer objeleri amaçlarını gerçekleştirmek için kullanır. Burada kaygı kavramı hazır olmak, ilgilenmek şuuruyla, hazır ekipmanlarla birlikte sorun çözmekle ilgilidir.

“Heidegger “care” terimini endişe ve ihtimam anlamlarını eş zamanlı içeren manada kullanır. Başka bir deyişle “care” ilgili-özenli-ihtimamı olan kaygı ifadesine göndermede bulunur” (Watts, 2001: 45). Böylelikle Dasein umursamaz, ilgilenmez veya kaygılanmaz olduğu zaman bile “care” hala aktiftir. Heidegger, Dasein’in “care” halinin geçmişi, şimdiki ve geleceği kapsamına büyük önem verir. Bu şunu gösterir ki Dasein’in varoluşu eş zamanlı olarak aynı anda zamanın bütün üç safhasını da işgal eder. Dasein, atılmışlığı içinde zaten dünyadadır. Geçmişinin olgusal gerçekliğiyle mücadele halindedir ve projeksiyonu içerisinde geleceğin imkânlarıyla kendisini tanımlamaya odaklanır. Onlar’ın kendileri gibi pratik meselelerle ilgili olduğu şimdinin dünyasında Dasein, düşmüşlüğü içerisinde ele geçirilmiştir. Başka bir deyişle Dasein’in birliğizamanın bütün boyutlarını kapsayarak “care” üzerine temellenmiştir. Bundan dolayı geçmiş, şimdi ve gelecek Dasein’in hali hazırdaki bütün işlerinin teşkilinde ve insan varlığının her anında “cap canlıdır”. Bu durum Heidegger’in her zaman niçin zaman içerisindeki tecrübemizi ve varlığımızı üç boyutlu olarak değerlendirdiğini gösterir. Dasein’in varoluş tarzının geçmişi şimdiki ve geleceği bölünemez bir bütünlük olarak açığa sermesinden bu yana zamanın kendisi üç boyutludur. Dasein’in varoluş tarzlarından bir görüntü olan varoluşsal kaygı, kimlik krizi sırasında derin endişeyle karşılaştığı zaman kaçınılmaz olarak görür ki herhangi bir anda ölebilir; bu yüzden yaşam tarzı hakkında daha yoğun ve derin olarak kaygılanmaya başlar. Varlığın otantik boyutuna götüren bu kaygı içine girildiği zaman anlaşılır ki bu, en çok varoluşun ölüme doğru gidişi hakkındadır. Dasein’in temel durumu kaygı olmasaydı ölümlülüğünü tecrübe edemeyecekti. “Heidegger’in kendi sözleriyle: ‘ben buyum, her an ölebilirim... ben kendimim, bu kesin olarak ve son derece kendimindaha fazla olmayacağı yani kendimin en son imkanlarıyım” (Watts,2001:45). Kaygı Dasein’in varoluşu ve

dünyasallığı hakkındaki temel ruhdurumdur. Dasein için bu ruhdurumu, içteki bir hiçtir; fakat bu hiçlik onun olabileceği nihai imkanlar içerisinde olabileceği en büyük varoluştur. Böylece kaygı, öyle bir huzursuzluk ortaya çıkarıcıdır ki yaşamının çoğunu böyle bir köşeye sıkışmışlık durumundan korunmak için harcar. Dasein'ın çoğu zaman günlük aktiviteleri içerisinde düşünmeksizin kaybolması, hayatın güvensizliğini fark etmesini engeller. Oysa kararlı-sebatkâr bir şekilde varoluşsal kaygının açığa çıkaracaklarına teslim olan insan egzistansı otantik olarak yaşamaya başlayabilir, yaşamı ve ölümü için sorumluluk üstlenir. “Onlar” içerisinde düşmüşlüğüne sağladığı rahat güvenlik illüzyonunun, kaygı tarafından kırılması; kaçınılmaz ölüm imkânı karşısında “onlar”ın ne teselli ne de bir koruma sağlamadığını açığa serer. Kaygı Dasein'ı ölümlülüğüyle yüzleşmeye zorlar, hiçliğin boşluğuna doğrudan gözlerini dikmiş bulur; fakat bu şekilde yaşamının geçici doğasının bilincine erer. Varoluşsal kaygının belli bir zaman veya mekanı yoktur. Her şeyin anlamsız ya da manasız geldiği boğucu bir his tarafından kendini hiçbir yerde hissettiği zaman her an herhangi bir durumda ortaya çıkabilir. Örneğin; bir işte meşgul olabilirim veya bahçede ot ayıklıyor veya trenle eve gidiyor olabilirken “ben burada ne yapıyorum, bütün bu şeyler beni niçin sıkıyor” diye merak etmeye başlayabilirim. Sıradan günlük hayatımdan, başarılarımdan, sahip olduklarımdan, kişisel ilişkilerimden ve arkadaşlıklarımdan gelen güvenlik hissi her neyse bir anda hepsi tuzla buz olur. Bu kaygı, derin bir anlam krizi olarak özetlenebilir. Bana değerli gelen her şeyden yabancılaştığımı hissederken varlığı hoş görülemez bir şey yapar. Etrafımdaki normal olarak tanıdık gelen şeyler garip ve arzu edilmez görünür. Varoluşsal kaygı tarafından oluşturulan benim hayatımdaki her şeyden tümünden kopmam, dünyada çözümlü, açık ve esnek görüşlü olarak yaşamama izin verir. Benim hayatımın benim olduğunu hatırlarım ve onun her anında kendim için bir şey yaparım. Sonra benim için önemli olan ve olmayan şey arasında ayırım yapabilirim. Kaygı, “Onlar” gibi yaşamaktan etkilenen maddi servetin veya başarıların, sosyal statünün, çalışmaya dayalı benlik kavramının yüzeyselliklerini anlamamı sağlar. Dolayısıyla kaygı, kim olduğumu seçme görevimi açığa çıkarır. Hayatımda değişiklik yapma ilhamını verir. Alternatif olarak gerçekte en çok ne yapmak istiyorum ve şu an ne yapıyorumun kararını verir. Dolayısıyla varoluşsal kaygı, atılmışlığımla beni yüz yüze getirerek “ne”liğin bilincine ulaştırır. Heidegger, kaygının ezeli anlamını ‘kendimizi evde hissettirmemek’ olarak vurgular. Kaygılı

Dasein, Onlar gibi kendini daha fazla evde hissedemediğinden ve onlar'ın dünyasının yapay değerlerine göre yaşamadığından dolayı artık onlar'ın varlığından ziyade kendi varoluşuna odaklanır. Böylece kaygılı Dasein bireyselleşir, kendi imkânlarını ve varlığı hakkındaki temel kaygı tutumunda köklerini bulan dünyadaki varoluşunu görür. Dolayısıyla artık varlık bütününe gündelik yaşayan inotantik ve otantik bakış arasında bir seçimle karşı karşıya kalır.

Hiç kuşkusuz şimdi yapı-bütünü'nün durumunun ve gündelik Varlık-türünün fenomenal karmaşası genel olarak bütün olarak birimsel fenomenal bakışı kolayca engelleyebilir. Ama genel olarak oradaki-Varlık üzerine henüz hazırlık niteliğindeki bu temel çözümlemede uğruna çabaladığımız şu soruyu getireceğimiz için bu bakış daha da özgür olmalı ve daha da güvenilir bir yolda hazır tutulmalıdır: gösterilmiş olan yapı-bütünü'nün bütünlüğü varoluşsal-varlıkbilimsel olarak nasıl belirlenecektir? (Heidegger, 2004: 264).

Günlük yaşayışındaki Dasein içine girdiği karmaşalardan dolayı kendine asıl sorması gerekenleri unutabilir ya da fark etmeyebilir. Çünkü günlük meşguliyetlere kapılan Dasein, özgür olmadıkça yapı bütünü'nün bütünlüğünün varoluşsal olarak nasıl belirleneceği sorusunu kendine soramaz. Oradaki-Varlık olgusal olarak varolur. Oradaki-Varlık ona özsel olarak ait olan ruhsal durumunun zemininde bir Varlık-türü taşır ki onda kendi önüne getirilir ve fırlatılmışlığı içinde kendi için açığa serilir. Ama fırlatılmışlık bir Varlık-türü olarak bir varolan-şeye aittir ki, her durumda olanaklarının kendileridir, dahası, öyle bir yolda ki kendini onlarda ve onlardan anlar (kendini onlar üzerine tasarlar).

Dünyadaki Varlık – ki elaltında bulunanın ortasında Varlık ve Başkaları ile birlikte-Varlık eşit kökensellik ile ona aittirler. – her durumda kendi uğruna vardır. 'kendi' ise en yakından ve çoğunlukla asılsızdır. İnsanın-kendisidir. Dünyadaki-Varlık her zaman daha şimdiden düşmüştür. Buna göre, oradaki-Varlığın sıradan gündelikliği düşüşte açığa serilen, fırlatılmışlıkta tasarlayan dünyadaki-Varlık olarak belirlenebilir ki, onun için “dünya”nın ortasında ve Varlığında Başkaları ile birlikte Varlığında en öz 'olabilme'sinin kendisi önemlidir (Heidegger, 2004: 264).

Heidegger'in, Dasein'in kendine açık hale geldiği yer dediği 'orası' ve açık hale gelişi olarak adlandırdığı 'oradaki-Varlık' olgusallıkla kendini gösterir. Olgusallık, Dasein'in varoluşsallığının sahip olduğu bir özelliğidir. Daha önce de değindiğimiz gibi, olgusallık varolan-şeyin dünyadaki-Varlığını imler, şöyle ki, bu varolan-şey kendi dünyasının içerisinde karşılaştığı varolan-şeylerin varlığı ile bağlı olarak anlaşılabilir. Yapmış olduğumuz bütünlüğün öğelerden yapılaştırılması yoluyla fenomenal olarak erişilemeyeceği olgusu burada önemini yitirmiştir. Varlıksal olarak dünya içinde varolan şeylere yönelik kalan gündelik çevresel deneyimleme, oradaki varlığı varlıksal olarak kökensel bir yolda varlıkbilimsel bir çözümlenmeye sunamaz. Heidegger'e göre Dasein'in varoluşsal karakteri, kendi gibi başkalarıyla ve araç olarak kullandığı el-altında-bulundurdıklarıyla oluşur. Dasein, gündelik hayatta kendi için ve kendi uğruna yaşarken, dünya içinde olmanın verdiği çaresizlik ve bu ruhdurumunun ortaya çıkardığı düşüşü yaşamak, Dasein'in otantik oluşuna kaynaklık eder. Dünya içinde ora'da kendini açık kılan Dasein'in içinde bulunduğu ruhdurumuyla, onu bir Varlık-türü kuşatır. Bu Varlık-türü dünyaya fırlatılmışlığının Dasein'da bıraktığı çaresizliği tekrar gün yüzüne çıkarır. Böylece Dasein'in bu dünyası, kendi kendini oraya yerleştirdiği bir dünya değildir. Dasein oradadır ve orada olmayı kendi seçmemiştir, tam aksine oraya fırlatılmıştır. Böylelikle fırlatılmışlık, belirli durumlara giren Dasein'in içine düştüğü ruhdurumlarını etkiler ve dahası, Dasein'in varoluşsal kaygısı da yine fırlatılmışlığıyla özsel olarak ona verilmiştir. Dasein aslında içine doğduğu spesifik dünyaya bağlıdır. Şu halde, Kaygı da düşmüş Dasein varlığının bir sonucudur ve Dasein'a özgü bir şeydir. Kaygılar Dasein'in fırlatılmışlığında açığa çıkarlar. Eş deyişle, Dünya, varoluş ve diğerleriyle varolma biçimleri hep fırlatılmışlıkla kendini açığa çıkarır. "Oradaki-Varlığın kaygı olarak ontolojik yorumu da her ontolojik çözümlenme gibi, kazandığı şeyle birlikte, ön-varlıkbilimsel Varlık-anlayışı için ya da giderek varolan-şeylerle Varlıksal tanışıklık için erişilebilir olandan uzakta yatar" (Heidegger, 2004: 267).

Kendini dünya içinde açan Dasein olarak Oradaki-Varlığı ontolojik olarak açıklamaya çalıştığımızda, varolanlarla varlıksal karşılaşmadan çok uzakta olduğunu görürüz. Kaygı kavramı genel olarak baktığımızda anksiyete, sıkıntı, iç daralması, bunaltı, ürperti, boğuntu, daralma, bulantı ya da can sıkıntısı vb. kavramlarla eş değer

olarak açıklanır. “Kaygı modunda insan varlığı Dasein, kendi kendini kandırmaktan vazgeçip gerçek ben’ini, asıl özünü hatırlar. Öteki ruhdurumları ve zihin durumları, modlar, tutkular ve ihtirasların dünyada nesnelere vardır. Oysa kaygının bir nesnesi yoktur” (Pojman, 2006: 47). Denilebilir ki kaygı kavramının bu işaret edilen kavramlardan farkı, nedeninin belirsiz olması ve aslında yokluğudur. “Oradaki-Varlığın bu noktaya dek kaygı fenomenine doğru ilerleyen analitiğinin temel varlıkbilimsel sorunsal için, *genel olarak Varlığın anlamına ilişkin* soru için hazırlayıcı olması gerekir. [...] Fenomenler Varlığın şimdiye dek açıklamakta olduğumuz kiplerinin kendileridirler: elaltında-bulunuş, elönünde-bulunuş, ki karakterleri oradaki-Varlığa özgü olmayan dünya içinde varolan-şeyleri belirlerler”(Heidegger, 2004: 267). Kendini dünyada açığa seren Varlık olarak Dasein’in Varlığı, kendini kaygı olarak ortaya çıkarır. Kaygı varoluşsal temel fenomenlerdendir. İstenç, dilek, düşkünlük, dürtü gibi fenomenler de kaygıda temellenir. Dasein’in ontolojik olarak varlığının anlamına ilişkin soru, Varlığın elaltında ve elönünde-bulunuşları olan bu karakterleri ile kavranılır. Çünkü bu karakterler, dünya içindeki Dasein dışında kalan her şeyi belirlerler.

Şimdiye dek varlıkbilimsel sorunsal Varlığı birincil olarak elönünde-bulunuş (“realite”, “dünya”-edimselliği) anlamında anladığı için, ama oradaki-Varlığın Varlığı varlıkbilimsel olarak belirlenimsiz kaldığı için, kaygı, dünyasallık, elaltında-bulunuş ve elönünde-bulunuş (realite) arasındaki varlıkbilimsel bağlantının tartışılması gerekir. Bu realite kavramının daha keskin bir belirlenimine götürür ki, Realizmin ve İdealizmin bu düşünce üzerine yönelmiş bilgi kuramsal soru-formülasyonlarının bir tartışması bağlamında yer alacaktır (Heidegger, 2004: 268).

Ontolojik olarak bakıldığında Varlık hep elönünde-bulunanlar olarak algılanmıştır. Bunun yanında Dasein’in Varlığı da açıklanmamıştır. Nihayetinde, elaltında ve elönünde-bulunuş olan varlığın karakterleri ile kaygı ve dünyasallık arasındaki ilişki de konuşulmalıdır. Bu zamana kadar Varlık ve Gerçeklik, tamamen özdeşleştirilmeler de hep bir arada tutulmuşlardır. Varlık sorusunda yeterli görünen gerçeklik fenomeni ontolojik olarak realizmle ve idealizmle açığa serilecektir. Bu bağlamda Dasein’i çözümlene için varılan sonuç, beş temada toplanabilir. “Oradaki-Varlığın hazırlık niteliğindeki temel çözümlenmesinin varlığı: ayırdedici bir açığa

serilmişliği olarak temel endişe ruhsal-durumu; kaygı olarak Varlığı; kaygı olarak varoluşsal yorumunun oradaki-Varlığın ön-varlıkbilimsel öz-yorumlamasından doğrulanması; oradaki Varlık dünyasallık ve realite; oradaki Varlık açığa serilmişlik ve gerçeklik” (Heidegger, 2004: 268).

5.1. Oradaki-Varlığın Ayırdedici Bir Açığa Serilmişliği Olarak Temel Endişe Ruh-Durumu

Yapı-bütününe bütünlüğünün Varlığına doğru yol alma çabamızda amacımızda düşmenin en son yerine getirilen somut çözümlerini ele alacağız. İnsan egzistanına ve tasa edilen dünyaya yönelme, oradaki-Varlığın asıl kendi olabilme olarak kendi önünden *kaçışı* gibi bir şeyi gösterir. Bu bağlamda endişe kavramıyla Dasein’in kendi Varlığı yoluyla kendi önünden kaçış fenomeni belirlenir. Düşme, Dasein’in dünya içinde dahil olma endişesinin ve bunu yaparken de dünyada absorbe olmasının başlangıcıdır. Düşme fenomeninde, Dasein’in kendi olabilmesi kapatılmış olarak kalır. Eş deyişle Dasein dünyada açığa serilecekken ilkin düşmeyle kapatılmışlığı yaşar. Bu haliyle Dasein’in kendi önünden kaçışı, fenomenal olarak kendini gösterir. Kendisinden kaçılan şey tam da aslında Dasein’in Oradaki Varlığıdır.

Oradaki-Varlığın insana ve tasa edilen “dünya”ya düşmesine onun kendi önünden “kaçışı” dedik. Ama... önünden her geri çekilme, ...den her yüzünü-dönme zorunlu olarak kaçış değildir. Korkunun açığa serdiği şeyin önünde, gözdağı verici olanın önünde yer alan ve korkuda temellenen geri çekilme kaçış karakterini taşır. Korkunun ruhsal durum olarak yorumunun gösterdiği gibi önünde korkulan şey her durumda dünya içinde olan, belirli bir bölgeden gelen, yakına yaklaşan ve zararlı olan bir varolan şeydir ki ötede kalabilir (Heidegger, 2004: 271).

Dasein, dünyada her türlü açığa serilmişlik yoluyla kendi önünden kaçır. Bu düşüşteki yüzünü dönme’de hiç kuşkusuz önünden kaçılan şey korku fenomeninin bir parçasıdır. Dasein, düşme ile birlikte korkarak yüzünü kendinden öteye çevirir. Böylelikle kendini tanımaktan ve anlamaktan uzaklaşır. Korkuyla birlikte dünyada karşılaşılan şeyler, her zaman bir şey olarak kendini gösterir. Heidegger’in korku derken neyi kastettiğini anlamak için kaygıdan ayırt etmemiz gerekir. “Korkunun

hakkında korktuğu şey korkan varolan şeyin kendisidir. Oradaki-Varlık, dünyadaki-Varlık olarak, her durumda tasalı ortasında-Varlıktır. Çoğunlukla ve en yakından, oradaki-Varlık tasalandığından vardır” (Heidegger, 2004: 210). Dünyada nesnesi olan bir şeyden korkma olur. Bir nesnesi var ve bu nesne ortadan kalktığında korku da ortadan kalkar. Örnekeleyecek olursak, banyoda gördüğün böcek, pencereden çıkıp gitse korkun ortadan kalkar. “Şüphesiz korku, zaman içinde başa gelebilecek olan anlamındaki müstakbel olana ilişkindir” (Heidegger, 2008a: 362). Denilebilir ki bir ruhdurumu olarak korku kavramının zamansal olana ilişkin egzistensiyali beklenti merkezli bir durumdur. Eş deyişle, bir şeyden korkmak, tehditkar olan bir şeyi beklemek, başa gelebilme ihtimalinden çekinmek demektir. Aristoteles’in korku kavramını nasıl anladığına baktığımızda, kasvet ya da kafa karışıklığı olarak belirlemiştir. “Korku, ilerdeki yıkıcı ya da acı verici kötü bir şeyin zihindeki tablosuna bağlı bir acı ya da rahatsızlık olarak tanımlanabilir” (Aristoteles, 2008: B5-1382a 21, 107). Aristoteles burada yine ruhdurumlarından biri olan asıl korkunun bize her an yetişecekmiş gibi yanı başımızda duran bir şey olduğunu vurgular. “Çok uzak şeylerden korkmayız. Örneğin hepimiz öleceğimizi biliriz, ama ölüm hemen bugünden yarına olacak bir şey olmadığı için ondan tedirgin olmayız” (Aristoteles, 2008: B5-1382a 25, 108). Böylelikle Aristoteles’in burada bize korkunun zararı olabilme ihtimalinden çekindiğimiz şeylere yönelik olduğunu çıkarabiliriz. Bu korku, böyle bir beklentiden doğan güvensizliktir.

Düşmenin yüz-çevirmesi, bu nedenle dünya içinde varolan-şeyler önündeki bir korku yoluyla temellendirilen bir kaçış da değildir. Böyle temellendirilmiş bir kaçış karakteri yüzünü çevirmeye ait olmaktan çok uzaktır, çünkü bu yüz-çevirme dünya-içinde varolan-şeylere soğrulma olarak dosdoğru onlara doğru döner. Düşmenin yüz-çevirmesi daha çok kendi yanından korkuyu ilk kez olanaklı kılan endişede temellenir (Heidegger, 2004: 271).

O halde dünyada karşılaşılan şeylerden korkmak, Dasein’in düşmeyle yaşadığı kaçışla aynı şey değildir. Heidegger şuna işaret eder; korkma biçimleri ve dünyadan etkilenme biçimleri zaten insana kısmen verilmiş veya belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle orada olmak, fırlatılmak istem dışı bir durumdur. Böylece bu dünyada, bu rutinde Dasein’a karşı Dasein’ın yüz çevirmesi ancak endişe aracılığıyla ayırtedilebilir. Yüz çevirmek Dasein’ı içine fırlatıldığı anlamlar dünyasının ya da

sisteminin arızı yani ilineksel doğasını kavramasını sağlar. Çünkü düşmenin yaşattığı bu yüz çevirme ile beraber ora'da olduğunu kavramaya başlar. Dasein'in Oradaki-Varlık olduğunu bilmesiyle fırlatılmış olduğu temel durumunu anlar ve Dasein önünde endişe duyulan şeyin, genel olarak dünyadaki Varlık olduğunu bilir. Heidegger'e göre önünde endişenin endişelendiği şey, önünde korkunun korktuğu şeyden fenomenal olarak ayırt edilir. Bu bağlamda, Dasein'in endişe duyduğu şey bir dünya içinde varolan şey değildir. "Önünde endişe duyulan şey bütünüyle belirsizdir. Bu belirsizlik yalnızca dünya-içinde varolan hangi şeyin gözdağı verdiğinin olgusal olarak kararlaştırılmamış bırakmakla kalmaz, ama bütününde dünya-içinde varolan şeylerin "ilgili" olmamaları demektir" (Heidegger, 2004: 271). Dünyada el-altında-bulunan ve el-önünde-bulunan hiçbir şey endişelenilen olarak işlev görmez. Elaltında-bulunanın ve el-önünde-bulunanın açığa çıkarılmışlığı bu anlamda önemsizdir. Çünkü endişe durumunda gözdağı veren şu ya da bu şeyle karşılaşmaz.

Dasein'in dünyaya fırlatılmış olmasından ileri gelen kendinden yüz çevirmesinde endişe ve kaygı durumları karıştırılmamalıdır. Endişe, darlanmak veya tasalanmak kaygı biçimleridir. "Heidegger'e göre insanlar, kısmen endişeden/kaygıdan dolayı, kısmen de kendi kimliklerini doğumlarıyla birlikte atılmış oldukları bir sosyal bütünle ilişkileri içinde kazandıkları için, gönüllü olarak sosyal normlara uyarlar" (Zimmerman, 2011: 59). Dasein kendini endişeyle bulur. Kendini hep endişede bulur ve bu şekilde kendi kimliğini oluşturur. Ne yaptığım, nerede olduğum, ne kazandığım, kime ne hissettiğim gibi sorular hep endişeyle ilgilidir. Ruhdurumları, korku, kaygı, tasa dediklerimiz diğerleriyle birlikte olmanın biçimleridir. "Endişe/kaygı Heidegger'e göre bütün ruh durumları arasındaki en temel ruh durumudur. Herkesin temelsizliğini ifşa eder. Endişe karşısında insan ölümlü varlığını kabul eder ve dolayısıyla otantik/hakiki kendisi olur ya da aksi durumda başka yönlere sürüklenir ve dolayısıyla gayri hakiki başkası haline gelir" (Zimmerman, 2011: 62). Herkes birbiri için endişelenir, kaygı duyar vb. bu durumlar bir tür sıkıntı halleridir. Dasein'in bu ruhdurumları onun dünyasını etkiler ve Dasein'in dünyada sonlu olarak varolmasının gerçekte ne olduğunu açığa çıkarır. Örneğin, endişeyle yaşamak, otantik olmamayı doğururken; kaygı ise otantikliği açığa çıkarır. Çünkü endişe spesifik bir şeye duyulurken kaygı bütün olarak dünyaya karşı olan bir duygudur. Böylelikle endişe gözdağı veren herhangi bir şeyin

yaklaştırdığı belirli bir şeyi görmez. Eş deyişle gözdağı verenin herhangi bir yerde olmaması, önünde endişe duyulanı nitelendirir. Çünkü endişe önünde endişe duyduğu şeyin ne olduğunu bilmez. “Hiçbir yerin ‘hiçbir şeyi’ imlemesi sözkonusu değildir; her bölge, özsel olarak uzaysal olan içinde-Varlık için genelinde dünyanın açığa serilmişliği onda yatar. Gözdağı veren bu nedenle yakında olanın içerisine belirli bir yönden yaklaşamaz; daha şimdiden “orada”dır. – ve gene de hiçbir yerde değildir; öyle yakındır ki, ezicidir ve kişinin soluğunu keser – ve gene de hiçbir yerde değildir” (Heidegger, 2004: 272). Endişe, diğer ruhdurumlarından farklı olarak dünyada olan her hangi bir şeye yönelik değildir. Bu yüzden günlük, rutin yaşam ya da dünyevi projeleri para pulla kurtarmak Varoluşsal dünyada endişe duyarken bir anlam ifade etmez. Çünkü yine de endişeli olmanın altında yatan ‘hiçbir şey ya da hiçbir yer’den uzaklaşamayız. Böylece şeylere en başından yaklaşım biçimimizin nasıl ve nerede değiştiğini sorgulamaya başlarız. Böylece endişe ile insan kendisi için açılan başka ruh durumlarından farklı olarak hiçliğe düşer. Önünde endişe duyulan şeyde O hiçbirşeydir ve hiçbir yerde değildir. Dünya-içindeki ‘hiçbir şey’in ve ‘hiçbir yer’in fenomenal olarak önünde endişe duyulan şey genel olarak dünyadır. “Kendini ‘hiçbir şey’de ve ‘hiçbir yer’de bildiren tam imlemsizlik dünyanın yokluğunu imlemez, ama dünya-içinde varolan-şeylerin kendilerinde öylesine önemsiz olmaları demektir ki, dünya-içinde varolan şeylerin bu imlemsizliği temelinde dünyasallığı içindeki dünya kendini dayatmayı sürdüren biricik şeydir” (Heidegger, 2004: 272). Dasein, başka Dasein’lar tarafından endişeli görülüp, bu halinin nedeni sorulduğunda, Dasein bunu “hiç” diye yanıtlar. Bu anlamda hiçliği⁸ duyumsama, eş deyişle Dasein’in dünyadan yoksunluğu, insan egzistansının kendinden yoksunluğunu yaşamasıdır. Endişe ile hiçlik birbirinden beslenirler. Fakat Heidegger’e göre yukarıdaki bu soruyu yanıtlayan Dasein, bu endişeyi yaşaması gereklidir. Çünkü sadece bu şekilde hiçlik uçurumunda dolaşan Dasein, yani kendi varlığı için endişelenen Dasein, varolan sınırını aşıp varlığa adım atabilir. “İçimizi daraltıp sıkın şu veya bu değildir, hatta bütün mevcut-olanların ceman toplamı da değildir. Bizi daraltan el-altında-olanların imkanı, yani dünyanın bizatihi kendisidir.

⁸Hiç ve onun hiçlemesi deneyimde –ANGST ayrı bir birey olarak kişiyi de içerecek şekilde bir bütün olarak var olanlar elimizden kayıp gidiyor, bizi her türlü dayanaktan yoksun bırakıyorgöründüğünde bize verilir. Biz yalnızca zaman zaman kaygı duyarız, fakat var olanlar hakkındaki gündelik tutumumuzla bulanıklaşan Hiç sürekli olarak hiçler. (Bal, HDT: 2012)

Havf dindiğinde, hergünkü sözler devreye girer: “aslında hiçbir şey değildi” (Heidegger, 2008a: 197). Böylece Dasein ‘titreyiş’i, sarsılmışlığı, huzursuzluğu ve tedirginliği hissederek yeni bir dünya karşısına çıkar. Her ne kadar kaygı nahoş bir durum olsa da Dasein’in farkında olmasına götüren yegane yoldur. Heidegger’in üzerinde durduğu hiç, kaygı duyma ile birlikte düşünüldüğünde bize az önce olanlar “hiçbir şey değildi”ye götürür. Çünkü bu hiçlik serüveni Heidegger’e tam da neden her yerde var olanların değilliği üzerine konuşulur sorusunu sordurur. Böylelikle sadece var olanlara öncelik verilmesi, hiç ile varlık’ın bir görüldüğünü gösterir. Çünkü varlık bir varolan değildir. “Havf, tehditkar olanın yaklaşıacağı belirli buradan ve şuradan gibi yönleri görmez. Tehditkar olanın hiçbir yerde oluşudur havfin nedenini karakterize eden. O hep şuradadır ama yine de hiçbir yerdedir. O kadar yakınımızdadır ki, içimizi sıkır ve nefesimizi daraltır- ama yine de hiçbir yerdedir” (Heidegger, 2008a: 197).

Havf, belli bir şeyin korkusu değil de belirsiz bir şey hakkında yani hiçbir şey hakkında bir korkudur. Yaşadığımız dünyadaki belli bir şeye karşı yönelik olan bir korku değil; dünyada varolma hakkında bir kaygıdır. Demek ki havf, tamamen belirsiz olan bir şey hakkında tecrübe edilen bir şeydir. Heidegger buna hiçlik ve hiçbir yer karşısındaki endişe der.

Endişe, doğa ve doğada bulundurduğumuz araçlara karşı duyulan duygu durumları taşısa da farklı şeylere odaklanır. Çünkü o, dünyada olan bir şey değilken aynı zamanda dünyada spesifik nesnelere bağlantılıdır. Bu yüzden dünyevi bir takım şeylerle çözülemez ya da giderilemezken, işaret ettiği nesnelere yönelerek hiçliği duyumsatır. Demek ki bu, hiçlik ya da bir takım şeylerle ilgilidir. Dasein’in günlük yaşamda tecrübe ettiği bir şey karşısında duyulan bir histir ama nesnesi sanki hiçliktir. Dünyada olan bir şeye yönelmediği için hiçliktir. Dolayısıyla nesnesi hiçbir yerdedir; ancak Dasein kendisine yönelerek bunu duyumsayabilir. “Endişeli olma kökensel olarak doğrudan doğruya dünyayı dünya olarak açığa serer. İlk olarak dünya-içinde varolan-şeylere bakılmaksızın inceden inceye yalnızca dünyanın düşünülmesi ve sonra onun önünde endişenin doğması değil, ama endişenin ruhsal durum kipi olarak her şeyden önce *dünya olarak dünyayı* açığa sermesi söz konusudur. Bu gene de endişede dünyanın dünyasallığının kavrandığını

imlemez”(Heidegger, 2004: 273). Böylelikle Varoluşsal ruhdurumu olan endişe, Dünyanın varoluşsal olarak ne olduğunu açığa çıkarır. O halde dünya içinde Varlık olan Dasein’in dünyaya katılan ve ondan pay alan bir varlık türü olarak ne anlama geldiğini açığa çıkarır; fakat endişe temelli bir açığa serilmişliğin söz konusu olduğu anlamına gelmez.

Endişe yalnızca ...önünde endişe değil, ama ruhsal durum olarak aynı zamanda ...hakkında endişedir. Önünde endişenin derinden endişelendiği şey oradaki-Varlığın belirli bir Varlık türü ve olanağı değildir. Aslında gözdağının kendisi belirsizdir ve buna göre gözdağı vermekle olgusal olarak şu ya da bu somut ‘olabilme’ nin içine işleyemez. Hakkında endişenin endişelendiği şey dünyadaki-Varlığın kendisidir”(Heidegger, 2004:273).

Varolma her zaman olgusaldır, Varoluşsallık özsel olarak olgusal olarak yoluyla belirlenir. Oradaki-Varlık olarak Dasein’in olgusal olarak varolması sadece fırlatıldığı dünyada ‘olabilme’ değildir; aynı zamanda tasa ettiği dünyanın ondaki endişesinde içerilen bir yönü olarak kendini dünyaya absorbe eder. “Endişe, oradaki-Varlığı hakkında endişeli olduğu şeye, en asıl ‘Dünyada Olabilme’ sine geri fırlatır. Oradaki-Varlığı en öz dünyadaki-Varlığı için bireyselleştirir ve bu anlayan bir şey olarak kendini özsel olarak olanaklar üzerine tasarlar. Buna göre hakkında endişe duyduğu şey ile birlikte, endişe oradaki-Varlığı olanaklı-Varlık olarak ve dahası bireyselleşmede bireyselleşmiş bir şey olarak kendiliğinden olabileceği biricik şey olarak açığa serer”(Heidegger, 2004:274). Endişe Dasein’in düşmesinde, onu hem dünyadan hem de başkalarıyla birlikte olmanın vermiş olduğu yorumlamalardan mahrum eder. Dasein’in bir birey olduğunu kendisine hatırlatır. Dasein, endişe duyduğu şeyden dolayı olanaklı Varlığa ve bireye dönüşür. Dünyaya fırlatılan Dasein’in ortasında-Varlık olarak insanın kamusalılığı tanıdık olmayan her şeyi bastırıldığı için, çoğunlukla gizli endişe ile örtülü kalan tekinsizliğin önünden kaçış kendini duyurur. Endişe dünya içindeki Dasein’da kendi kendisini seçme ve kendi kendisini kavrama özgürlüğü için onun Varlığını açığa çıkarır. “Endişe oradaki Varlığı Varlığının asıllığı için, olanak olarak her zaman o olduğu asıllığı için özgür-Varlığının önüne getirir. Ama bu Varlık aynı zamanda dünyadaki-Varlık olarak oradaki-Varlığın ona teslim edildiği şeydir”(Heidegger, 2004:274). Endişeli Dasein, kendi kendisini seçme özgürlüğünde bulunur ve yukarıda da değindiğimiz gibi bir

birey olarak kendini keşfeder. Endişeli olan Dasein, bu şekilde Varlığının asıllığını bulur fakat bu durum, dünyaya teslim olmuşluğun resmidir. “Hakkında endişenin endişelendiği şey kendi önünde endişenin endişelendiği şey olarak ortaya serilir: Dünyadaki-Varlık. Endişenin ‘ne hakkında’sının ve ‘ne önünde’sinin aynılıkları giderek endişeliliğin kendisine dek genişler. Çünkü endişelilik ruhsal durum olarak dünyadaki-Varlığın temel bir türüdür” (Heidegger, 2004: 274). Dasein’in üzerine endişelendiği her ne ise, yine dünya-içindeki-Varlık olarak Dasein’ı açığa çıkarır. Açığa sermenin açığa serilen ile varoluşsal aynılığının yanı sıra dünyanın dünya olarak ve Dasein’in ise bireyselleşmiş “olabilme” olarak açığa serilmesi endişe fenomenine açıklık kazandırır.

Endişenin temel ruhsal durum olarak böyle bir yolda açığa sermesi konusunda yine oradaki-Varlığın gündelik yorumlaması ve söylem en ön yargısız kanıtı sağlarlar. Ruhsal durum, “birinin nasıl olduğunu” ortaya serer. Endişe içindeki biri “tekinsiz”dir. Burada oradaki-Varlığın endişede kendini onun ortasında bulduğu şeyin kendine özgü belirsizliği en yakından anlatım kazanır: Hiçbir şey ve Hiçbir yer. Ama tekinsizlik burada aynı zamanda “evinde olmama” demektir. ...içinde Varlık ‘evde-değil’in varoluşsal “kip”ine girer (Heidegger, 2004:275).

Endişe fenomeninin ayırt edici bir ruhdurumu olması söz konusu olduğunda, Dasein bunu günlük yaşantısında açığa vurur. Her zaman şu ya da bu ruhdurumu içinde olan Dasein, endişeliyken kendini bir tarafa yerleştiremez. Çünkü artık kendiliğinden açık olan evdeki Varlığı Dasein’in sıradan gündelikliği içine geri getiremez.

Bundan böyle düşmenin kaçış olarak neyin önünden kaçtığı fenomenal olarak görülebilir olur. Dünya-içinde varolan-şeylerin önünden değil, ama tam olarak varolan-şeyler olarak onlara doğru kaçır – ki bunların ortasında tasa, İnsanda yiterek, dinginleşmiş tanışıklıkta kalmayı sürdürebilir. Düşüşte kamusalığın ‘evde-’si içine kaçır ‘evde-değil’in önünden kaçıştır, eş deyişle fırlatılmış olarak, Varlığında kendisine teslim edilmiş dünyadaki-Varlık olarak oradaki-Varlıkta yatan tekinsizlikten kaçıştır (Heidegger, 2004: 275).

Endişeli Dasein, bu halinden kurtulmak için günlük hayattaki meşguliyetlere tutunur; oysaki bu, tam da dünya içinde olmanın vermiş olduğu bir ruhdurumdur. Endişe Dasein'in dünyadaki-Varlık durumuna aittir ama varoluşsal olarak elönünde-bulunan kipin içinde değil, olgusal oradaki-Varlığın kipinde yani bir ruhsal durum olarak vardır. Tekinsizlik, karanlıkta kalmanın verdiği his gibi Dasein'ı sürekli düşüşte bırakır ve belirsiz bir şekilde günlük hayatında güvensizliğe iter. Dasein'ın tekinsizliği anlayışının gündelik hali, düşmekte olan evde-değili karşımıza çıkaran yüzünü dönmedir.

Hiç kuşkusuz her durumda tam dünyadaki-Varlığın tüm oluşturuçu kıpılarına (dünya, içinde-Varlık, 'Kendi') göre açığa serilmesi her ruhsal durumun özüne aittir. Ama endişede ayırt edici bir açığa serme olanağı yatar, çünkü endişe bireyselleştirir. Bu bireyselleşme oradaki-Varlığı düşmesinden geriye çeker ve onun için asıllık ve asılsızlığı Varlığının olanakları olarak ortaya serer. Her durumda benim olan oradaki-Varlığın bu temel olanakları endişede kendilerini kendilerinde oldukları gibi gösterirler – oradaki-Varlığın en yakından ve çoğunlukla onlara sarıldığı dünya-içinde varolan-şeyler yoluyla kılık değiştirmemiş olarak (Heidegger, 2004: 278).

Dasein'in ruhdurumlarının karakteristikleri olan dünyasallık, başkalarıyla yaşayan Dasein ve Varlık olarak kendi olmak endişe fenomeninde de vardır; fakat buna ek olarak endişe fenomeninde Varlığın kendisi ya da bireyselleşme önceliklidir. Bireyselleşme, Dasein'a dünyaya fırlatılmış olduğu gerçeğini gösterir. Dünya içinde Varlık olarak Dasein, endişelendiğinde, aslında dünyada bir birey olarak yalnız olduğunu anımsayarak ve bu şekilde dünyasallığı kendine açarak kendi için bu duygu durumuna girer.

5.2. Kaygı Olarak Oradaki-Varlığın Varlığı

Dasein'a dair bütünsellik yapısını ontolojik olarak kavrama çabamızda, sormamız gereken önemli bir şey de endişe fenomeninin ve onda açığa serilen şeyin oradaki-Varlığın bütününi fenomenal olarak verip veremeyeceğidir. Çünkü endişeli olma durumu, bir ruhdurumu olarak dünyadaki-Varlığın bir yapısıdır. Önünde endişe duyulan şey, dünyaya fırlatılmış olan Varlık iken, hakkında endişe duyulan şey ise dünyada içerisinde 'Olabilme'dir.

Endişe fenomeni buna göre oradaki-Varlığı olgusal olarak varolan dünyadaki-Varlık olarak gösterir. Bu varolan-şeyin temel varlıkbilimsel karakterleri varoluşsallık, olgusallık ve düşmüş-Varlıktır. Bu varoluşsal belirlemeler kimi zaman içlerinden biri eksik olabilecek parçalar olarak bir bileşiğe ait değildirler; tersine, onlarda kökensel bir bağlantı örülüdür ki, yapı-bütünüün aranan bütünlüğünü oluşturur. Oradaki-Varlığın sözü edilen Varlık-belirlemelerinin birliğinde onun genelde Varlığı varlıkbilimsel olarak ayrımsanabilir olur. Bu birliğin kendisi nasıl nitelenecektir? (Heidegger, 2004:278).

Şimdiye dünya içinde Varlık olan Dasein'in varoluşsal tarzlarından olan endişe kavramının Dasein üzerindeki varoluşsal etkisi ve dünyayı açığa sermedeki rolünü açıkladık. Dünya'da olduğu için kendi'nde endişe eden Dasein, yine Varlık tarzları ile bir bütünü oluşturur. Dasein'in bu Varlık tarzları ile bütünselliğini gün yüzüne çıkaran ise aşağıda inceleyeceğimiz ruh durumudur. Oradaki-Varlık olarak Dasein, varolan-şey olduğu için Varlığın kendisi önemlidir. Buradaki önemi kendini anlamının, kendini olabilmeye doğru tasarlayan Varlık olarak anlamının Varlık-durumunda açık kılınmasından dolayıdır.

Oradaki-Varlık kendini Varlığında her durumda daha şimdiden kendi kendisinin bir olanağı ile birleştirmiştir. En öz 'Olabilme' için ve böylelikle asıllık ve asılsızlık olanağı için özgür-Varlık kendini kökensel, ögesel bir somutlaştırma içinde endişede gösterir. Ama en öz 'Olabilme'ye doğru Varlık, varlıkbilimsel olarak, oradaki-Varlığın Varlığında her durumda daha şimdiden kendi önünde olması demektir. Oradaki-Varlık her zaman daha şimdiden "kendi ötesinde"dir – o olmayan başka varolan-şeylere karşı davranma olarak değil, ama onun kendisi olan 'Olabilme'ye doğru Varlık olarak. Özsel "önemlidir" anlatımının bu Varlık-yapısının oradaki-Varlığın kendi-önünde-Varlığı olarak anlıyoruz (Heidegger, 2004: 279).

Dasein, dünyada varolduğunu bilir ve kendini Varlığını önemser; başka bir ifadeyle, Dasein kendi üzerine düşünür, olanakları doğrultusunda kendini kavrar, anlamaya çabalar. Olabilme olanaklarının farkında olan Dasein, kendi Varlık yapısını kurar. Varlık yapısı Dasein'in yapılanışının bütünselliğiyle ilgilidir. Kendi-önünde-Varlık dünya olmadan bir insan egzistansı olarak kendini gösteremez. Bu yüzden

dünyada olmaklıkla kendi ötesine geçebilen bir Varlık olur. Kendi-önünde-Varlık, daha şimdiden bir dünyadaki Varlıkta kendi önünde olur. Oradaki-Varlığın varlıkbilimsel yapı bütünüünün biçimsel varoluşsal bütünlüğü buna göre şu yapı içinde anlaşılmalıdır: “oradaki-Varlığın varlığı – ki ‘(dünya-içinde karşılaşılan varolan şeylerin) ortasında-Varlık olarak dünyada-daha-şimdiden-kendi-önünde Varlık’ demektir. Bu Varlık salt varlıkbilimsel- varoluşsal olarak kullanılan kaygı teriminin imlemini doldurur. Tasalılık ya da kaygısızlık gibi varlıksal olarak denmek istenen her Varlık eğilimi bu imlemden dışlanmış kalır” (Heidegger, 2004: 280). Dasein’in bir yapısallığı olarak kendi önünde-Varlık’ta tasa edilen ya da kaygı duyulan dünya içinde el-altında-bulunan şeylerin ortasında Varlık ve düşmekte olan Varlık aslında bir birini kapsar. O halde kaygı Dasein’in dünyaya katılan ondan pay alan bir varlık türü olarak ne anlama geldiğini açığa çıkarır. Demek ki kaygı çok derin seviyelerde insan varoluşunda olan bir şeydir ve insan ile dünyanın birbirleriyle ilişkili olarak en temel kavrayışlarını açığa çıkarır.

Dünyadaki-Varlık özsel olarak kaygı olduğu için, bu nedenle önceki çözümlemelerde elaltında-bulunanın ortasında Varlık tasa olarak, Başkalarının dünya içinde karşılaşılan birlikte-oradaki-Varlığı ile birlikte Varlık ise esirgeme olarak alınabildi. Bir şeyin ortasında-Varlık tasadır, çünkü temel yapısı kaygı yoluyla bir içinde Varlık yolu olarak belirlenir. Kaygı diyelim ki salt olgusalıktan ve düşmeden kopmuş varoluşsallığı nitelendirmez; tersine, bu Varlık-belirlenimlerinin birliğini kucaklar. Buna göre, kaygı birincil olarak ve dışlayıcı olarak ‘Ben’in kendisine doğru yahtılmış bir davranışı demek de değildir. Tasa ve esirgeme ile andırım içinde “kendi-için-kaygı” gibi bir anlatım bir genelleme olurdu. Kaygı ‘kendi’ye doğru tikel bir davranış demek olamaz, çünkü ‘kendi’ varlıkbilimsel olarak daha şimdiden kendi-önünde-Varlık yoluyla nitelenmiştir; ama bu belirlenimde kaygının öteki iki yapısal kısıpı ‘daha-şimdiden ...içinde-Varlık’ ve ‘... ortasında-Varlık’birlikte koyulurlar (Heidegger, 2004:280).

Kendi Olabilme’sine doğru Varlık olarak Dasein’da, kendi önünde-Varlıkta, özgür-Varlık olanağının varoluşsal olarak ontolojik yorumu yatar. Bu bağlam içerisinde kendi-olabilme, onun uğruna oradaki-Varlığın her durumda olgusal olarak nasılsa öyle olduğu şeydir. En temelde varolmak aslında kaygıyla bağıntılı olmak

demektir. Kaygı Dasein'in dünyada varolmasının en temel biçimidir. Bu kaygılar Varoluşumuzda olması gerektir. Başkalarıyla birlikte dünyada olan Dasein, nihayetinde tasayla yaşayan bir varlıktır. Bu yüzden Heidegger, ora'da olan Varlığın tasalı hali olan kaygıyı insan egzistansının varoluşundaki temel öğeler olan fırlatılmışlık ve olgusalıktan bağımsız ele almaz. Bu durumda Grene'nin de kullandığı gibi 'Kaygılanıyorum, o halde varım' olarak ünlü mottoyu çevirerek kullanabiliriz. Gerçekte Heidegger'in böyle bir söz söylememiş olmasına rağmen bu söz Heidegger'in bağlandığı Dasein'in en temel özelliğinin önem seviyesine çok uygun düşer. Bu bağlamda kaygı insan varlığını anlamlı kılar, kişinin hayatının en temel meselesi haline gelir ve nihayetinde bu kaygı varoluşun gizemini bize doğrudan sunar. Heidegger, dünya içindeki Dasein'in varoluşunu oluşturan bütün özelliklerin hergünkü hayatın vasatlığı içinde kaygı temelli yer aldığı ileri sürer. Atılmışlık-düşüş (onlar'ın dünyasında erimek), birlikte varoluş (Dasein'in yaşayan geçmişi), ruhdurumları ve anlayış Dasein'in varoluşunun temelindedirler ve bunlar birbirinden ayrılamazlar. Başka bir deyişle insan egzistansına türetilmiş veya sonradan ekleme bir tek özellik yoktur. Ayrıca bütün özellikler eş zamanlı olarak Dasein'in varoluş tarzında kaygı ile bağlantılı olarak bulunur. Diğer bütün özellikler var olmadan bir tek özellik varolamaz. Heidegger için, Dasein'in temel durumu kaygıdır ki bütün diğer özellikler kökenini bunun içinden alır ve onun vasıtasıyla birleştirilir olduğu için en temel durumdur. Diğer bir deyişle bir bütün olarak kaygı Dasein'da açığa çıkar. Dasein'in içinde yer aldığı evren, dünyadaki bütün aidiyetlerimizi oluşturan en temel özellik olduğundan dolayı birleşmiş bir bütün olarak bize varlık bilincini sağlar. Kaygı, otantik bir varlık için gerekli olan otonom Dasein'in hayatına tutarlı ve birleştirici bir potansiyel yapıyı sağlar.

Tarihsel açıdan baktığımızda, Heidegger'in yaptığı çözümlemelerin gerisinde *Varlık ve Zaman* adlı eserinde gösterdiği gibi, Varoluş, her zaman kesin bir veri olarak ortadadır. Kaygı, Dasein'in dünyada varoluşunun ontolojik *a priori* bir koşuludur. Heidegger *Varlık ve Zaman*'da tüm yapının kökünde Dasein'in anlamının farklılığının bilinmesi için 'a priori' kavramının bilinmesini savunur. Başka bir deyişle varoluş konusunda ilkel (geride kalan) anlama sahip olmak, öncelikle tüm yaşam deneyimlerini ve bu dünyadaki anlamını sunar. Heidegger 'a priori - existentials' kavramları ile kaygılı varolanı anlamamızı sağlar. Varolmak ve anlayış konusunda

her açıklama Dasein'ın özel farklı bir versiyonu anlamına gelir. Heidegger kaygılı varolanı bütünüyle araştırıp, Dasein'ın 'a priori' dünya da birlikte Varolma anlayışı üzerinde durarak, Varlığın anlamını bilmek için Dasein'ın sınırlarının temelini oluşturur. Bu bağlamda Dasein nesnelere ilişkisinde bir nesne değil, bir kaygı varlığıdır; ayrıca bunu sadece kendinde ve kendi için bireysel olarak duyumsamaz. Kaygı, Dasein için bir yerde varolmanın karşılıklı bağımlılık ve bağımlılık olduğunu gösterir. Aslında bu durum herkesin herkesle, herkesin dünyayla karşılıklı bağımlılığını dile getirir. "Kökensel yapı bütünlüğü olarak kaygı, varoluşsal olarak ve a priori olarak", oradaki-Varlığın her olgusal "tutum" ve "durum"unun "önünde", eş deyişle her zaman onlarda yatar" (Heidegger, 2004: 281). El-önünde-bulunan bir şeyin belirlenimi kaygı karakterini taşır. Tutum ve durum bir varolan-şeyin Varlık olanaklarıdır ki, bunun Varlığı kaygı olarak belirlenmelidir. Heidegger'e göre "özel olarak parçalanamaz bütünlüğü içindeki kaygı fenomenini isteme ve dileme ya da dürtü ve düşkünlük gibi tikel edimlere ya da itkilere" (Heidegger, 2004: 282) doğru çevirmeye çalışmak, bu fenomenlere benzeştirmek ya da onlardan oluşturma girişimleri anlamsızdır.

İsteme ve dileme varlıkbilimsel olarak zorunlu bir yolda kaygı olarak oradaki-Varlıktan kök alırlar ve yalnızca Varlık-anlamına göre bütünüyle belirsiz bir "akış"ta yer alan varlıkbilimsel olarak ayrımsız yaşantılar değildirler. Bu düşkünlük ve dürtü açısından daha az geçerli değildir. Onlar da genelde oradaki-Varlıkta arı olarak sergilenebilir oldukları ölçüde kaygıda temellenirler. Bu durum dürtü ve düşkünlüğün varlıkbilimsel olarak giderek salt "yaşayan" varolan şeyi oluşturmalarını dışlamaz. Ama varlıkbilimsel temel "yaşama" durumu gene de kendi başına bir sorundur ve ancak indirgemeci yoksunlaştırma yolunda oradaki-Varlığın varlıkbiliminde açındırılabilir (Heidegger, 2004: 282).

İsteme ve dileme gibi düşkünlük ve dürtü de kaygıdan beslenirler. Bu fenomenler birbirinden tamamen kopuk değildir. İsteme, tasarlanan varolan-şey, tase edilecek bir şey olarak kavranır. Denilebilir ki isteme her zaman istenen bir şeye aittir ve kendini onun uğruna'dan belirlemiştir. Dilemede de oradaki-Varlık Varlığını olabilmeye doğru bir değişim yaşar. Olanaklara doğru Varlık kendini kimi zaman dileme olarak gösterir. Tüm bunlara baktığımızda Dasein'ın günlük hayatta kendiyile

mücadele edişi, kaçınılmaz sıkıntısıyken onu arındırarak huzura erdirecek olan Varoluşsal yapısıdır. Dasein'in yaşadığı bu gerilim öncelikle Dasein'in tahrip edici olduğu ve anlamsız gördüğü yeryüzünde görünürde hiçbir neden olmaksızın atılmış olduğunu açığa çıkaran kaygı ile birlikte düşünölmelidir. Çünkü Dasein, "Doğum ve yaşam arasında dünyayı hem koruma hem de ona tutunma aracı haline gelir. İşte bu nedenle özü varlığı dert edinmeyle tanımlanmalıdır" (Nalbantoğlu, 1997: 138). diğere varlıkların varoluş olanakları olmadığı için öyle bir dertleri de yoktur. "Tam varlıkbilimsel 'çevren'in görülebilir olması ya da giderek genel olarak yalnızca tanıdık olması bile gerekmez her zaman belli sınırlar içinde uygun olarak "betimlenebilecek" bu sözü edilen fenomenler karşısında, kaygı hiç kuşkusuz varlıkbilimsel olarak "daha erken"dir" (Heidegger, 2004: 282). Ontolojik olarak geniş bir bakış açısıyla düşündüğümüzde isteme, dileme, düşkünlük ve dürtü kavramları bir sınıf ise kaygı, bunları içinde barındıran evrendir ki o, Dasein'in daha dünyaya fırlatılırken üzerinde taşıyarak getirdiği bir ruh durumudur.

5.3. Oradaki-Varlığın Kaygı Olarak Varoluşsal Yorumunun Oradaki-Varlığın Ön-Varlıkbilimsel Öz-Yorumlamasından Doğrulanması

Oradaki-Varlık olarak Dasein'in ontolojik yorumu, bizi, bu Dasein'in kendini ön ontolojik yolda "kaygı" olarak yorumlamasından dolayı *varoluşsal kaygı kavramına* getirmiştir.

Oradaki-Varlığın Analitiği insanbilimin varlıkbilimsel bir temellendirmesini hedeflemez; temel olarak varlıkbilimsel bir amacı vardır. Bu amaç hiç kuşkusuz örtük olarak şimdiye kadarki irdelemelerin gidişini, fenomenlerin seçimini ve çözümlemenin ilerlemesinin sınırlarını belirlemiştir. Ama Varlığın anlamına ilişkin yol gösterici soru ve bunun geliştirilmesi açısından, şimdi araştırmamız bu noktaya dek kazanılmış olanlar için belirtik bir inanca yer vermelidir. Ama böyle bir şeye tartışılan şeylerin dışsal bir toparlanması yoluyla ulaşamaz. Daha çok, varoluşsal Analitiğin başlangıcında ancak kabaca belirtilebilmiş olan şeyler kazanılanların yardımı ile bir anlayışa doğru yoğunlaşılabilir (Heidegger, 2004:290).

Dasein'in kendi ontolojik belirliliğini yorumlama ediminde, Dasein'in yapılanışının bütünü kendi birliği içinde varoluşsal kaygı kavramında kendini ortaya

koyar. Kaygı fenomeni ve tüm temel varoluşsallar, Dasein'ın ontolojik bir temellendirmesini amaçlamaktan ziyade, ontolojik çıkarsamalarda bulunmayı niyet eder. Asıl amaç olan Varlığın anlamı sorusuna da Dasein, Varlık anlayışı varsa ulaşabilir ki bu, yukarıda bahsettiğimiz fenomenler çerçevesinde gerçekleştirilir. Nihayetinde Dasein'ın varoluşsal analitiği hususunda açığa serilmişliğinin çözümlemesi onu, dünya içinde Varlığın olgusallığında, birlikte Varlık olmasında, Kendi ve kaygı duyan Varlık olmasında gözler önüne serilmiştir. Heidegger'in kaygı kavramından Dasein varoluşunun öz-niteliğini ve bu nitelik mahiyetinin ne olduğunu ve aynı zamanda yaşantı kaynaklı felsefesini anlamak, Dasein'ın kendi yaşamını kendi belirlemek zorunda olduğunu göstermek için bir dialogtan alıntılarla, Hans Kunz sorar:

Heidegger'de insani Varoluş'un kavranıp tanınması için kaygı bir araçtır. Fakat Heidegger'in Metafizik Nedir? adlı kitabında bir bölümde, burada Kaygıda ve dolayısıyla Hiçlikte Varoluşun saf ya da çıplak bir duruma geldiği açıklanır. Fakat Heidegger'in bu saf varoluşu ne anlamda kullandığı anlaşılmamaktadır. Walter Schulz: Aslında insanın kaygı yoluyla saf Varoluşa indirgenmesi, kaygının en önemli anlamını taşımaktadır. İnsanı belirleyen artık ne olduğunu belirten bir belirleme değil, yalnızca eylemdir. Yani hiç kimse çıkıp da bir insana ne yapması gerektiğini söyleyemez. Sartre'nin dediği gibi "insan özgürlüğe mahkum edilmiştir (Ditfurth, 1991:19).

Burada kastedilen Varoluş, bir belirlenim ya da mahiyet değil, Dasein'ın yaşamında kendi oluşturmak durumunda kaldığı çoğu zaman düşüncelerimizi pratik etkinliklere dönüştürme işi olan kaygılanmalardan kaynaklanan bir varoluşsallık karakteristiğidir. Mesela işimi kaybetme kaygısıyla işe geç kalmamaya çalışmak gibi. Dasein ile Dünya arasındaki ilişki nesne ile özne arasındaki ayrım gibi bir şey değildir. Masa, çekiç gibi bir alet olmayan Dasein; kaygıyla anlam bulur. Eş deyişle dünyadaki nesnelere, aletler araçtır ama Dasein insan egzistansı olarak farklı olduğunu kaygıyla gösterir. Dolayısıyla yaşam ve dünyayla bir bütün olarak ilişkisini sorgulamayı kesen insan egzistansı da yaşamla bağına kesmiş, bir alet gibi, masa, tahta gibi yaşıyor demektir. Varoluşsal dünyayla ilgili ilk ve asıl Varoluşsal ruhdurumu olan kaygı, Dasein'ın dünyayla olan ilişkisinde en belirleyici durumdur. Eşdeyişle kaygı, Dasein'ın doğasıyla olan en temel ilişkisini açığa çıkaran durumdur.

Sonuç olarak temel ruhdurumu Heidegger'e göre kaygıdır (Angst). Ayrıca kaygı, "Dasein'in kendi seçtiği biçimlerde ya da kendi tercihleriyle varoluşuna anlam katma özgürlüğüne gitmesine yol açar. Dolayısıyla kaygının dünyayı bana nasıl gösterdiği benim dünyam için çok önemlidir. Çünkü Dasein, kaygı aracılığıyla dünyayı görür" (Brock, 2008: 53).

Bu bağlamda kaygı aynı zamanda insan egzistansının özgürlüğüne ilişkin ilk deneyimdir. Bu özgürlük şeylerden ve öteki insan egzistanslarından serbest olma anlamında özgürlüktür. Bu benim kendisini gerçekleştirmek için bir başlangıç anlamında özgürlüktür. Kaygı kendim hakkımda kendim için özgür bir biçimde başlayabilmem için şeylerden ve diğer insanlardan kopmaktır. Çünkü toplumsal alan tehlikeler ve tehditlerle dolu bir yer olarak görülebilir. Kaygısının sürekli olduğunun farkında olmayan Dasein için dünya-içinde-olmak onun otantik bir duruşa sahip olmaması anlamına gelir. Bu şekilde Dasein, ölüm düşüncesinden de uzak ve aslında gerçekten "yaşıyor" olmamaktadır. Kaygısının ve korkularının ayırıcılığı olan başka bir Dasein için ise "özgürlüğün" kapıları açılır. Korku aracılığıyla kendini dünya-içine bırakan Dasein, kendi olur ve "özgürlüğe" düşer. "Dünya yalnızca elaltında bulunan şeyleri dünya-içinde karşılaşılan varolan-şeyler olarak özgürleştirmekle kalmaz ama oradaki-Varlığı ve birlikte-oradaki-Varlıkları içindeki Başkalarını da Özgürleştirir. Ama bu çevresel olarak özgürleştirilen varolan-şey, en öz Varlık anlamına karşılık düşen bir yolda başkaları için karşılaşılabılır olarak birlikte oradadır" (Heidegger, 2004: 184). Aslında kaygı ruhdurumu tıpkı insanı silkeleyip uykudan uyandırmak gibi bir şeydir. Heidegger kaygıyı otantik potansiyele sahip insanlar için insanın sarsılarak uyanması için gerekli olan ruhdurumu olarak görür. Burada Heidegger, dünyayla, toplumla ya da başka Dasein'lerle beraber olmayın demez; aksine insan egzistansının dünyasının büyük bir kısmı diğerleriyle birlikte olan varlık, plan yapan varolan olmasıdır. Dasein, kamunun ya da kalabalığın ona dayattığı anlamların içine gömüldüğünde korkuyla günlük yaşayışını sürdürür. O sadece kalabalığın içerisindeki bir parçayı simgeler. Kaygı, Dasein'a bir egzistensiyelliği olduğunu dolayısıyla onun kendi kimliğinin farkında olması gerektiğini gösterir. "Havf Dasein'da en zati varlık imkanına doğru var olmayı, yani kendi-kendini-seçmenin ve kendi-kendini-yakalamanın serbestliği için hür olmayı açılar" (Heidegger, 2008a: 196). Kaygılanan Dasein'ın dünyasına baktığımızda,

dünyanın Dasein ile olan bağı kopar ve bu kopuş onu özgürlüğe doğru götürür. Elbette Dasein bunları yaşarken sıkıntılar ve buhranlar geçirir; fakat eğer Dasein kaygı duyuyorsa, zaten bunu biliyor demektir. “Dasein’in ontolojik varoluşunu ortaya çıkaran ruh durumu korkudur. Dasein’in ontolojik varlığını ortaya koyan ve belirleyen ise kaygıdır. Kaygı ya da anksiyetenin korku nesnesi belirsizdir. Belirsizliğin verdiği ruhdurumu Dasein’in diğer varlıklardan ayrılmasını ve kendine dönmesini sağlar. Kaygı ya da anksiyete Dasein’i dünya-içinde-varlık yapar” (Çüçen, 2003: 72). O halde anksiyete, içsel ve bir nesne olarak ortaya çıkmaz. İşte tam da bu noktada Dasein, bu belirsiz korkusundan kaygı duyar. Böylece kaygı, düşünsel olarak karşımıza çıkmaz; o, varoluşsal bir ruhdurumdur. Dünya ayaklarımızın altından kayıp giderken biz de zora gireriz. Dünyada yaşayan Dasein için inotantik hayat tamamen şeylerle ve diğer insanlarla ilişkili olarak ilerler. Bu, bir tür akışına bırakmak, bulanık bir suya dalıp çıkmak ve dünyanın sıradanlığında boğulmaya benzer. İşte kaygı dalganın geri çekilmesi, suyun gitmesi insan egzistansını orada öylece kumda bırakması gibi bir şeydir. “Köklü korku her an Varolmada uyanabilir. Uyandırılması için olağanüstü bir şey gerekmez. Ona yol açabilecek olanın önemsizliği, egemenliğinin derinliğine uygundur. Korku, sıçramaya sürekli hazırdır, fakat bizi sarsıntıya düşürmek için sıçradığı pek arada bir görülür” (Heidegger, 2009a: 38). Varoluşsal bir ruhdurumu olarak kaygı, Dasein’in varoluşsal olarak ne olduğunu açığa çıkarır. Aslında korku dünyevi bir şeyle ilgiliyken kaygı Dasein’in varoluşuyla ilgilidir. Demek ki kaygı, insanın dünyada varolma biçimiyle ilgiliyken korku aslında psikolojik temeli olan bir durumdur. İnsan ve dünyanın bir bütün olmasıyla kaygı açığa çıkar. Kaygıyı, çok daha genel bir tablo olarak gösterirsek, korku bu genel tablo içinde bir parçayı gösterir. Yine kaygı, Dasein’in günlük hayata ilişkin yapıp etmelerinin anlamlı olup olmamasını etkileyen bir şeydir. Demek ki dünyanın bize verilme biçimlerinde anlamlı bir temel yoktur. “Garipliğin ruhdurumu olarak Angst daha önce *Varlık ve Zaman*’da işaret edildiği üzere varoluşun mümkün imkansızlığın hiçliği olarak ölüm karşısındaki korkudur. Burada Angst’in doğurduğu garipliğin bir bütün olarak varolanların geri çekilmesi veya kayıp gitmesiyle hiçliği açığa çıkarması söylenir” (Heidegger, 2010: 62). Böylelikle hiçliği hissetmek rahatsız edici bir deneyimdir. Ama hiçlik varlığın kalbinde yatar. Çünkü Varlığı varlık yapan hiçlik iken Dasein’i Dasein yapan kaygıdır. Böylece insan egzistansının varlığını anlamlı kılan şeyin önemli bir kısmı,

onun bu dünyaya fırlatılmışlığıdır. Bu yüzden Dasein’ın belli bir durumda olması yani fırlatılmışlığı demek, onun etrafını çevreleyen kültürün içerisinde doğup, zaman ve tarihsellikler içerisinde kendini kuşatması demektir. Dünyaya-atılmış-olma ve ölüm karşısındaki kaygıdan hareketle Dasein, varoluşun içine düştüğünü, güvensizliğe düştüğünü ve “hiç” olduğunu hissettiği bir durumla baş başa kalır. İnsan egzistansı, bu sıkıntı veren duruma katlanmalıdır ki Heidegger bunun için cesur olmak gerektiğini vurgular. Ölümü ertelemek ve hiç yokmuş gibi davranmak varoluşun güvensizliğine katlanmamak olduğu için ölüm hep akılda kalmalıdır. Asıl varolmak, kitle içinde yokolmayı aşıp, kendi benliğini bulan Dasein’dadır ki ancak dünyaya fırlatılmış bu Dasein ölüm kaygısını aşar. Öte yandan Dasein otantik olmamayı seçip günlük dünya içerisine gömüldüğünde, robot gibi günlük rutinleri şekillendirdiğinde daha kolay yaşadığını düşünür. Bunun karşısında kaygı fırlatılmışlığının farkında olan Dasein’a tüm anlamlar dizgesinin aslında hiçbir şeye dayanmadığını gösterir. Demek ki Dasein kaygıyla beraber tüm anlam sistemlerinin aslında kumdan kaleler olduğunun farkına varır. Kaygı Dasein’ı günlük yaşamdan çekip aldığına ona bir temelden yoksun olduğunu ve bu dünya tarafından yüklenilen, verilen anlamlar bakımından artık onun kendini tanımasını sağlar. Zaten kaygı ortaya çıktığında bu içine fırlatılmış olduğumuz anlamlar öbeğinin anlamı olmaz. Kendini dünyadan ve başkalarından çekmiş bir Dasein olunca bunlar artık önemsizleşir. Kaygıyla bu alanlardan farklı olarak bir anlam duyumsarız. O halde kaygı aslında insan egzistansına gerçekte hiçlik olduğunu, bir özünün olmadığını gösterir. “Dasein’ın bir varlık imkanı olan havf ve onunla birlikte açılan Dasein’ın kendisi, Dasein’ın asli varlık bütünlüğünün belirtik çerçevesinin fenomenal zeminini sağlamaktadır” (Heidegger, 2008a: 193). Heidegger için ruhdurumları insan varlığının kendisini açmasının asli biçimleridir. Özellikle bu ruhdurumlarının en temeli olan kaygı, beni eş deyişle Dasein’ı açık kılan ruhdurumdur. Dasein dünyadaki bir varolandır, günlük varoluşu onun dünyadaki şeylere tamamen gömülü olmasıyla belirlenir. Dünya insan egzistansını belirler, onu hayrete düşürür ve onun yaşamı bir takım yapıp etmelerle dolu geçer. “Havfin nedeni dünya-içinde bir varolan değildir. Bu yüzden de onunla özsel bir ilintilik içinde olamaz. Havfin nedeni bütünüyle belirsizdir. Bu belirsizlik, hangi dünya-içindeki varolanın tehditkar olduğunu fiilen muallakta bıraktığı gibi, dünya-içindeki bu varolanın esasen ‘ehemmiyetli’ olmadığını da ifade eder” (Heidegger, 2008a: 197).

Kaygı aslında felsefi bir ruhdurumu olarak Dasein'a sağlam bir zemin vermez; üstelik bu güvensizlik duygusu, Dasein'ın içine fırlatıldığı dünyayı anlamaya ve kaygıyı kabullenip onunla yaşamaya başladığında bu his değişir. Heidegger'e göre kaygı çok nadir ve çok incelikli bir ruhdurumdur, huzur ve dinginlik duygusuyla karşılaştırılabilecek bir ruhdurumdur çünkü ancak kaygıyla insan egzistansı özgür ve otantik benini açığa çıkarabilir. Kaygı ben'in kendisini ayırt ettiği ve benin kendisinin farkında olduğu temel ruhdurumdur. Kaygı kararsızlığı, ümitsizliği, gece terlemelerini gerektirmez. Kaygı en masum anlarda bile ortaya çıkabilir. Örneğin bir trende seyahat ederken, bir kitap okurken ya da insanların konuşmalarına kulak misafiri olurken birden bire bir anlamsızlık duygusu insanı sarıverir.

Bunun yanında Dasein olarak kaygılanmamız gereken öyle durumlar vardır ki otantik varoluşumuzun haklı ve saf düşünmesi olarak bizi anlamlandırmalardan yoksun bırakır. Jürgen Habermas'a göre " ... bazı özel türden kaygılar var ki, bizde bunlardan acaba yeteri kadar yok mu? Örneğin, atom bombasına karşı duyulması gereken türden bir kaygı?" (Ditfurth, 1991: 126). Günümüze geniş bir konjonktürden baktığımızda betimleyebileceğimiz şöyle bir durum ortaya çıkar: Dasein'lar kendilerini anlamlarla dolu bir dünyada dünyayı da evi olarak, yakın ve samimi görür. Ama kaygı duymaya başladığı anda bunlar değişip gider; çünkü anlamsızlaşır ve dünya ayaklarının altından kayıp gider. Dasein için o anda onun Varlığı raydan çıkar ve evi ya da dünyası onun için yabancı bir şey haline gelir. Dasein, sevdiği bu yaşam oyununda sevdiği bir oyuncuyken kaygıyla birlikte artık bu oyunun seyircisi ya da temaşa edeni olur; bu nedenle mücadeleyi, aynı zamanda yaşamı etkilemeyi gereksiz bulur.

Kierkegaard'ingörüşüne göre Hristiyanlığı seçerek, aslında Tanrının huzurunda bireyin kendisiyle bağıntısını, içselliği ve Hristiyanlığın gerektirdiği ızdırabı seçeriz. Kaygı ya da ürpertikavramı da bu ıstırapla devreye girer. Heidegger'de de kaygının, korkudan farklı olarak hiçbir nesnesi yoktur. Kaygının nesnesi olsa olsa yokluk olan bir şeydir. İnsan varoluşunun zorunlu yönleri olan özgürlük ve imkan zorunlu olarak kaygıyı içerir. İşte bu nedenle kaygı her yerde hazır bulunmaktadır (Macintyre, 2001: 10).

Kierkegaard Dünya içerisindeki kaygıyı özgürlükten doğan kaygı olarak ele alır. Heidegger kaygıyı Kierkegaard'tan daha radikal bir şekilde betimler ki, daha önce değindiğimiz gibi kaygı Dünyanın içinde olma kaygısıdır. Ayrıca bu kaygı, ölüm karşısındaki kaygıya dönüşmüştür. Üstelik Heidegger'deki kaygı kavramında Hristiyan inancıyla kurtuluş yolu kesin olarak ortadan kalkmıştır. Heidegger bu bağlamda kaygının ontolojisini yapmıştır. "Heidegger ve Kierkegaard'tan etkilenen Sartre ise kaygının kesin olarak eylemlere ilişkin olduğunu ileri sürer, çünkü ona göre varolan insan ilk önce eylemleriyle kendine düzenli bir Dünya kurmak zorundadır. Jaspers'de ise kaygının değişik biçimlerine dikkat çekilir. Fakat bütününde kaygı, varlığın içine gizlenmeye yol açan bir geçiş noktası olarak karşımıza çıkar" (Ditfurth, 1991: 13). Dasein bir dünya kurup, varolmak zorunda kalma gibi bir durumla karşı karşıyadır. Varolmanın içine atılmış olmayı en güçlü duyumsatan şey, kaygıdır. "Kaygıda söz konusu olan, saf bir olgu olarak Dünyanın- içinde-olmadır. Kaygının temel bir yaşantı olarak yaşanmasının ortaya koyduğu gibi, iç ve dış Dünya'ya ilişkin her güvencenin altında bir güvensizlik duygusu yatmaktadır" (Ditfurth, 1991: 15). Bu durum da varoluşun varoluş olarak içine düştüğü yer olarak düşünülebilir. Heidegger'in ifadesiyle, "Varoluş kendisinin aslında bir Hiç olduğunu yaşamak için tam da bu güvensizliği yüklenmek ve taşımak zorundadır. Kaygıyı öğrenmek olumlu bir durum olarak değerlendirilir. Ama insan bu kaygıyı sürekli beraberinde taşıyamaz, onun üstesinden gelebilmelidir (Ditfurth, 1991: 15). Kaygıyla başa çıkmanın tek yolu onunla yüzleşmektir. Bu da insan egzistansının ne anlama geldiğini 'sorgulayarak' olur. Dasein'lar sürekli olarak kaygıdan kaçmak için dünyevi projelere ve gündelik rutin yaşamlara sığınarak kendilerini uzaklaştırmaya çalışırlar. Bu yüzden kaygıdan kaçınmak için lakırtı, dedikodu, gülme gibi formlar oluşturulur.

Bu, aynı zamanda hiçbir şeyi sorgulamamak demektir. Kaygı işte böyle bir durumda insan egzistansına ne olduğunu tekrar hatırlatır, onun anlam ve önemini gösterir. Dolayısıyla kaygıda dünyada bulunduğu anlamlara, başkaları tarafından anlamlandırılmaya bir karşı olma durumu vardır. Hep sorgulayan, bir şeyler yapan insan kaygı duyar. Kaygı insanı günlük, rutin yaşamdan çekip koparır ve o yaşama yeniden dönmesini zorlaştırarak bir anlamsızlığa sürükler. Bu anlamsızlık hissi aslında insan egzistansı ile dünya arasında var olan bir rahatsızlıktır. Bu nedenle

kaygı deneyimiyle Dasein, bireyselleşir ve kendi kendisinin farkında olur. Kaygı hep oradadır; çünkü kaygı, insanın ne olduğuna, insan doğasının ne olduğuna karşılık gelen en temel varoluşsal ruh durumudur. Böylece kaygıdan kaçışın olmadığını hatta kendini kaygıdan gizlemeye çalışmanın kafamızı devekuşu gibi kuma gömmekten başka bir şey olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü kaygı hep orada olarak köşede bizi hazırlıksız yakalamak üzere bekler. O halde yapılacak tek şey, onunla yüzleşmektir. Çünkü Dasein'in yegane varlığına giden yolların anahtarı ondadır. O halde kaygılı olmak, insan egzistansının bir birey ya da kendi olmasını sağlar. Böylece kaygıyla yüzleşen Dasein, ilkin bir birey olduğunun farkına varır. Heidegger'in kaygı kavramı somut örnekleri aşan bir kavramdır. Tasvir amaçlı bir bütün olarak düşünüldüğünde dünya böyle bir kaygı halinde insan egzistansı için renkli ya da renksiz olur.

Heidegger'in dediği gibi kaygıda günlük yaşam dünyası yitip gider ve arkasında hoş olmayan, bilinmedik bir dünya bırakır. Eşdeyişle, normal yaşamda günlük dünyayı oluşturan her şey artık o Dasein için anlamsız ve yabancıdır. Aynı zamanda Dasein'in varlığı, yine ona aittir. Günlük yaşamın kaygılarıyla aklının bölünmesi de yine kaygılı Dasein'in kendi özelliğiyle ilgilidir. Heidegger'e göre korkmanın değişik Varlık olanakları ortaya çıkar.

Gözdağı verici bir şeyin kendisinin birdenbire tasalı dünyadaki-Varlığın üzerine atılacak olması ölçüsünde, korku hükmü olur. Önünde ürkülen şey en yakından bilinen ve tanınan birşeydir. Buna karşı gözdağı verici olan bütünüyle ve hiçbir biçimde tanıdık olmayan bir şeyin karakterini taşıyorsa, o zaman korku dehşet olur. Ve dehşet verici olan ve ürkütücü olanın karşılaşılma karakterlerini taşıyan gözdağı etmeni ile karşılaşıldığı yerde korku yığı olur. Korkunun daha öte değişkelerini ödleliklik, çekingenlik, yüreksizlik, şaşkınlık olarak biliriz... (Heidegger, 2004: 211)

Ağrıdan, şiddetten korkma, çocuğunun sevgisi, güç ve dayatma hırısı, tutku gibi duyguların nesnesi vardır. "İnsan ... için korkabilir. Kendi-için korkmaksızın. Ama daha salim olarak bakıldığında, ... için korkma gene de bir kendi için korkmadır (Heidegger, 2004: 210). Kaygıda nesnelerin yokluğu, hiçliği vardır. Neden bütün şeyler insanlar orada dururken ben bunlarla karşılaştığımda kaygı

duyuyorum? Diye kendimizi yalnız hissettiğimiz durumlar örnek olarak gösterilebilir. Çünkü benim dünyamı gördüğümde onun sonluluğunu da görüyorum. “Onların yanlısamalarından azade olmak ancak kaygı durumundan çıkmakla olur. Ama oradaki-varlık karakterindeki bir şey olarak, ölüm ancak bir varolma-İlgili ölüme-doğru-varlıkta vardır” (Heidegger, 2004: 336). O halde insan varlığı, bütünlüğünde otantik varlığında ölüme yönelik bir varlıktır. Demek ki hayat bütünlüğü içerisinde, ölüm karşısında hayattır. Diğer ruhdurumlarından farklı olarak bir tek kaygı bize ölümlülük hissini verebilir. Eş deyişle, Kaygı insan varlığının kendi kendinin unutulmuşluğunu kaldırır, açığa çıkarır. Şu halde, Dasein’in insan varlığının ölüme yönelmiş varlık olduğunun bilgisini bize kaygı sunar. Dolayısıyla yalnızca kaygı diğer duyu durumları arasında insan varlığına uygun özgürlüğü sunar. Fırlatılmışlığın sınırlarından Dasein’ı kurtarır. İşte kaygı bu inatçı ve yabancı olguların anlamsızlıklarını onun kendi varlığının asli olanağına dönüştürür. Dünya içerisinde elimizdekiler hakkında kaygılanırız. Etrafımızdaki diğer varlıklar için kaygılanırız. Bir de kendimizden kaçarken ve otantik bir varoluşun olanağıyla karşılaştığımızda kaygılanırız.

Bu duyu kişinin kendi kendisiyle karşı karşıya gelmesi, ya gerçekten kendi olması olur ya da otantik olmayan bir Dasein olur.

5.4. İnsan egzistansı için Ölüm Fenomeni

Korku ve kaygı kavramlarının temellendiği temel fenomen ise ölümdür. Dolayısıyla Heidegger’e göre ölüm fenomeni korku ve kaygı kavramlarından hareketle ele alındığında varoluşu ontik hale getirir. “Ölümlle sona eren söz konusu daimi ‘bütün anlayışı’, Dasein’den söküp atmak imkansızdır. Peki ama, Dasein var oldukça ona bu henüz olmamışlığın ‘ait olduğunu’ dile getiren söz konusu fenomenal vaka tespitini noksanlık olarak yorumlamak mümkün müdür? Bu ifade, bir varolana esasen ait olan ve fakat ondan henüz mahrum olan bir şeyi ima ediyor” (Heidegger, 2008a: 257).

O halde Dasein varolduğu müddetçe, onda hep bir şeyler noksandır. Çünkü dünya içinde varolmak ölümlle sonlanır. Varoluşa ait olan ölüm, Daseinin bütünlüğünü hep tehdit eder; fakat bunu yaparken aynı zamanda da belirler. Demek

ki ölümle karşı karşıya kalmak çok asli bir durumdur. İnsanlar aslında ölümden kaçınılması gerektiğini düşünür. Hâlbuki ölümle karşı karşıya kalmak otantik olmak için gerekli bir durumdur. Peki bu neden önemlidir? Heidegger'in kastettiği gerçek ölüm değil; otantik yaşamak için bu olayın gösterdiği şeyi “bir gün burada olmayacaksınız”ın farkındalığıdır. Heidegger, “yaşayanın sonu”nu “sona ermek” diye nitelendirmiş ve “varolanın ölererek dünyadan ayrılması”nı da ayrı yorumlamıştır.

Daseinin ölüme doğru fırlatılmış bir varlık olması, onun belirleyicisinin ölüm olması ve bu olgunun da Dasein'dan önce gelmesi anlamını taşır. Henüz gelmemiş olan ölüm gündelikliği içerisinde herkesin sonun kesinliğine rağmen ne zaman başa geleceğinin belirsizliğinden ötürü bir kaçış içerisine girmesine yol açar. Ölüm karşısındaki bu kaçış ya da saklanma, ölüme doğru varlığın otantik değil de inotantik bir kipiştir (Heidegger Being and Time, 1993: 98,h 258).

O halde ölüme doğru varlık olan Dasein'in nasıl otantik olabirliğine baktığımızda görürüzki ölüme önemli bir yer düşer. Çünkü Dasein, zamansal ve sonlu karakterini üzerine aldığı, ölümü bir olanak olarak gördüğü ve buna katlanabildiği ölçüde otantik olabilir. Herkes elbet bir gün öleceğinin farkındadır; fakat ölüm korkusundan dolayı Dasein, günlük işler arasında düşüncelerinden uzaklaştırmaya çalışır ki bu bir kaçıştır. Oysa kendi ölümünü göz önünde tutan ve yine de düşünceleriyle sağlam duran Dasein kendi varoluşuna doğru açılmaya imkan bulmuş olur.

Korkunun bir bulunuş olarak yorumlanması bize şunu göstermiş idi: Korkunun nedeni hep dünya-içinde bir şeylerdir, belirli bir yerden gelmektedir, yakında olup yaklaşıdır, gerçekleşmeyebilen fena bir varolandır. Düşkünlükte ise Dasein kendi kendinden yüzünü çevirir...dolayısıyla geri çekilmenin nedeni, korkunç bir şey olarak kavranılamaz, çünkü böylesi şeylerle daima dünya-içindeki varolanlar olarak karşılaşılır. Korkunç olabilecek yegane şey bizatihi tehditin kendisidir ve o, korku içinde keşfedilendir. Tehdit hep dünya-içinde keşfedilendir. Tehdit hep dünya-içindeki varolanlardan gelmektedir (Heidegger, 2008a: 196).

Böylece kendinden yüz çeviren Dasein'in bu düşkünlüğü aslında bir seçim sonucu değildir. Dolayısıyla düşkün haldeyken seçimlerimizle kendi yaşamımızı geleceğe doğru kurarken aynı zamanda kendi varlığımızı oluşturma özgürlüğüne de zorunlu olarak bırakılmışızdır. Dasein dünya içindeki tehditi keşfederken ise kendi varlığını ölüme kadar kurması gerektiğini de keşfeder. Çünkü insan egzistansı bu düşkünlükte aynı zamanda ölüme yazgılıdır ve varoluşunu buna göre gerçekleştirmek zorundadır. Böylelikle ölüm bu düşkünlük durumunu birdenbire kesiverir. Günlük hayat içinde Dasein kendini yitirmeden toplum içinde “biri” olmaktan çıkar ve bir “benlik” olmaya doğru keşfe çıkar. İşte tam da “benlik” olmak “birisi” olmaktan daha zorken, kaygı Dasein'in kendi varoluşuna erişmesi için yardımcı olur, böylece Dasein'in varoluşu açığa çıkmaya başlar. Bu bağlamda günlük hayattaki çeşitli Dasein meşguliyetleri herhangi bir varlığa bağlanıyormuşuz hissi verse de aslında tam tersine varlık bütünüyle uzağa kaçmıştır. Örnek verecek olursak, ‘bu çok canımı sıkıyor’ ya da ‘sıkılıyorum’ diyen Dasein’da sıkıntı veren bu ruhdurumu birden bire ortaya çıkarak bütün şeyleri genel bir farksızlık içinde eritir. İşte ortaya çıkan bu sikkincilik hissi var olanı bütünlüğü içinde Dasein’a gösterir. Var olan ise kendisini ancak bir varlık içinde gösterebilir. Eğer Dasein'in kaygılandığı bu sikkinciliğin neden olduğuna cevabı ‘hiç’ ise o evreye girmiş demektir. Çünkü kaygı hiçliği açığa çıkarır ve kaygının korku gibi bir kaynağı yoktur, kaynağı ise hiçliktir. İşte günlük hayatın gereksiz ayrıntılarında boğulmaktan ve gereksiz kendini harcamışlıktan Dasein’ı geri getiren şey, ölümün hiçliği karşısında duyulan kaygıdır. Ölüm, bir süre içinde gerçekleşecek olan ‘can verme’ olayı olarak değil, şimdi ve şu anda yaşamakta olan Dasein için ne anlama geldiği dikkate alınarak söz konusu edilmelidir. “Dasein’in can vermesi anlamındaki dünyadan-göç-etmesi ile sadece canlı-olanların dünyadan göç-etmelerinin birbirinden ayırt edilmesi gerekir” (Heidegger, 2008a: 256). Ölümle birlikte Dasein kendine yaklaştığında, tehlikede olduğunu sezer. “Ölüm Dasein için üstesinden gelinemeyen saklı imkan olarak karşısına çıkar. Ölüme fırlatılmışlık da endişenin içinde örtüsünden çıkar” (Brock, 2008: 42). Bu nedenle, Dasein varolduğu her durumda bu saklı imkana yani ölüme doğru fırlatılmıştır ki bu ölüm kaygısı sırasında kaygı duyulan şey, aslında dünya-içinde-varlık’ın kendisidir. Aslında Dasein için ölüm, varoluşun son adımıdır; fakat bu son adım, aynı zamanda Dasein'in kaybı demektir. Dolayısıyla Dasein artık dünyada olmadığı için ölüm safhasını tecrübe etmesini ve tecrübe ettikten sonra da anlamasını imkânsız hale

getirir. Başkalarının ölümünün tecrübesi vardır ve bu tecrübe tarif edilirken Dasein ölümü kendine yakın göremediğinden hep bir kaçış halindedir.

Ölüm meleğinin kanatları dokunduğunda, kalabalık arasında kimliksiz, kişiliksiz, toplumsal biri olmaktan kurtulur, kendim olmak için özgür olurum. Korkutucu, dehşete düşürücü de olsa, bu ölümü kendi üzerimize almamız aynı zamanda özgürleştiricidir de. Bu, yaşadığımız önemsiz kaygının köleliğinden kurtarır ve böylelikle bizi, sayesinde hayatımızı kişisel ve anlamlı biçimde bize ait hale getirebileceğimiz asli tasarımlara açık kılar (Barret, 2008: 62).

Görüldüğü üzere, ölümü yakından hissetmek, Dasein'in gündelik yaşamında onu yutmakla tehdit eden çeşitli gereksiz kaygılardan uzaklaştırır. Dasein'in kendine ait özelliği olan ölümle yüz yüze geldiğinde, ölüme-doğru-oluşuyla varoluşsal bir olanağı olarak ölümlü-bir-varlık olduğu bilincine varıp aynı zamanda bir tedirginliği de üzerinde taşır. Dasein bu tedirginlikle birlikte kendi varlığından istemeden de olsa kendi varoluşunun hiçliği karşısında varoluşsal tercihini yapar. Ölüme-doğru-varlığın diğer bir anlamı ölümlülüğü kabul etmektir. Bu anlamda Dasein'in kendi varoluşunu artık kabullenmesi anlamına gelir. Heidegger'e göre ölüm var olmayan varlığın olasılığı olduğu gibi mümkün olan her şeyin yokluğunun da olasılığıdır. Başka deyişle, ölüm Dasein'in 'olanaksızlığının sonucudur'. Hiçbir Dasein bizzat kendi ölümünü deneyimleme olanağına sahip olmadığından bir bütün olarak da kendi varoluşunu anlayamaz. Heidegger'e göre ölümü anlamak; varoluşsal boyutta Dasein'in ölümle olan ilişkisini yaşanan, bilinen ve idrak edilen bir ilişki olarak anlamak demektir. Dolayısıyla Dasein içinde bulunduğu her anın son olması olasılığı içine 'fırlatılmış ve atılmış' bir varolandır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse Dasein'in varlık'ı ölüme-doğru-olmak'tır. Dünyaya-atılmış-varolan olarak Dasein aynı zamanda ölümlü-varolandır. Ölümlü-varolanın diğer anlamı ise kaygıdır. Ölüm, varoluşun varlığı olarak nitelenen kaygı üzerine kurulmuştur. Ölümlülük de ölüm gibi, kaygının önünde duran bir şey değildir. Daha çok sanki ters yönden, Dasein olmanın kendisindedir. İşte ancak bu noktada kaygı ve dolayısıyla ölümlülük, gerçek Ölüm ile uzlaşır, çünkü ölüm de, pek çok çeşitlilik gösteren ve dışarıdan kaynaklanan ölüm nedenlerine karşın, her bireyin kendine içkin sonu olarak meydana

gelir. Ölümlülük insan egzistansının varlıksal yapısıdır. Dolayısıyla ölüm ve bunun yaşattığı kaygı, ilk çağlardan beri her zaman kaygılanılan bir olagelme olarak onu algılamaya başlanıldığından itibaren Dasein'in günlük hayatında her an ensesindedir.

Kaygı, ölümlülüğün canlı habercisi olarak tüm nesnel alanlarda, tavır ve yaşanmış şeylerde görülür: psikolojik durumlarda, sonradan edinilen ve doğumdan itibaren varolan davranışlarda ve uyanmış olan iç bilinçte. Kaygı yaratan nesne ve durumlardaki tehdit edici zararlı şeyler ve çok çeşitli haksızlıklar, ölümlülüğe indirgenemez; ama bunlar yine de son temel olarak onun içinde bulunurlar (Ditfurth, 1991: 61).

Dasein varolması kavramının içinde yatan ölümlülük ile kaygı arasındaki ilişki bazı kaygı tepkilerini anlaşılır kılar: sakınma, kaçma, kendini savunma, saldırganlık ölüme karşı gösterilen tepkilerdir. Her zaman varolan ölümlülüğün gelecekte gerçek ölüme dönüşmesi yüzünden, Dasein o an karşısında durandan korkar. Geleceğe yönelik bu durum insanlara özel bir takım kaygı durumları yaratır. İşte bunlarda da kaygının antropolojik önemi ortaya çıkar. Dasein olmanın son bulması demek olan ölüm aynı zamanda Dasein'in ne olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Çünkü Dasein, hem gelecek hem de ölüm tarafından kuşatılmış ve sınırlandırılmıştır. Dasein dünyaya-atılmış-varlıktır ve her ne kadar bu durumu kendisi seçmemiş olsa da doğmak ve ölmek Dasein'in varlığında bulunur. Bu anlamda Heidegger'e göre Dasein'in temeli dünyadır, çünkü dünyayla birbirlerine sıkıca bağlıdırlar. O halde, Dasein olmadan dünyadaki varolanlardan bahsedemeyeceğimiz gibi aynı şekilde bunu ifade de edemeyiz. Ölüm, Dasein'in kendi varlığını sorgulamaya sürükler ve günlük-sıradan meşguliyetlerden sıyrılıp yaşamın asıl amacını bulmasını sağlar. İşte otantik Dasein, kararlı bir şekilde bu amaç doğrultusunda geleceğe sarılır. Böylece Dasein, gerek geçmiş gerekse şimdiki amacının ne olduğunu anlar ve hayatını kurgular. Bundan dolayı etrafını saran içine fırlatılmış dünyanın gerçeklerine ve geçmişin doğru değerlerine ulaşır. Dasein yapıp etmeleriyle, ortaya koyduklarıyla aynı zamanda sorumluluk, özgürlük, kaygı misyonuyla kendi varoluşunu oluşturur. Heidegger'e göre, Dasein'in,

Varolduğu kadarıyla ölüm gelip çattığı noktada değil; fakat sürekli ve özsel olarak yorum karşısında çıkış yolu yoktur. Dolayısıyla Dasein tekinsizliğin

kendisidir, garipliğin gerçek vukuudur. Çünkü ölüm bizi aşına olan her şeyin kesin biçimde ötesine fırlatarak her sınırını her eşiğini aşan tekinsiz şeydir. Her sınırı aşan şey olarak ölüme açıklığı, hem karşısında her türlü Dasein etkinliğinin sınırına karşı gelmekle darmadağın olduğu sınırı, onun ve onu alt ederek aşıp geçen için konulmuş bir sınırlamayı işaret eder, hem de karşı konulmaz ve garip olanın ortasına doğru aşına olanın yurtluğun eşiğinin üzerinden geçmeyi işaret eder (Heidegger, 2010: 76).

Dünyaya fırlatılmış Varlık olarak Dasein'in, sınırlı bir varlık oluşu kendisini aslında zamanda açığa vurur. Çünkü ölüme doğru varolan olarak Dasein, zaten doğumdan itibaren ölmektedir, ölüme her an daha çok yaklaşmaktadır. Bu bağlamda, "geçmiş, olup bitmiş ve bu günden ayrılmış değildir" (Heidegger, 1997: 49). Ruhdurumu gibi geçmiş ve geleceğin farkında olan bir tek Dasein olduğuna göre, ruhdurumunun zaman ile ortak neyi olabilir? "Onun zamanla belirlendiği çok açıktır. Çünkü biz insanlar geçmişi olan, şimdi aracılığıyla ileriye giden, kendisi için olanaklar dizisinin mevcut olduğu varolanlarız. Bu olanaklar dizisi bizim varolma biçimlerimizdir" (Heidegger, 2004: 175). Heidegger, *Varlık ve Zaman* adlı eserin son bölümünde belli bir ruhdurumu içinde olmaklığın ontolojik yapısını egzistensiyal-zamansal konstitüsyonu içinde açığa çıkarmak görevini öncelleyerek, korkunun zamansallığına girer. "Dasein'a kendi varlığını kavratan zamandır" (Kolak, 2006: 247).

Görüldüğü üzere, bizim varoluş-varlık tarzımızın anlamı Dasein varlığının apriori varoluşsal özelliği ile kurulur. Bu nitelikler en başta dünyada olma, tasa ve kaygıdır. Böyle bir temel ontoloji soruşturmasında bizim öznel kaygılarımızın ya da endişelerimizin doğası açığa çıkar. Bu ontolojik soruşturma, geleneksel metafiziğin peşinden gittiği ontik soruşturmada daha temeldir. Nedeni neyin varolduğuyla ilgilenen ontik soruşturma Dasein için varoluşun ne anlama geldiğini ontolojik olarak görür. Yalnızca insana ait olan 'varoluş' kavramı Daseinda ifade bulan 'yitimlilik'le ve tarihsellikle ilişkilidir. Felsefi olarak öncelikli olan şey kendi tarihselliği içindeki otantik tarihsel varlığın yorumudur. Dasein'ın Varlık'ı kendi anlamını zamansallıkta [zamanlılık, temporality] bulur. Zamansallık aynı zamanda, zamansal bir varolan olarak, Daseinin 'zaman içinde' bir varolan olup olmadığına ve bu şekilde nasıl olduğuna bakılmaksızın, Dasein'in kendisine ait olan tarihselliği olanaklı kılan

koşuldur. Tarihsellik, belirli bir özellik olarak, ‘tarih’ (dünya-tarihsel tarihleştirme) olarak adlandırılan şeyden önce gelir.

Son kertede, bu çalışmada ele alınan son egzistensiyal, tüm diğer egzistensiyaller içinde en önemlisi olan Kaygı’dır. Çünkü kaygı, tüm diğer egzistensiyalleri kapsayarak bir bütün haline getirir. Bu noktada kaygı, en temel manada Dasein olmanın ne demeye gediğidir. Kaygı Dasein olarak Dasein’ın asli niteliğidir ve diğer egzistensiyaller de yapılarının bir kısmı olarak kaygıyı bünyelerinde barındırırlar. Örneğin ruhdurumlarının egzistensiyali Dasein’a kendisini gerçek durumunda gösterir. Anlama egzistensiyali Dasein’a ne olabileceğini sergiler. Bunlar da Dasein’ın varolma biçimlerindeki farklı kaygılardır. Buna göre, dünyada varolan olarak Dasein, başkalarıyla birlikte varolan olarak Dasein, ruhdurumları olan varlık olarak Dasein ve anlayan varolan olarak Dasein hep ilgili, tasalı, endişeli ve kaygı duyan bir varolandır. Bütün bu egzistensiyaller içerisinde en önemlisi, en başta geleni Kaygı’dır. Bu kaygı, varoluşsal bir kaygıdır. Korkudan farklı olarak spesifik bir nesnesi yoktur. Korku hep bir şeyden korkmaktır ama kaygıda bu söz konusu değildir. Kaygı kendi varolmayışımız ya da sonlu oluşumuz karşısında duyulan genel bir duygu durumudur. Gelgelelim, kaygı ölüm korkusu da değildir; kendini dünyada evinde hissetmeme durumudur. Kaygı sayesinde insan kendisiyle ve olanaklarıyla karşı karşıya gelir, eş deyişle ya gerçekten kendisi olacaktır (otantik olma) ya da günlük yaşamın inotantikliği içerisinde kaybolup gidecektir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Heidegger düşüncesinin temel kavramlarının neler olduğu ortaya konulmaya ve “Kaygı” kavramının Heidegger felsefesindeki yeri ana hatlarıyla serimlenmeye çalışılmıştır. Dasein’in asli niteliği olan Kaygı kavramı ele alınıp, Kaygının insanın gerçekten kendisi olmasında eş deyişle otantik olması ve olanaklarının farkına varmasında ya da insanın kendisini günlük hayatın inotantikliğinde kaybetmesinde oynadığı rol gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Heidegger’e göre dünyaya ilişkin ilk kavrayış ve anlayışımızın duyduğumuz endişe ve kaygıları yansıtmaması gerekmektedir. Zira dünya doğa bilimlerinin onu betimlediği gibi bir dünya değildir. Bu noktada Heidegger kendi düşüncesinin merkezine Kaygı kavramını alır; çünkü Kaygı egzistensiyaller (existentials) denilen Dasein’in (insan egzistansı) varlık tarzının niteliklerinin hepsini kapsayan, birbirine bağlayan ve bunlar arasında en önemli olanıdır.

Dasein’in varoluşu demek, kendini doğum ve ölüm arasındaki çizgide Kaygılı bir şekilde sorgulayarak varlığını görmesi demektir. Dasein, Kaygılıdır; Kaygı da Dasein’in varoluş karakteristiğidir. Ve bu zaman dilimi, kendinin farkında olan ve olmayan Dasein’lerin her ikisi için de ölümle sona erer. İşte otantik bir insan olmanın ne demeye geldiğini anlamak istiyorsak o halde biz insanlar ölümden korkmadan ve gelip geçici meşguliyetlere kafa yormadan Heidegger’in ölüme yönelik varolan dediği insan olarak sorgulayarak yaşamayı öğrenmemiz gerekir. Burada dikkatleri çekmek istediğimiz husus, Heidegger’in asıl problemi olan Dasein’in tasarımı yolunda Kaygı fenomeninin çok önemli olduğunu göstermektedir. Çünkü Kaygı fenomeni, Heidegger’in oluşturduğu ontolojinin yapı kıpısı olan unutulmuş Varlık’ın en temel sorunudur. Kaygı fenomeni, dünyayı belli bir biçimde açığa çıkararak Dasein’in onunla olan karşılıklı ilişkisini yapılandırmasının yanı sıra Dasein’a dünya-içindeki ortalama yaşam tarzının aslında Dasein’in ne olduğuyla hiç örtüşmediğini de gösterir. Çünkü Dasein’in günlük yaşamı, ona varoluş sorusunu unutturduğu için yaşamını nasıl anlamlı bir biçimde sürdürebileceği sorusunu kendisine hiçbir zaman sormaz. Dünyaya düşmüş olan Kaygılı Dasein’in günlük yaşam tarzı diğerleriyle birlikte ve onlar için olduğu için kamusaldır. Çünkü otantik olamayan Varlık’ın etrafını, onun dikkatini dağıtan, onu engelleyen ve sıkıntıya

sokan satıcılarla, araba tamircileriyle vs... kuşatırlar. Yine gelip geçici ruhdurumları, dedikodu, iş yeri, mutfak, sanal alem, seyahat tüm bunlar Dasein'ın kendinden kaçmasıdır. İşte Kaygı fenomeninin önemi bu noktada kendini gösterir. Kaygı bir bütün olarak hayatın kendisidir. Eş deyişle, yaşamın sınırı ve temeli olarak, bir son olarak ölümü görmektir, çünkü Dasein, kaçınılmaz sonu olarak ölüme gider. Ölüm gerçek hayatın bir parçasıdır fakat insan egzistansı günlük dünyevi endişe ve Kaygılarla hatta dünya telaşıyla onu görmezden gelir; sanki ölüm yokmuş gibi davranır. Şu halde sıkça insan egzistansında ortaya çıkan bir varoluş Kaygısı vardır: varlığını sorgulama, otantik olma arzusu, insanın bireysel yaşamını bütünüyle kendine ait kılması vb. Bu noktada, Dasein'ı günü-birlik–yaşam durumlarında ve zamansallığında aramak Heidegger için iki asli görevdir, zira zaman, tüm varolanların kavranmasının ufku olarak, Dasein'a kendi Varlığını da kavratır.

Varlık sorusunun gölgesinde bir varoluş probleminin ele alındığı bu çalışmanın ilk bölümünde, Heidegger'in varlık (Sein) kavramının, hem varolma fiiline hem de varlığın kendisine işaret ettiğini, varlığın aşkın bir varolan olarak düşünülmediğini açıklamaya çalıştık. “Oradaki-Varlığı hedefleyen soruların ve araştırmaların, şeyler açısından verimliliğine bakılmaksızın, asıl felsefi sorunu kaçırdıkları ve bu kaçırma direttikleri sürece temelde çabaladıkları şeyi yerine getiremeyecekleri gösterilmelidir” (Heidegger, 2004: 78). Gösterilmeye çalışıldığı gibi, Dasein'ın varlık tarzının nitelikleri olan egzistansiyallerden ilki dünyada varolma olarak Dasein'dır. Dasein kendisini kaçınılmaz olarak onun etrafını çevreleyen bir dünyanın ortasında bulur. Bu dünya Dasein üzerinde etki yaratır ve onun için anlamlıdır. Dasein'ın bu dünyadaki şeylerle ilk ilişkisi onları kullanmasıdır. Bu şeyler el-altında bulunan şeylerin tersine el-önünde bulunan şeylerdir. Çünkü Heidegger'e göre el-altında olanlarla ikincil ve soyut bir ilişkimiz varken; el-önünde bulunanlarla birincil ve somut bir ilişkimiz vardır. Dünyayı genellikle bilimin bize resmettiği şekilde tasarlarız ve ilgilerimizi bu nötr dünyaya yansıtırız anlayışına karşı Heidegger dünyaya ilişkin birincil kavrayışımızın ve anlayışımızın bizim sıradan Kaygı ve endişelerimize göre olduğunu ve olması gerektiğini ileri sürer. Bilimin betimlediği el-altında bulunan şeylerden oluşan dünya, aslında el-önünde bulunan şeyler dünyasından bir soyutlamadır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde başkalarıyla birlikte yaşayan Dasein'in kimliği sorunu ve Onlar'la gündelik hayattaki birlikteliğinin nasıllığı üzerinde durulmuştur. Heidegger oradaki-varlığın kimliği sorununu başkalarıyla birlikte dünyada olmakta eylemde bulunmak ve bu şekilde kendi varoluşunu elde etmekle açığa çıkarır. Bu şekilde birlikteliği vurgulamak günlük yaşayışa ışık tutmaktır. Dasein'in kendi varoluşsallığını keşfetmesi, eylemlerinin farkında olması felsefi düzlemde günlük hayatı çözümlenmek anlamına gelir. Dolayısıyla ancak otantikliğe ulaşmış bir bireyin davranışlarında bunu arayabiliriz demektir. Böylece insan hayatını aslında çok yakından ilgilendiren Heidegger'in teşhis ve tedavilerinin raflarda unutulmak yerine pratik hayatta edimlere katmak gerektiğinin altını çizmek gerekir. Heidegger, "teorinin pratik, düşünmenin yapma karşısındaki geleneksel üstünlüğünü tersine çevirir. O, felsefi refleksiyonun ve bilimsel teorileştirmenin gerektirdiği pratikten kopuk\tarafsız görme türünün gündelik pratikleri içeren görme tarzının çerçeveleme, etraftan-dışardan bakma; elde hazırlık'ın emre-amadeliğin kavrayışını dışarıda tutarak bakma türevi olduğunu öne sürer" (Zimmerman, 2011: 252). Bu bağlamda, ikinci egzistensiyel başka Dasein'lerle birlikte Varlık olarak Dasein'dir. Buna göre Dasein, başka kişilerle kendisinin de parçası olduğu dünyada birlikte yaşar. Dasein'in dünyası dünyayla birlikte bir dünyadır. Eş deyişle dünya içinde Varlık olmak, Başkalarıyla birlikte varlık olmak demektir. Daha doğrusu varolmak demektir. Başkalarının da dünya içerisindeki varolmaları Dasein ile birlikte olmaktır. Şu halde tek benci ya da özel türden Kartezyen ego diye bir şey yoktur; tam tersine Dasein dünyayı başka Dasein'lerle birlikte paylaşır. Başka Dasein'ler da dünyadaki nesnelere ilkin el-önünde bulunan şeyler olarak görür. Öyleyse Dasein olmak demek, basit araç-gereçler olmayan başka Dasein'lerle birlikte olmak demektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ele alınan ruhdurumları, Heidegger'in çözümlenmiş olduğu Dasein'in doğrudan doğruya varoluşsallığının temel yapısıdır. Üçüncü egzistensiyel dediğimiz şey, ruhdurumlarına dayanır. Ruhdurumları da kendimizi yaşamın içerisine atılmış halde bulduğumuz durumdur. Buna göre bir ruhdurumu, insanın kendisini içinde bulduğu bir ruh durumudur. Gelgelelim Heidegger, ruhdurumundan gelip geçici duygusal bir ruhdurumunu kastetmemektedir. Ruhdurumu daha çok dünyaya uyum sağlama biçimidir. Heidegger'e göre biz, her

zaman şu ya da bu ruhdurumu içerisindeyizdir. Heidegger'in ruhdurumları düşüncesi, insanın genel durumuyla ilgili iki önemli noktaya işaret eder. Birincisi, ruhdurumları düşüncesi bizim fırlatılmışlığımızı vurgular; ikincisi ise ruhdurumları düşüncesi dünyada karşılaştığımız her ne varsa bizim için önem arz ettiğine ve bizim meselemiz olduğuna parmak basar. Şu halde ruhdurumları Dasein'in gerçek varoluşunun farkındalığını oluşturur. Dasein olarak dünya içindeki varolanların varoluşsallığı ruhdurumlarının kökünde bulunan Kaygı duygusunda deneyimlenir. Bu, Dasein'in varolma tarzının ruhdurumlarıyla gerçekleştiği anlamına gelir, çünkü dünyaya fırlatılmış olan Dasein'in nerede olduğunu bildiren ve varlığını kavratan ruhdurumlarıdır. Dasein'in varlık tarzı olan ruhdurumları dünyayı Dasein'a özel olarak açtığı için önemlidir.

Anlayan varolan olarak Dasein'ı çözümlediğimiz dördüncü bölümde, dünyayı anlama üzerinden yorumlamayla gelişen el-önündeki ve el-altındaki varolanlara örnekler verilmiştir. Heidegger'in dünya içinde bulunuş olarak ifade ettiği Ora'da olan her insan, kendine özgü anlamasını oluşturur. Anlama önemli bir kavramdır, çünkü insan dünyayı ve kendini anladığı ölçüde olanaklarını gerçekleştirir. Bu olanaklar onun yapabilme kapasitesine sahip olduğunu gösterir ki Dasein bu şekilde bir şeyler üretir, edimlerde bulunur. Çünkü insan olanaklar varlığıdır ve kendi potansiyelini anlayarak kendi sınırlarını aşabilen, değişebilen bir varolandır. Her Dasein'in kendi dünyasına göre yorumlamada bulunmasıyla farklı olanaklar ortaya çıkar.

Hatırlarsak, ruhdurumları bizim gerçek durumumuzun farkındalığının çeşitli türleriydi. Buna karşın olanaklı varoluşumuza ilişkin farkındalığımızı anlam oluşturur. Anlama sayesinde biz, kendimizi Dasein'ı oluşturan olanaklara yöneltiriz. Olanakları anlama Heidegger'in insanın durumunu belirlemesinde çok temeldir. Zira anlama, bizim gerçekte olduğumuzdan daha fazla bir şey olduğumuzu belirtir; buna göre biz olanakları olan ve önümüzde bir geleceği olan varolanlarız. Yine anlama bizim, esasında zamansal varolanlar olduğumuzu gösterir ve böylece ölüm, insanın durumunun asli bir özelliği olarak karşımıza çıkar. Yine anlamayla Dasein'in imkanı otantik ve inotantik arasındaki farkı açığa çıkarır. Heidegger'e göre insan Varlığın anlamının farkında olmadığı inotantik olarak yaşar, eş deyişle isimsiz olan

“onlar” arasında yitip gider. Böyle bir durumda insanın kendisiyle ilişkisi belirsizdir, diğer insanlarla boş konuşma ya da çene çalma söz konusudur ve şeylere duyulan merak rastlantısaldır. Yine böyle bir durum rahat bir kayıtsızlığa, edilgenliğe ve tasasızlığa işaret eder. Bu inotantik durum, her ne kadar insanın olgusal farkındalığından meydana gelse de onun olanakları olan bir varlık olmasını kendisine farketmez. Şu halde Dasein kendisine özgü anlamının farkında olmadığına sonluluğunun da bilincinde değildir.

Bu çalışmanın beşinci ve son bölümünde, tezin güttüğü asıl amaç olan Kaygı fenomeninin Dasein’in dünyası üzerindeki etkileri ayrıntısıyla ele alınmıştır. Buna göre Varlığın tümüyle karşılaştıran Dünyaya fırlatılmış Dasein, onun aslında dünyada bir hiç olduğunu göstermeye çalışır. O halde Kaygı bir bütün olarak hayatın kendisidir. Eş deyişle yaşamın sınırı ve temeli olarak, bir son olarak ölümü görmektir. Bir bütün olarak hayatın kendisine ilişkin Kaygı hayatın sonu olarak ölüme ilişkin Kaygıdır. Çünkü Dasein, kaçınılmaz sonu olarak ölüme gider. Ölüm gerçek hayatın bir parçasıdır fakat insan egzistansı günlük dünyevi endişe ve Kaygılarla hatta dünya telaşıyla onu görmezden gelir; sanki ölüm yokmuş gibi davranır. Şu halde sıkça insan egzistansında ortaya çıkan bir varoluş Kaygısı vardır: varlığını sorgulama, otantik olma arzusu, insanın bireysel yaşamını bütünüyle kendine ait kılması vb. Bu noktada, Dasein’i günü-birlik–yaşam durumlarında ve zamansallığında aramak Heidegger için iki asli görevdir; zira zaman, tüm varolanların kavranmasının ufku olarak, Dasein’a kendi Varlığını da kavratır. Tekrarlamak gerekirse, bu çalışmada ele alınan son egzistensiyal, tüm diğer egzistensiyaller içinde en önemlisi olan Kaygı’dır. Çünkü Kaygı, tüm diğer egzistensiyalleri kapsayarak bir bütün haline getirir. Bu noktada Kaygı, en temel manada Dasein olmanın ne demeye geldiğidir. Kaygı Dasein olarak Dasein’ın asli niteliğidir ve diğer egzistensiyaller de yapılarının bir kısmı olarak Kaygıyı bünyelerinde barındırırlar. Örneğin ruhdurumlarının egzistensiyali Dasein’a kendisini gerçek durumunda gösterir. Anlama egzistensiyali Dasein’ a ne olabileceğini sergiler. Bunlar da Dasein’ın varolma biçimlerindeki farklı Kaygılardır. Buna göre, dünyada varlık olarak Dasein, başkalarıyla birlikte varlık olarak Dasein, ruhdurumları olan varolan olarak Dasein ve anlayan varlık olarak Dasein hep ilgili, tasalı, endişeli ve Kaygı duyan bir varolandır. Bütün bu egzistensiyaller içerisinde en

önemlisi, en başta geleni Kaygı'dır. Bu Kaygı, varoluşsal Kaygıdır. Korkudan farklı olarak spesifik bir nesnesi yoktur. Korku hep bir şeyden korkmaktır ama Kaygıda bu söz konusu değildir. Kaygı kendi varolmayışımız ya da sonlu oluşumuz karşısında duyulan genel bir duygu durumudur. Gelgelelim, Kaygı ölüm korkusu da değildir; kendini dünyada evinde hissetmeme durumudur.

Sonuç olarak, dünyaya fırlatılmış olan Dasein'in varoluşu, diğer bütün yapılar karşısında birincil öneme sahiptir. Bu yüzden, bu çalışmada insanı insan olmak bakımından korkuları, Kaygıları, başkalarıyla birlikteliği, dünya içinde el-önünde ve el-altında bulunduklarıyla, yaşamın tam ortasındaki ve ölüm karşısındaki Varlığıyla ele alan Heidegger'in görüşlerini gözler önüne sermeye çalıştık. İnsanın dünyayla karşı karşıya kalması ve onun bir ruhdurumuyla düşünmeye itilmesi Heidegger'in yaptığı fenomenolojik ontolojinin içerisinde yalın olarak insana verdiği önemi gösterir. Böyle yaparak Heidegger, felsefe tarihinde ayrı bir kulvar açar.

Kısaca, *Varlık ve Zaman* adlı eserinin felsefeye ve diğer bilgi dallarına yaptığı katkı(lar)dan söz etmek gerekirse, Heidegger'in *Varlık ve Zaman* adlı eseri için insan doğasının önemli bir yönüne dikkat çektiği ve bu yönüyle çağımız için özel bir anlam taşıdığı düşünülür. Dolayısıyla hepimizin bu konuyla ilgilenmesi gerekir; çünkü bu bir sorumluluk paradoksudur. Dolayısıyla Heidegger'in ölüme yönelik varlık görüşü böyle anlaşılmalıdır. Grene, "bilebildiğim kadarıyla Platon'dan bu yana ilk kez yaşamın yorumlanması ve ölüm felsefi yerine oturuyor" (Grene, 1957: 43) diyerek ilk felsefi temelli alan olarak Heidegger'in *Varlık ve Zaman* adlı eserinin önemini vurgular. Heidegger'in Kaygı üzerine temellendirdiği fenomenolojisini anlayabilmek maksadıyla özellikle iki Türkçe çevirisini de karşılaştırarak üzerinde durduğumuz *Varlık ve Zaman* adlı eseri, her ne kadar ontolojik bir çalışma olsa da etik temalar da bulunduruyor. Heidegger bizi, sıkıntı veren ya da işkencevari şeyle yüzleştirir. Ölüme doğru kaygılı bir varlık olan insanı temele alır. Diyebiliriz ki eylemlerin bir değer taşıması için onları yapan iradenin saf otantik olması gerekir. Demek ki mesele insanın mutlu olması değil, varoluşunun otantik olmasıdır. Bu anlamda unutulmuş anlamları yeniden gündeme getiren Heidegger, ontolojik olarak yeni bir yol çizer. "[...] onlara göre ontoloji varolma olanağının temellerini soruşturur fakat bu ontolojiler varoluşun anlamına bakmayı, anlamını karşılamayı göz ardı ya da ihmal

etmişlerdir. İşte metafiziki varoluşun yerine varlığı soruşturma görevini Heidegger üstlenir” (Gorner, 2003: 52). Çünkü ilk çağ felsefesinde, Platon’dan önceki Yunan felsefesinin unutulmuşu, Heidegger ile tekrar gündeme gelir. “Metafiziğin tarihi aslında varlık tarihidir. Felsefenin temel sorusu olan Varlık’a bir dizi yanıtlar vermektir. O halde Heidegger’in girdiği iş, metafiziği bilime karşı savunmadır” (Critchley, 2001: 95). Dolayısıyla Heidegger’in felsefi tavrı, Neopozitivistlere veya Viyana çevresine karşı bir savunmadır. Bilimi bir tutku haline getirirsek o zaman bilginin bölük parçalar haline dönüştüğünü, alanlarda uzmanlaşmalara gidildiğini görürüz. Heidegger’e göre bu çok tehlikelidir zira, bu durum bilimsel etkinliğin metafizik temelini görmezlikten gelmektir. Öyleyse, sorgulamadan ve anlamı aramadan geliştirilen bir bilme düzeyi insanlık için en büyük tehlikedir. Heidegger bize, İlk çağ felsefesinden şimdiye dek bilme hedefinin bütün boyutlarını formelleştirerek açıklamak iken insan asla tümüyle açıklanamayacak derinliklerinde gömülü yaşayan tarihsel pratikler dünyasına atıldığı için bu seçeneğin yeterince insanı açıklayamayacağını göstermiş olur. Kendi dünyasını anlamak için etkin olmaya çalışan insan varlığı, kendisini felsefe yapma edimiyle dönüştürebilir. “İnsanın işi felsefedir ve bu yegane erdemli bir iştir.” İnsana özgü olan bir iştir. O halde tekrar sorduğumuzda Neden hep bir şey var da hiç yok sorusuna verilecek yanıt, bilimin araştıramayacağı bir alandır. Bu alanı ancak felsefe araştırabilir ve Varlık aslında Hiçlikle aynı şeyi gösterir. Heidegger, soruların en derini karşısında hayrete düşürmeye, bu konuda merakı yeniden uyandırmaya, bu hazzı, bu keyfi yeniden canlandırma işine girişir. Bunu yaparken Heidegger’in kullandığı yöntem fenomenolojidir. Onun için Heidegger, günlük yaşamında insan varoluşunun fenomenolojik yorumlanışına girişir. İnsan, gündelik hayatta tek başına Dasein olmaktansa, Herkes olmayı kabul eden insan egzistansı olarak, nasıl anlamlı bir yaşam sürdürebilirizi ya da Antik çağın ünlü mottosu olan ‘kendini bil’meyi ve erdem peşinden koşmayı nasıl gerçekleştirebileceğimiz sorusunu unutup; bunun yerine günlük yaşamda sosyal paylaşım ortamlarında kaybolmayı yeğleyerek, kendisinin anlam atfettiği dünyada ve başkalarının ona yüklediği anlamlar içinde yaşar. İnsan bu haliyle robot gibi mekanik bir hale gelir. Bunun yanında otomatik pilota bağlanmış, uyurgezer bir biçimde yaşamak, aynı zamanda dünyada bütün işlerin ondan beklenildiği bir beklentiler silsilesine kapıldığı anlamına gelir. Eş deyişle, dünya ve dünyadakilerin Dasein’den beklediklerini yapmak ve onların kendi

planlarını Dasein'a yaptırmalarına izin vermek Dasein'ın kendi hayatını yaşamıyor olduğu anlamına gelir. Bu bağlamda, Heidegger'e göre, Dasein'ın kendi varlığını tanıması ve ölümler karşısında olması gerçekte kim ve ne olduğunu görmek ve otantik yaşama umudu için çok önemlidir. Aslında otantik yaşam, gerçekte Dasein'ın ne olduğunu dürüst bir biçimde ya da doğru bir biçimde yansıtan yaşamdır. Sınırlı olan Dasein bunu ölümlerle en açık şekilde kavrar. Başka deyişle, ölümler karşısında kalmak demek gerçek ya da otantik olma olanağı konusunda özgür olmak demektir. Böylelikle, Heidegger, aslında yaşamın içinde olan ve asıl ilgilenmemiz gereken konu olan insanın otantik olma ya da olmama yapısının varlığı nedir sorusuyla bizi karşı karşıya getirir.

Son çözümlemede, uzunluğuna ve efsanevi güçlüğüne karşın *Varlık ve Zaman*'ın temel savı oldukça basittir: varlık zamandır. Eş deyişle, insan olmanın anlamı doğum ve ölüm arasındaki sürede zamansal olarak var olmaktır. Varlık zamandır ve zaman da sonludur; ölümümüzle sona erer. Bundan ötürü, otantik insan olmanın ne anlama geldiğini anlamak istiyorsak, sürekli olarak yaşamlarımızı ölümümüzün ufkuyla yönelmemiz gerekir ki Heidegger buna "ölüme-yönelik-varlık," demiştir. Özetlemek gerekirse; Paul, Augustinus, Luther ve Kierkegaard gibi düşünürlere göre, "ben" kendini Tanrı ile olan ilişkisi sayesinde bulur. Heidegger için ise Tanrı'nın varlığı veya yokluğu meselesi felsefi bir mevzu değildir. "Ben" sadece ve sadece ölümlerle yüzleşerek, sonluluğumuzdan bir anlam çıkararak gerçekte olduğu şey olabilir. Eğer varlığımız sonluysa, o vakit insan olmak demek, bu faniliği kavramaktan, Heidegger'in alıntılanmaktan hoşlandığı, Nietzsche'nin deyişiyle, "kişinin olduğu şey olmasından" geçer.

KAYNAKLAR

- Akarsu, B. (1998) *Felsefe Terimleri Sözlüğü* İstanbul: İnkılap Yayınları
- Ando, T. (1974) *Metaphysics: A critical survey of its meaning* Netherlands: The Hague press
- Aristoteles (1996) *Metafizik* (Çev. Ahmet Arslan) İstanbul: Sosyal Yayınları
- Aristoteles (2008) *Retorik* (Çev. Ahmet Aydoğan) Ankara: Yapı Kredi Yayınları
- Babür, S. (Ed.) (2007) *Zaman Kavramı (Aristoteles, Augustinus ve Heidegger'den çeviri)* (2.baskı) Ankara: İmge Yayınevi
- Bal, M. (2008) “*Martin Heidegger'in Sanat Anlayışında Varlık, Sanat Yapıtı Ve İnsan Arasındaki İlişki*” Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bal, M. (2010) *Aristoteles, Metafizik. Özne Dergisi* 11(12),183-192
- Bal, M.(Ed.) (2012) “*Heidegger Düşüncesinin Temel Kavramları*”, *Özne Dergisi*(16) *Heidegger* Konya: Çizgi Yayınevi
- Bal, M. (2012) “*Heidegger Düşüncesinde Teknoloji Hapishanesi ve Şiirsel Konaklama*” *Bibliotech Felsefe Sosyal Bilimler Dergisi* (11), 46-66
- Bal, M. (2012) *Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Ders Notları*, Adnan Menderes Üniversitesi: Aydın
- Barret, W. (2008) *Heidegger: Toplu Bakış*(Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Barret, W. (2010) *İrrational man, doleday anchor books* (Çev. Önay Sözer) Doğu Batı Yayınları
- Bollnow, O. F. (2004) *Varoluş Felsefesi* (Çev. Medeni Beyaztaş) İstanbul: Efkâr Yayınları

- Brock, W. (2008) *Bir Yaklaşım Denemesi (existence and being, Henry regnery company Chicago, illinois, 1949)* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Caputo, J. D. (2008) *Heidegger (the journal of the history of philosophy 1974)* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Collingwood, R.G. (2011) *Kısaca Sanat Felsefesi* (Çev. Talip Kabadayı) Ankara: Bilgesu Yayınları
- Critchley, S. (2001) *Continental Philosophy* England: Oxford uni. Pressn
- Critchley, S. (2009) *The Book of Dead Philosophers*, Vintage Books: NewYork
- Çüçen, A. K. (2003) *Heidegger'de Varlık ve Zaman*. Bursa: ASA Yayınları
- Descartes, R. (1998) *Anlığın Yönetimi İçin Kurallar ve İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar* (Çev. Aziz Yardımlı) İstanbul: İdea Yayınları
- Descartes, R. (2010) *Felsefenin İlkeleri* (Çev. Mesut Akın) İstanbul: Say Yayınları
- Ditfurth, H. (1991) “*Angst und Sorge*” *Korku ve Kaygı* (Çev. Nasuh Barın) İstanbul: Metis Yayınları
- Fouille, A. (2009) *Descartes* (Çev. Atakan altınörs) Ankara: Eflatun Yayınları
- Gorner, P. (2007) *Heidegger's Being and Time* Newyork: Cambridge universty press
- Gökberk, M. (1976) *Felsefenin Evrimi* İstanbul: meb Yayınları
- Grene, M. (1957) *Heidegger*. Bowes and Bowes London: Bous Bookstore
- Heidegger, M. (1993) *Being and Time* (by David Farrell Krell) Harper, San Francisko: Basic Writings
- Heidegger, M. (1997) *Tekniğe Yönelik Soruşturma* İstanbul: AFA Yayınları
- Heidegger, M. (2002) *Hümanizm Üzerine Mektup, Hümanizmin Özü* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: İz Yayınları

- Heidegger, M. (2003) *Sanat Eserinin Kökeni* (Çev. Fatih Tepebaşı) Erzurum: Babil Yayınları
- Heidegger, M. (2004) *Varlık ve Zaman* (Çev. Aziz Yardımlı) İstanbul: İdea Yayınları
- Heidegger, M. (2008) *Varlık ve Zaman* (Çev. Kaan Ökten) İstanbul: Agora Yayınları
- Heidegger, M. (2008) *Düşüncenin Çağırıldığı* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Heidegger, M. (2009) *Metafizik Nedir?* (Çev. Yusuf Örnek) Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu
- Heidegger, M. (2009) *Düşüncenin Çağırısı* (Çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul: Say Yayınları
- Heidegger, M. (2010) *Düşünceye Çağırın Yurt Müdafası* (Çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul: Say Yayınları
- Heidegger, M. (2010) *Aristoteles Metafizik 1-3 Gücün Neliği Ve Gerçekliği* (Çev. Saffet Babür) Ankara: Bilgesu Yayınları
- Hirsch, E. F. (2008) *Heidegger ve Doğu* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Hobsbaum, E. (2011) *Kısa 20.yy Tarihi* (Çev. Yavuz Alogon) İstanbul: Everest Yayınları
- Husserl, E. (2010) “*Fenomenoloji*” (Çev. Aydın Gelmez) *Baykuş, Felsefe Yazıları* Dergisi (6), 9-47
- İyi, S. (2003) *Martin Heidegger’de İnsan Sorunu* Bursa: Asa yayınları
- Jaspers, C. (1986) *Metafizik Nedir?* (Çev. Zeki Eyüboğlu) İstanbul: Say Yayınları
- Kabadayı, T. (2012) “*Metot Olarak Diyalektik*” *Bibliotech, Felsefe, Sosyal Bilimler* Dergisi, 17.
- Kabadayı, T. (2007) “*The Second Verificationists*” *Eurasian Journal of Educational Research* (29), 35-43.

- Kabadayı, T. (2006) “*Positivism and Trial*” H.Ü. *Edebiyat Fakültesi Dergisi* 23(2), 151-162.
- Kabadayı, T. (2010) *Bilim Felsefesine Giriş* A.D.Ü. Yayınları
- Kabadayı, T. (2010) *Duhem'den Laudan'a Çağdaş Bilim Felsefecileri* Ankara: Bilgesu Yayınları
- Kabadayı, T. (2011) “*Against Positivism*” *C.B.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2)
- Kant, I. (1999) *Pratik Usun Eleştirisi* (Çev. Zeki Eyüboğlu) İstanbul: Say Yayınları
- Kolak, D. (2006) *The Longman Standard History of 21.yy Philosophy* England: Longman Press
- Koyré, A. (2013) *Koyre'nin Bilimsel Düşünce Tarihi Üzerine Denemeleri* (Der. Talip Kabadayı) Ankara: Bilgesu Yayınları
- Koller, J. M. (1985) *Oriental Philosophies* Newyork: Basic Teachings
- Maggee, B. (1979) *Yeni Düşün Adamları* (Çev. Mete Tunçay) İstanbul: meb Yayınları
- Macintyre, A. (2001) *Varoluşçuluk* (Çev. Hakkı Hünler) İstanbul: Paradigma Yayınları
- McNeill, W. (2010) *Düşünceye Çağırın* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- May, R. (1996) *Heidegger's Hidden Sources/ East Asian Influences On His Work* Germany: London and Newyork Press/Routledge
- Nalbantoğlu, Ü. (Ed) (1997) *Patikalar, Martin Heidegger ve Modern Çağ* Ankara: İmge Kitabevi
- Nicholson, G. (2008) *Düşüncenin Çağırıldığı* (Çev. Ahmet Aydoğan) İstanbul: Say Yayınları
- Parkers, G. (1990) *Heidegger and Asian Thought*. Universty of Honolulu: Hawai press.
- Pojman, L. P. (2006) *Whoare we? Theories of human nature*. Newyork: Oxford üni. press
- Pöggeler, O. ve Allemann, B. (1994) *Heidegger Üzerine İki Yazı* (Çev. Doğan Özlem) Ankara: Gündoğan Yayınları
- Ulaş, S. E. (2002) *Felsefe Sözlüğü* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Sökmen, S. (2013) “*Fenomenolojik Ontoloji Temelinde Jean-Paul Sartre’in Sanat Anlayışı*”(Yükseklisans Tezi) Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın

Watts, M. (2001) “*Heidegger a Guides for Beginner’s*” London: Hodder and Stoughton

Williams, R. J. (2005) *Heidegger ve Din Felsefesi* (Çev. Mehmet Türkeri) İzmir: İlahiyat Vakfı Yayınları

Zimmerman, M. E. (2011) *Heidegger: Moderniteyle Hesaplaşma* (Çev. Hüsametdin Aslan) İstanbul: Paradigma Yayınları

KISALTMALAR

Bal, HDT, 2012: Bal, M.(Ed.) (2012) “*Heidegger Düşüncesinin Temel Kavramları*”,
Özne Dergisi (16) *Heidegger* Konya: Çizgi Yayınevi

Heidegger, 2008a: Heidegger, Martin (2008). *Varlık ve Zaman* (Çev. Kaan Ökten). İstanbul:
Agora Yayınları

Heidegger, 2008b: Heidegger, Martin (2008). *Düşüncenin Çağırıldığı* (Çev. Ahmet Aydoğan).
İstanbul: Say Yayınları

Heidegger, 2009a: Heidegger, Martin (2009) *Metafizik Nedir?* (Çev. Yusuf Örnek). Ankara:
Türkiye Felsefe Kurumu

Heidegger, 2009b: Heidegger, Martin (2009) *Düşüncenin Çağırısı* (Çev. Ahmet Aydoğan).
İstanbul: Say Yayınları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Dilnur KARABULUT

Doğum Yeri ve Tarihi : Diyarbakır 21.08.1986

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe AnaBilim Dalı

Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı: Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

“Aristoteles ve Etik” Semineri, Düzenleyen Kurum: Dicle Üniversitesi, Felsefe Kulübü, 2008

“Foucault”, Felsefe Tarihinde “Özne Problemi” Seminerleri, *Modern Öznede Kaygı ve Postmodernizm*, Düzenleyen Kurum: Dicle Üniversitesi, Felsefe Kulübü, 2009

“Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Kürd Kadını Ve Lgbtt Hareketi”, Karaburun Bilim Kongresi, 2011

“Heidegger ve Sanatın Kökeni” Felsefe, Sanat ve Politika Paneli, Düzenleyen kurum: Aktif Sanat Merkezi, Diyarbakır, 2012

İLETİŞİM

E-posta Adresi : dilnurk@gmail.com

Telefon : 0507 926 42 52

Tarih : 04.07.2014